

เพลงเจ้าขาว : เพลงพื้นบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

๒๕๕๑

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เพลงเจ้าขาว : เพลงพื้นบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
พฤษภาคม 2551

เมธี พันธุ์ราทร. (2551), เพลงเจ้าขาว : เพลงพื้นบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัด นนทบุรี. ปริญญาานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนา-นนท์ , รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์

เพลงเจ้าขาว : เพลงพื้นบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการศึกษาทางมานุษยดุริยางควิทยา โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เพลงเจ้าขาว
2. เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาว

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เพลงเจ้าขาวเป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นเพลงที่ใช้บอกบุญชักชวนให้ผู้คนมาทำบุญร่วมกัน โดยจัดขึ้นในฤดูสุน เพลงบอกบุญนี้แต่เดิมมีบทร้องเป็นภาษามอญ ต่อมา พระองค์เจ้าวัชรวิวงศ์ ได้ทรงพระนิพนธ์ทำนองและบทร้องเป็นภาษาไทย เนื่องจากพระนามเดิมของพระองค์คือ “พระองค์เจ้าขาว” เพลงบอกบุญนี้จึงเรียกต่อมาว่า “เพลงเจ้าขาว”

วิธีการและขั้นตอนประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาว เริ่มจากเวลากลางคืนชาวบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ดทั้งชายและหญิงจะมาพบกันในที่นัดหมายเพื่อลง “เรือเจ้าขาว” บริเวณหัวเรือจุดตะเกียงเจ้าพายุเพื่อให้แสงสว่างและวางบาตรพระไว้รับเงินบริจาค ในเรือมีปี่หรือกระบุงสำหรับไว้รับข้าวสารและสิ่งของอื่น ๆ กลางลำเรือจะจัดวางเครื่องดนตรีสำหรับบรรเลงประกอบการร้อง ทุกคนช่วยกันพายเรือ พอถึงบ้านที่จะทำการบอกบุญก็จะจอดเรือที่หัวบันไดบ้านแล้วจะร้องเพลงเป็นทำนองเพื่อบอกบุญเชิญชวนให้ทำบุญร่วมกัน เมื่อเจ้าของบ้านได้ยินเพลงก็จะลงมาทำบุญ สุดท้ายพอเพลงแม่เพลงจะร้องเพลงอวยพรให้แก่เจ้าของบ้าน แล้วจึงพายเรือไปยังบ้านอื่นๆ ต่อไป

ทำนองเพลงที่ใช้ในประเพณีเพลงเจ้าขาวมีอยู่ด้วยกัน 2 ทำนองคือ ทำนองเจ้าขาว และทำนองมอญดูดาว ระหว่างการขับร้อง พ่อเพลงแม่เพลงสามารถเลือกที่จะขับร้องทำนองใดก็ได้ บทร้องเพลงเจ้าขาวนี้มีลักษณะเป็น “กลอนตลาดหัวเดียว” ไม่มีการบังคับจำนวนคำในแต่ละวรรค จะบังคับแต่การสัมผัสเสียง โดยเสียงสุดท้ายของวรรครับ และ วรรคส่ง จะต้องเป็นสระเสียงเดียวกัน ซึ่งบทขับร้องนี้พ่อเพลงแม่เพลงจะคิดขึ้นในลักษณะการด้นกลอนสด

ด้านบริบททางวัฒนธรรม เพลงเจ้าขาวยังคงมีบทบาทและหน้าที่ในการเป็นเพลงพื้นบ้านอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งใช้ในประเพณีการบอกบุญ แฝงไปด้วยคติคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ในด้านความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ยังคงมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนมีความเป็นอยู่ในระบบครอบครัว มีความเอื้ออาทรให้แก่ผู้คนรอบ

ข้าง มีการปลูกฝังความรู้ ถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ทั้งแบบมุขปาฐะ และแบบครู
พักลักจำ ยังผลให้ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญยังคงแพร่กระจายอยู่ในกระแสความนิยม

PLENG CHAO KAOW : THE ETHNIC FOLK SONGS OF MON PEOPLE IN KO KRET ,
PAK KRET DISTRICT , NONTHABURI PROVINCE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine Arts Degree in Ethnomusicology
at Srinakarinwirot University
May 2008

Metee Punvaratorn. (2008). *Pleng Chao Kaow : The Ethnic Folk Songs of Mon People in Ko Kret , Pak Kret District , Nonthaburi Province*. Master Thesis, M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Associate Professor Kanchana Intarasunanont, Associate Professor Dr.Manop Wissutipat.

1. To study and analyze " Pleng Chao Kaow"
2. To study cultural contexts that deal with " Pleng Chao Kaow"

From the research, it reveals that Pleng Chao Kaow is the old folk song of Mon people in Ko Kret, Pak Kret district , Nonthaburi Province. It is used for inducing people to make merit in Kathin season. At first, the original lyrics of this song are written in Mon language. Then His Highness Watchareewong composes melody and lyrics later in Thai language. Regarding his old name "Phra Onk Chao Kaow", the name of this song is called "Pleng Chao Kaow".

The procedures of traditional singing of "Pleng Chao Kaow" starts from the night. Both male and female of Mon people go to the meeting place to get on "Chao Kaow Boat". They light a pressure lantern and set an alms bowl on the bow to receive donations. In the boat, it has wicker baskets or buckets to collect rice or consumer goods. It also has musical instruments in the middle of the boat to perform for singing. Everyone is united to paddle. When they arrive to each house, they will moor at the top of the stairs. Then they will sing a song to convince people to make merit together. When the house's owners hear the song, they will go down to make merit. After that, the singers will sing to give a blessing to the house's owners and paddle to another house.

The tradition "Chao Kaow" has 2 melodies. The first one is "Chao Kaow melody" and the second one is "Mon Doo Dow melody". When they sing, they can choose one of them each as they prefer. The lyrics of " Pleng Chao Kaow" are "Klon Tarat Hua Deaw". "Klon Tarat Hua Deaw" doesn't limit the number of words in each phrase but it constrains rhyming vowels. The last vowel of the second phrase "Wak Rub" and the forth phrase "Wak Song" must be the same

vowel. which the singers will compose new lyrics all the time when they sing like “Don Klou Sod” form.

As regard with the culture, Pleng Chao Kaow still have role and function to be the Ethnic Folk Song that shows the identity of their community. It is used in traditional solicitation for charity that conceals a Buddhist Doctrine. As for the strength of culture, Mon people in Ko Kret, Pak Kret district, Nonthaburi Province still have very strong culture because of their family lives. They help each other. They transfer their knowledge about arts, culture and tradition to their children. by Oral Traditional and by themselves. That 's the reason why Mon culture and tradition is still popular in their groups.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

เพลงเจ้าขาว : เพลงพื้นบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ของ

เมธี พันธุ์วราทร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๕๖๓

.....บัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

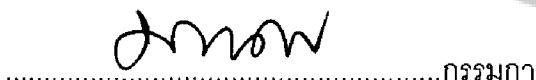
วันที่ ๒๔ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

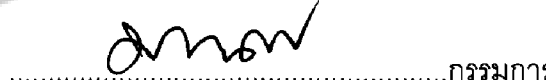
คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

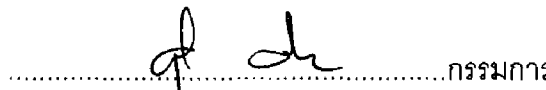

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ)

ประกาศคุณูปการ

ด้วยการศึกษา เพลงเจ้าขาว : เพลงพื้นบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้กระทำการศึกษารวบรวมข้อมูลในเรื่อง “เพลงเจ้าขาว” อันเป็นศิลปะการแสดงด้าน เพลงพื้นบ้านซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชนชาติมอญอันสืบทอดมาสู่กลุ่มชนชาวไทยเชื้อสายมอญที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อันได้บรรยายเป็นความเรียงไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับ นี้ หากความใดขาดตกบกพร่องข้าพเจ้าใคร่ขออภัยและน้อมรับในความผิดพลาดไว้ ณ ที่นี้

อนึ่งข้าพเจ้าใคร่ขอขอบพระคุณผู้มีคุณูปการดังต่อไปนี้ ขอขอบพระคุณผู้ให้ความรู้แก่ข้าพเจ้า นางสาวทิววรรณ สงวนนาม (ป้าต๋อย) แม่เพลงเจ้าขาว ผู้ซึ่งสั่งสอนข้าพเจ้าในเรื่องราวต่างๆ ทั้งศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ของชนชาติมอญ การครองตนในสังคมปัจจุบันตามหลักพุทธศาสนา คอยจัดหา สิ่งของให้รับประทานทานยามไปเยี่ยมเยียน ไม่ว่าจะเป็น ขนมหางหนู (ขนมกล้วย), กวยเตี่ยวหน่อกะลา, น้ำดอกอัญชัญ ที่จะขาดไปเสียไม่ได้คือ น้ำพริกมะขามเปียก

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุวานนท์ ประธานควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ พร้อมด้วยคณะกรรมการดังต่อไปนี้ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เลี้ยวรัตนอารีย์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ ผู้ชี้แนะให้คำปรึกษาในการจัดเก็บข้อมูล แนวคิด กระบวนการต่างๆ ทางมานุษยวิทยา และความอบอุ่นกำลังใจในการทำงานแก่ข้าพเจ้าเสมอมา

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ, ดร.สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์, อ.สุรศักดิ์ จำนงค์สาร, อ.วีระ พันธุ์เสือ, อ.นิกร จันทสร และ คุณนิศากกร อุสาพรหม ทุกท่านที่เปรียบเสมือนบุคคลใน ครอบครัว คอยสั่งสอน อบรม ให้ความอบอุ่นแก่ข้าพเจ้าทั้งยามเรียน ยามทำงาน

ขอขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่สั่งสอนข้าพเจ้าให้ความรู้มาโดยตลอด ครูเฉลิม ม่วงแพศรี, ครูเสนีย์ เกษมวัฒนากุล, และครูท่านอื่นๆ อีกมากมายทั้งสายวิชาการ และสายดนตรี

ขอขอบพระคุณบุคคลในครอบครัวของข้าพเจ้า คุณแม่กิงพิกุล คุณยายใจ คุณน้าวิรัช พี่สาวศิริพร และน้องชายเมธา ที่คอยมอบกำลังใจให้โดยตลอด และขอส่งจิตระลึกถึงดวงวิญญาณของคุณพ่อพิเศษ อากง อาเน่ คุณตาหนู ทุกท่านที่คอยอบรมสั่งสอน เลี้ยงดูข้าพเจ้ามาตั้งแต่วัยเด็ก

ขอบคุณ กิตติศักดิ์ เหล่าสุข ผู้เปรียบดังศุภมิตรที่ร่วมเรียน ร่วมงาน ร่วมทุกข์ ร่วมสุข มาโดยตลอด นับแต่ระดับปริญญาตรี

ขอบคุณภรรยาข้าพเจ้า ลลิตา พันธุ์วราทร ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข คอยช่วยเหลือข้าพเจ้าในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาอังกฤษ ด้านโภชนาการ และด้านการเงิน

ขอบคุณคณะลูกศิษย์ประสานมิตรผู้ซึ่งให้กำลังใจที่ดีตลอดการทำงานในครั้งนี้ และท่านอื่นๆ ที่มีได้เอ่ยนาม

เมธี พันธุ์วราทร

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	6
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
	ข้อตกลงเบื้องต้น	7
	กรอบแนวคิดการวิจัย	8
	นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	เอกสารและตำราวิชาการ	11
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนชาติมอญ	11
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน	12
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	13
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์บทเพลง	16
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
3	วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	28
	ชั้นรวบรวมข้อมูล	28
	ชั้นศึกษาข้อมูล	28
	ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล	29
	ชั้นสรุป	29
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	30
	ศึกษาและวิเคราะห์เพลงเจ้าขาว	30
	ประวัติความเป็นมาของเพลงเจ้าขาว	30
	วิธีและขั้นตอนประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาว	32
	บทร้องและทำนองเพลง	44
	รูปแบบการขับร้องเพลงเจ้าขาว	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
บทร้อง	47
บทร้องในทำนองเจ้าขาว	47
บทร้องในทำนองมอญดูดาว	51
ทำนองเพลง	55
ทำนองเจ้าขาว	56
ทำนองมอญดูดาว	73
บริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาว	79
บทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าขาวที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรม	79
ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด	
จังหวัดนนทบุรี	85
อยู่อย่างไทย - มอญ	85
ใส่ใจศึกษา	90
เสาะหาความรู้	93
เข้าสู่ค่านิยม	96
สร้างสมอุดมการณ์	98
สืบสานวัฒนธรรม	101
จดจำประเพณี	105
ของดีศาสนา	108
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	110
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	110
ขอบเขตของการวิจัย	110
วิธีดำเนินการวิจัย	110
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	111
อภิปรายผล	117
ข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	118

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	123
ภาคผนวก ก ประวัติแม่เพลงเจ้าขาว นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม	124
ภาคผนวก ข โน้ตเพลงสากล เพลงเจ้าขาว	127
ประวัติย่อผู้วิจัย	138

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่เกาะเกร็ด	31
2 พระองค์เจ้าวัชรวิงศ์ พระเจ้าหลานเธอในรัชกาลที่ 2	32
3 การแต่งกายของผู้คนสำหรับการออกบอกบุญ	33
4 เรือมาด	33
5 เรือเจ้าชาวขณะออกเรือเพื่อบอกบุญ	35
6 เจ้าบ้านพร้อมด้วยชนบรจู่ข้าวที่วางเงินจำนวนหนึ่งไว้บนข้าวสำหรับทำบุญ	37
7 สิ่งของที่ชาวบ้านร่วมใจกันบริจาค	41
8 การออกบอกบุญเรือเจ้าชาว	42
9 แผนภาพแสดงช่วงเสียงของฆ้องมอญวงใหญ่	73
10 การแสดงเพลงเจ้าชาวประกอบแสงสีเสียง ณ วัดปรมัยยิกาวาส	80
11 กลุ่มผู้วิจัยขณะสัมภาษณ์นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าชาว วันที่ 21 ธันวาคม 2550	81
12 การสัมภาษณ์นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม วันที่ 21 ธันวาคม 2550 ณ บ้านเลขที่ 6 หมู่ 6 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	83
13 การสัมภาษณ์นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม วันที่ 21 ธันวาคม 2550 ณ บ้านเลขที่ 6 หมู่ 6 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	83
14 นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม ขณะบรรยายเรื่องเพลงพื้นบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ด ..	83
15 ลายมือจดบันทึกเนื้อเพลงเจ้าชาว โดยนางสาวทวิวรรณ สงวนนาม	84
16 พระเจดีย์มูเตา วัดปรมัยยิกาวาส	85
17 สภาพบ้านเรือนริมน้ำ	86
18 การประกอบอาชีพของชาวเกาะเกร็ด	86
19 ป้ายบอกถนนสาย OTOP บนเกาะเกร็ด	88
20 ป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด	88
21 ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ด	88
22 วิถีชีวิตการค้าขายของชาวเกาะเกร็ด	88
23 อาคารศูนย์เรียนรู้ชุมชน	91
24 ป้ายบอกทางสู่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน	91

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
25 แผ่นป้ายเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	92
26 แหล่งการเรียนรู้ การทำกระท้อนลอยแก้ว	92
27 ผู้วิจัยขณะทำการอ่านข้อความเนื้อหาบนป้ายความรู้	93
28 การสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผา	95
29 การสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผา	95
30 ป้าย OTOP VILLAGE ชุมชนเกาะเกร็ด	96
31 การแสดงบริเวณลานวัฒนธรรมคนเกาะเกร็ด	97
32 การแสดงบริเวณลานวัฒนธรรมคนเกาะเกร็ด	97
33 แผนที่แสดงอาณาจักกรมอภัยในอดีต	99
34 แผ่นป้ายข้อความหน้าร้าน	100
35 ภาพปฏิทินพระบรมฉายาลักษณ์	100
36 ป้ายอักษรมอญบริเวณท่าเรือข้ามฟาก	101
37 ป้ายร้านก๋วยเตี๋ยว “ทอซอน” เขียนด้วยอักษรไทยและอักษรมอญ	103
38 เครื่องปั้นดินเผาในลักษณะต่างๆ	103
39 ภาพถ่ายการแต่งกายของชาวมอญ	103
40 การแต่งกายเพื่อการแสดงของเยาวชนชาวมอญ	103
41 นอกระลาขอยสำหรับใส่ประกอบอาหาร	104
42 ดันกะลา	104
43 การแสดงนาฏศิลป์ชุดระบำกุหลาบ	105
44 วงดนตรีปี่พาทย์มอญคณะสมจิตรศิลป์	105
45 ปกิวิซีดีการแสดงแสงสีเสียงชุมชนมอญเกาะเกร็ด	107
46 ปกิวิซีดีการแสดงแสงสีเสียงชุมชนมอญเกาะเกร็ด	107
47 ผู้วิจัยพร้อมด้วยภรรยา บริเวณวัดไผ่ล้อม	108
48 หงส์ ความเชื่อของคนมอญ	108
49 แม่เพลงเจ้าขาว นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม	125
50 พิกัดแสดงที่ตั้งบ้านนางสาวทวิวรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาว	126

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชนชาติมอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน จัดอยู่ในกลุ่มมองโกลอยด์ (Mongoloid) มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางตะวันตกของประเทศจีน นักปราชญ์ทางภาษาศาสตร์และมานุษยวิทยาได้จัดชาวมอญไว้ในตระกูลภาษา มอญ - เขมร (Mon - Khmer) และตระกูล ออสโตร - เอเชียติก (Austro Asiatic)

มอญเป็นชาติที่เคยเป็นอาณาจักร มีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี อักษรศาสตร์ สถาปัตยกรรม กฎหมาย ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยรับเอาวัฒนธรรมอินเดียเข้ามา มอญจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมอินเดียให้แก่ชาติอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ เช่น พม่า ไทย ลาว ตามประวัติศาสตร์มอญตั้งถิ่นฐานในพม่าตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาล เคยสถาปนาเป็นอาณาจักรมอญในบริเวณพม่าตอนล่าง และมีวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาช้านาน แต่เนื่องจากอาณาจักรมอญอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดีซึ่งเป็นอยู่ข้าวอู่น้ำและมีเมืองท่าเป็นทางออกทะเลทำการค้ากับต่างถิ่นได้ จึงมักถูกชนชาติพม่าซึ่งอาศัยอยู่ตอนบนรุกรานเป็นประจำดังปรากฏในประวัติศาสตร์ดังนี้

พ.ศ. 1600 – 1830	มอญตกอยู่ในอำนาจของอาณาจักรพุกาม
พ.ศ. 2028 – 2283	มอญตกอยู่ในอำนาจการปกครองของพม่า
พ.ศ. 2300	มอญถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของพม่าจนปัจจุบัน

ด้วยเหตุดังกล่าวมอญจึงเผชิญกับภาวะสงคราม บ้านแตกสาแหรกขาดหลายครั้งนอกจากนี้ยังถูกบังคับกดขี่ข่มเหงน้ำใจอันเป็นเหตุให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำมาหากินในอาณาเขตประเทศไทย ซึ่งเป็นอาณาเขตที่ติดต่อกัน ซึ่งการอพยพของชาวมอญปรากฏตามหลักฐานมีทั้งหมด 9 ครั้ง¹ โดยสรุปดังนี้

1. สมัยพระชัยราชาธิราช	พ.ศ.2082
2. สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา	พ.ศ.2127
3. สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช	พ.ศ.2138
4. สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม	พ.ศ.2156
5. สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช	พ.ศ.2204 – 2205
6. สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ	พ.ศ.2300
7. สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	พ.ศ.2317

¹ องค์ บรรจุน. "มอญเข้าสู่ประเทศไทยสมัยใด". [www.monstudies.com: http://www.monstudies.com/show_content.php?topic_id=34&main_menu_id=1](http://www.monstudies.com/show_content.php?topic_id=34&main_menu_id=1), 9 เมษายน 2549.

8. สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกพ.ศ.2336

9. สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พ.ศ.2357

ซึ่งการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าเมืองไทยของชาวมอญนั้นเข้ามากันหลายวิธี เช่น การเข้ามาโดยมีฐานะเป็นเชลย การหนีจากกองทัพพม่าเนื่องจากเบื่อหน่ายในการรบ การเข้ามาโดยอยู่ในฐานะผู้ลี้ภัยทางการเมืองเมื่อถูกพม่ายึดครองเมือง โดยมีเส้นทางอพยพเข้าสู่ประเทศไทยได้หลายเส้นทาง คือ

1. เส้นทางด้านด่านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เส้นทางด้านด่านแม่ละเมา จังหวัดตาก
3. เส้นทางด้านจังหวัดเชียงใหม่
4. เส้นทางด้านจังหวัดอุทัยธานี

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยได้รับการต้อนรับแบบมิตรภาพที่ดีจากชาวไทยและได้รับพระราชทานที่ดินที่เหมาะสมในการทำมาหากิน ในการตั้งหลักแหล่งมักจะอยู่กันทางริมฝั่งลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนเหนือจากกรุงเทพขึ้นไปและตามลำน้ำแม่กลอง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และคำบอกกล่าวถึงสาเหตุในการตั้งหลักแหล่งว่าเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การคมนาคม จึงมีการอพยพของชาวมอญจากพม่ามาอยู่แถบนี้ ซึ่งเป็นเส้นทางในการอพยพที่ใกล้เมืองมอญเดิมมาก และหากว่าจะกลับไปเยี่ยมบ้านเกิดก็จะกระทำได้ง่าย และเป็นพื้นที่ทางการไทยได้จัดให้และยินดีที่จะต้อนรับการอพยพของชาวมอญนั้นได้เข้ามาอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศไทยในสมัยต่างๆ ดังนี้

1. ในสมัยอยุธยาได้รับพระราชทานที่ดินให้ทำกินบริเวณชานเมืองพระนครศรีอยุธยา
2. ในสมัยธนบุรีให้ย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่ปากเกร็ดนนทบุรี และสามโคกปทุมธานี
3. ในสมัยพระพุทธเลิศหล้านภาลัยให้ย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่สมุทรปราการ

นอกจากนี้การอพยพของชาวมอญที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในเขตเมืองกาญจนบุรี ได้มีการยกตำบลหน้าด่านที่ชาวมอญอาศัยอยู่ขึ้นเป็นเมืองขึ้นรวม 7 เมือง เรียกรวมกันว่า "รามัญ 7 เมือง"¹ ได้แก่

1. เมืองสิงห์
2. เมืองลุ่มลุ่ม
3. เมืองท่าตะกั่ว
4. เมืองไทรโยค
5. เมืองท่าขนุน
6. เมืองทองผาภูมิ
7. เมืองท่ากระดาน

โดยรามัญทั้ง 7 เมือง มีหน้าที่ช่วยลาดตระเวนสืบข่าวการเคลื่อนไหวของพม่าที่จะเข้ามาตีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หากเกิดศึกสงครามเมืองเหล่านี้ก็จะเป็นเมืองหน้าด่านคอยเตรียมเสบียงและ

¹ สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์. "มอญบ้านโป่ง-มอญโพธาราม" www.monstudies.com : http://www.monstudies.com/show_content.php?topic_id=82&main_menu_id=2 , 23 พฤษภาคม 2549.

นำทางในการรบ จนกระทั่งปีพ.ศ. 2438 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศยกเลิกเมืองรามัญ 7 เมือง เปลี่ยนจากระบบเจ้าเมืองเป็นผู้ว่าราชการ เปลี่ยนเมืองเป็นหมู่บ้านและอำเภอตั้งปรากฏอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอทองผาภูมิ อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ ขึ้นกับจังหวัดกาญจนบุรี

ในปัจจุบันชุมชนมอญที่อยู่ในอาณาเขตประเทศไทยได้กระจายอยู่ในเขตพื้นที่หลายจังหวัด ดังได้มีการสำรวจและบันทึกไว้ดังนี้ มอญปากลัด หรือ มอญพระประแดง (สมุทรปราการ), มอญเกาะเกร็ด (นนทบุรี), มอญปากเกร็ด (นนทบุรี), มอญบางกระดี (กรุงเทพมหานคร), มอญบางจะเกร็ง (สมุทรสงคราม), มอญบางปลา (สมุทรสาคร), มอญบ้านเก่า (อุทัยธานี), มอญสลุย (ชุมพร), มอญหนองคู่ (ลำพูน), บ้านมอญ (นครสวรรค์), มอญบางไผ่ไก่ (กรุงเทพมหานคร), มอญบ้านโป่ง-โพธาราม (ราชบุรี), มอญกระทู้มมีด (นครปฐม), มอญสามโคก (ปทุมธานี), มอญบ้านเสากระโดง (อยุธยา), คลองมอญ (กรุงเทพมหานคร), สะพานมอญ (กรุงเทพมหานคร), มอญบางขันหมาก (ลพบุรี), มอญคลองสิบสี่ หรือ มอญหนองจอก (กรุงเทพมหานคร), มอญลาดกระบัง (กรุงเทพมหานคร) และ มอญเกาะรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพมหานคร) ฯลฯ เมื่อเราสังเกตจากถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวมอญ จะเห็นว่าชาวมอญมองถึงสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญคืออยู่ใกล้แหล่งน้ำ ดังนั้นการประกอบอาชีพของชาวมอญจึงนำมาซึ่งรายได้ อาทิ การทำการเกษตรเป็นหลัก นอกจากนั้นแต่ละพื้นที่ก็ประกอบอาชีพต่างกันไปคือ การทำนา ตัดฟัน ทำหม้อ ทำอิฐ ทอผ้าโดยใช้ลูก ทอเสื่อ ตีเหล็ก ทำให้ไทยได้อาชีพการค้าเหล่านี้ในการติดต่อทางเศรษฐกิจกับต่างชาติมาจนถึงปัจจุบัน

ไม่เพียงแต่การติดต่อกันทางเศรษฐกิจเท่านั้น การอพยพของชาวมอญยังได้นำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ อันเป็นเอกลักษณ์ที่ชาวมอญนับถือศรัทธา ความเชื่อของชาวมอญที่ถือกันจนเป็นเอกลักษณ์ทุกยุคทุกสมัยจะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา
2. ความเชื่อในเรื่องผีและไสยศาสตร์

ในวิถีชีวิตของชาวมอญเราจะเห็นข้อห้ามและประเพณีต่างๆ รวมทั้งพิธีกรรมอยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดก็ตาม ชาวมอญมักจะนำนิทานปรัมปราถว้ถึงมูลเหตุที่มาเพื่อให้เกิดความเป็นเรื่องจริงมีความศักดิ์สิทธิ์และเชื่อถือกันต่อๆมา มอญจึงเป็นชาติหนึ่งที่ถือวัฒนธรรมประเพณีอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด ศาสนา ศิลปะแขนงต่างๆ ประเพณีที่เราเห็นเป็นเอกลักษณ์เช่น ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ประเพณีการเล่นสะบ้า ประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ ประเพณีค้ำดันโพธิ์ ประเพณีแห่ก - แห่ปลา ประเพณีจ้องโอบหัด่าน ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตก็ถือว่าเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ชาวมอญถือเป็นพิธีกรรมที่มีความหมายมากซึ่งมักใช้ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่รองรับและอ้างอิงถึงหลักพระพุทธศาสนาและผีบรรพบุรุษในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนและมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่ประเพณีของชุมชนแต่ละหมู่บ้าน โดยประเพณีของชาวมอญจะแบ่งออกเป็น

1. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ที่สำคัญก็จะมี

1.1 ประเพณีโกนผมไฟ

1.2 ประเพณีการบวช

1.3 ประเพณีการตาย

2. ประเพณีในรอบปี จะกระทำขึ้นเพื่อความอยู่รอดแก่ตนเองและคนรอบข้าง ได้แก่

เดือนเมษายน มีการแห่เป็งชงกราน (ข้าวแช่) ไปทำบุญตามวัด ปล่อยนก ปล่อยปลา สรงน้ำพระคาวระผู้ใหญ่ และแห่นางสงกรานต์ เป็นต้น

เดือนพฤษภาคม ชาวมอญนิยมไปทำบุญและรดน้ำต้นโพธิ์ ปลุกต้นโพธิ์ตามวัด เพื่อเป็นเครื่องเตือนจิตระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน โดยถวายน้ำสรงที่โคนต้นโพธิ์

เดือนมิถุนายน ชาวมอญนิยมบวชลูกหลานเพื่อเป็นการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนา ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเพื่อทำใจให้ผ่องใส

เดือนกรกฎาคม ชาวมอญหล่อเทียนเข้าพรรษา และแห่เทียนเข้าพรรษาเพื่อไปถวายตามวัดต่างๆ ที่ตนนับถือ ตลอดจนถวายผ้าอาบน้ำฝนด้วย

เดือนสิงหาคม ชาวมอญนิยมทำบุญตั้งเป็นทุนมูลนิธิเพื่อเก็บดอกผลบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญถาวรต่อไป

เดือนกันยายน ชาวมอญนิยมทำบุญตักบาตรน้ำผึ้งตามวัดที่มีพระสงฆ์มอญและหมู่บ้านชาวมอญทั่วๆ ไป นิยมตักบาตรน้ำผึ้งกันทุกๆ ปี

เดือนตุลาคม ชาวมอญทำบุญออกพรรษาทักบาตรเทโว และตักบาตรดอกไม้

เดือนพฤศจิกายน ชาวมอญทำบุญกฐินและผ้าป่า

เดือนธันวาคม ชาวมอญทำบุญด้วยผลิตผลของเกษตรกรรมใหม่ๆ เช่น ข้าวใหม่ (ตำข้าวเม่า) ผลไม้ซึ่งออกผลใหม่ๆ นำมาถวายพระ

เดือนมกราคม ชาวมอญทำบุญด้วยกาลทาน 5 ประการคือ

- ทำบุญกับพระอาคันตุกะที่มาพักแรมตามวัดเพื่อเป็นการปฏิสังขรณ์ฐานต้อนรับพระสงฆ์
- ทำบุญกับพระภิกษุซึ่งเดินทางไกลหรือออกธุดงค์ เพื่อปฏิบัติสมณธรรม
- ทำบุญกับพระภิกษุสงฆ์อาพาธซึ่งถือว่าได้บุญล้ำเลิศประเสริฐนัก
- ทำบุญให้ทานแก่บุคคลซึ่งประสบทุกข์ภัย คือข้าวยากหมากแพง และสงเคราะห์

ประชาชนประสบเคราะห์กรรมหนัก เช่น อัคคีภัย वादภัย เป็นต้น

- ทำบุญให้ทานด้วยผลิตผลเกษตรกรรมใหม่ เช่น ข้าวใหม่ ผลไม้ใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ ชาวมอญทำบุญด้วยพินเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ผิงไฟ และถวายผ้าห่มกันหนาว ตลอดจนถวายข้าวยาคุเป็นต้น

เดือนมีนาคม ชาวมอญพร้อมใจน้อมสการพระเจดีย์เลี้ยวเกิง ตลอดจนจัดงานสมโภชพระเจดีย์เลี้ยวเกิงที่เมืองย่างกุ้ง (มหาช่วง (โชติปาโล) : 46 - 47, มปป.)

ในด้านภาษาของชาวมอญ ภาษาของชาวมอญจะจัดอยู่ในตระกูล “มอญ – เขมร” นอกจากนี้การจำแนกทางภาษาก็จัดอยู่ในตระกูล “ออสโตรเอเชียติก” การศึกษาภาษานี้จำเป็นต้องอาศัยความคลุกคลีกับชาวมอญเป็นเวลาพอสมควร จึงสามารถที่จะฟัง พูด อ่าน เขียน ทั้งนี้เนื่องมาจากระบบเสียงที่มีเอกลักษณ์ (พวน รมัญวงศ์ : 280, 2548) ได้กล่าวถึงลักษณะภาษามอญไว้ดังนี้ “ภาษามอญมีความแตกต่างจากภาษาไทยหลายประการ ที่เด่นชัดมากคือ ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีระดับสูงต่ำของเสียง หรือที่เรียกกันว่า วรรณยุกต์ แต่ภาษามอญเป็นภาษาที่มีน้ำเสียง กล่าวโดยง่ายก็คือ เสียงสูงๆ ต่ำๆ ของคำไม่ก่อให้เกิดความหมายเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าเปล่งคำที่เป็นเสียงใสและเสียงขุ่น ก็จะทำให้เกิดความแตกต่างทางความหมายในภาษามอญ ...”

ในด้านดนตรีและนาฏศิลป์มอญเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมทางดนตรี นาฏศิลป์ และการละเล่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การละเล่นที่สร้างความครึกครื้นให้กับชนชาติมอญ ได้แก่ การเล่นสะบ้า การแข่งเรือยาว และที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและนาฏศิลป์ก็คือมอญรำหรือรำมอญ (ป๊ออะเบ็น) ซึ่งถือเป็นศิลปะชั้นสูงโดยใช้วงปี่พาทย์มอญบรรเลงประกอบการรำ เป็นการแสดงของชาวมอญมาแต่โบราณ ใช้แสดงในงานมงคลต่างๆ เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน และงานฉลองอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการละเล่นระบำมอญซึ่งเป็นการบรรเลงโดยวงโกรจยาม (วงเครื่องสายมอญ) ประกอบการขับร้องตลอดการแสดง และมีเพลงพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น

เกาะเกร็ดเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เดิมชื่อ บ้านแหลม มีสภาพเป็นป่าในสมัยพระเจ้าท้ายสระ (พ.ศ.2252 - 2275) ได้โปรดเกล้าให้ขุดคลองผ่านในปี พ.ศ.2265 และเรียกว่า คลองลัดเกร็ดน้อยมีความกว้าง 6 วา ใช้สำหรับย่นระยะทางเดินทางในการเดินทาง การขุดคลองในครั้งนั้นเป็นการขุดเพื่อเชื่อมแ่งน้ำทั้งสองข้าง โดยสภาพคลองขุดใหม่เป็นคลองไม่กว้างนักแ่งน้ำจึงกลายเป็นเกร็ดไป (เกร็ดคือแ่งน้ำที่เชื่อมลำน้ำใหญ่ทั้งสองข้าง) และจากการที่กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางการไหลทำให้คลองขยายกว้างขึ้น เพราะถูกความแรงของกระแสน้ำเซาะตลิ่งพังจึงกลายเป็นแม่น้ำลัดเกร็ด และกัดเซาะจนมีสภาพเป็นเกาะดังเช่นทุกวันนี้ (เอ็ด ภิรมย์. 2548 : 17 - 19)

ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอปากเกร็ด หรือเกาะเกร็ด อพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (พ.ศ.2311 - 2325) โดยได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารและกระจัดกระจายอยู่ที่บริเวณจังหวัดนนทบุรี พระสุนทรราชารักษ์ (แก้ว) ซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่จากเมืองมอญ เห็นว่าเกาะเกร็ดนั้นมีชัยภูมิเหมาะสมจึงสร้างวัดขึ้นที่ปากคลองลัด ชื่อวัดปากอ่าว (วัดปรมย์ยิกาวาส ในปัจจุบัน) และสร้างเจดีย์ทรงรามัญ (พระเจดีย์มูเตา) ไว้เป็นสำคัญ

เมื่อมอญอพยพเข้ามาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่สอง (พ.ศ. 2352 - พ.ศ. 2367) โดยคร้วมอญชุดนี้เป็นชุดใหญ่ซึ่งล้วนแต่เป็นตระกูลขุนนางมอญเก่าทั้งสิ้น รวมทั้งพวกมอญที่ถูกกวาดต้อนไปสมัยเสียกรุงศรีอยุธยา มอญกลุ่มนี้เป็นมอญพวกพระยารัตนจักร (หงส์ทอง) อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ในรัชกาลที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2358 โดยหนีมาจากเมืองเมาะตะมะ ด้วยเหตุผลคือถูกกดขี่ข่มเหงจึงพากันจับกรมการเมืองที่เป็นพม่าฆ่าเสีย แล้วหนีเข้าไทยหลายทางเป็นจำนวนถึง 40,000 คน

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงทราบข่าว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎ พร้อมด้วยกรมหลวงพิทักษ์มนตรี พระเจ้าน้ำเสด็จไปรับครุฑมณูที่กาญจนบุรี โปรดฯ ให้เจ้าพระยาอภัยภูธรที่สมุหนายกขึ้นไปรับที่เมืองตาก โปรดฯ ให้สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์วังหน้า เสด็จขึ้นไปคอยรับที่เมืองนนทบุรี และโปรดฯ ให้ตั้งภูมิลำเนาที่เมืองนนทบุรีบ้าง เมืองสามโคก และเมืองนครเขื่อนขันธ์

ด้วยเหตุที่พระสุเมธอาจารย์ (เถ้า) ได้สร้างเจดีย์มณูที่หัวเกาะและสร้างวัดปากอ่าวขึ้น จึงกำหนดเจดีย์ทรงรามัญ (พระเจดีย์มูเตา) เป็นศูนย์กลางของชาวรามัญในภูมิลำเนาเกาะเกร็ดและขยายอาณาเขตออกทั้งสองด้าน ในสมัยรัชกาลที่ 5 เกาะเกร็ดมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเกาะศาลากุน แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่าเกาะเกร็ด

ในปัจจุบันเกาะเกร็ดมีสภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีการจัดแสดงผลภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมต่าง ในบริเวณรอบๆ เกาะ อีกทั้งมีการจัดการท่องเที่ยวในเชิงธรรมชาติ เชิงเกษตรกรรม ซึ่งนำรายได้และความเจริญมาสู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

เพลงเจ้าขาเป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นเพลงที่ใช้สำหรับบอกบุญ ชักชวนให้คนมาทำบุญร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลทอดกฐิน ซึ่งเป็นเวลาที่ระดับน้ำในแม่น้ำ ลำคลอง เอ่อล้นตลิ่ง ชาวบ้านจะออกบอกบุญทางเรือ ด้วยการพายเรือไปตามหมู่บ้านต่างๆ พร้อมกับร้องเพลงบอกบุญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญด้วยกัน โดยจะพายไปตามบ้าน ถึงบ้านใดบ้านใครก็ร้องเพลงเชิญให้เจ้าบ้านมาทำบุญ เมื่อเจ้าของบ้านทำบุญแล้วก็จะร้องเพลงให้พรแก่เจ้าของบ้าน จากนั้นก็พายต่อไปยังบ้านอื่นๆ เรือเจ้าขาจะออกบอกบุญคราวละหลายๆ คัน จนเมื่อเห็นว่าบรรดาสิ่งของที่ได้รับบริจาค ไม่ว่าจะเป็นข้าวสาร กัลฉวย อ้อย มะพร้าว ฯลฯ รวมทั้งเงินได้พอทอดกฐินแล้ว การบอกบุญก็หยุด (พิศาล บุญผูก. 2547 : 48 - 50)

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เพลงเจ้าขา
2. เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

เพลงเจ้าขาเป็นเพลงพื้นบ้านอีกบทเพลงหนึ่งซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่มีความเป็นมาช้านาน อีกทั้งเป็นบทเพลงที่แฝงไว้ด้วยประเพณีและความเชื่อของชุมชน ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยเพลงเจ้าขา: เพลงพื้นบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จึงมีความสำคัญดังจำแนกต่อไปนี้

1. ทราบประวัติความเป็นมาของเพลงเจ้าขา, วิธีการและขั้นตอนประเพณีการร้องเพลงเจ้าขา, บทร้องและทำนองเพลง

2. ทราบบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาว บทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าขาว และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรมอันนำมาซึ่งการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

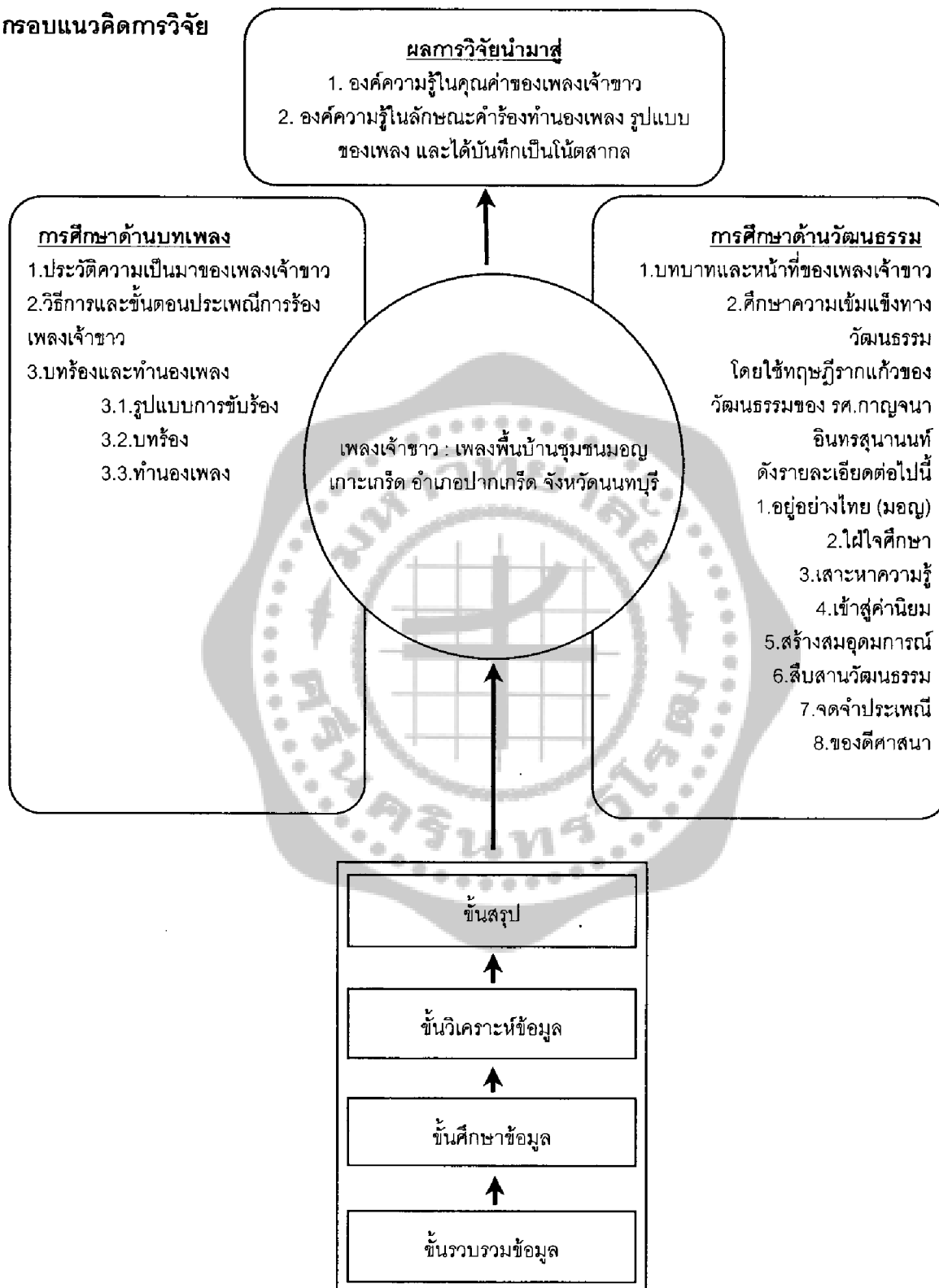
1. ศึกษาเฉพาะเพลงเจ้าขาว ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เก็บข้อมูลแปรผลในเรื่องวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาวในเขตพื้นที่ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การบันทึกโน้ตจะบันทึกด้วยระบบโน้ตไทยและโน้ตสากล
2. ในการบันทึกด้วยระบบโน้ตสากลนั้นจะบันทึกด้วยบรรทัดห้าเส้น ในอัตราจังหวะ 2/4 โดยมีกุญแจซอลเป็นกุญแจประจำหลัก

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

กลอนตลาด	หมายถึง	กลอนซึ่งมีลักษณะเป็นกลอนผสม หรือกลอนคละ ไม่กำหนดจำนวนคำตายตัว เหมือนกลอนสุภาพที่ในกลอนบทหนึ่งอาจมีวรรคละ 7 คำบ้าง 8 คำบ้าง 9 คำบ้าง โดยลักษณะคือนำเอากลอนสุภาพ หลายชนิดมาผสมกัน							
กลอนหัวเดียว	หมายถึง	กลอนที่บังคับบาทละ 2 วรรค จำนวนคำในแต่ละวรรคมีตั้งแต่ 4-10 คำ ถ้ามีจำนวนในวรรคมากก็จะเพิ่มสัมผัสกลางวรรคขึ้นอีกแห่งหนึ่ง เพื่อให้เป็นจังหวะเวลาร้อง บังคับสัมผัส 2 แห่งคือสัมผัสระหว่างวรรค กับสัมผัสท้ายบาท โดยมีลักษณะเด่นอยู่ที่สัมผัสท้ายบาทที่เป็นเสียงเดียวกันตลอดบท							
ทำนองเพลง	หมายถึง	เสียงสูงต่ำของการบรรเลงเครื่องดนตรีหรือการขับร้องที่นำมาบรรเลงหรือขับร้องให้มีความต่อเนื่อง โดยอาศัยหลักทางดุริยางคศาสตร์							
บทร้อง บันไดเสียง	หมายถึง หมายถึง	คำประพันธ์สำหรับการขับร้อง บันไดเสียงเพลงไทยซึ่งประกอบด้วย 7 เสียงเรียงลำดับ โดยมีกลุ่มเสียงที่เป็นเสียงหลัก 5 เสียง (เสียงลำดับขั้นที่ 1,2,3,5 และ 6) และเสียงรอง 2 เสียง (เสียงลำดับขั้นที่ 4 และ 7) ตามแผนผังดังนี้							
		<table style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>(4)</td> <td>5</td> <td>6</td> <td>(7)</td> </tr> </table> <p>ชื่อของบันไดเสียงเรียกชื่อตามโน้ตที่ตรงกับลำดับขั้นที่ 1 ของบันไดเสียงหรือเรียกตามโน้ตเสียงหลักในบันไดเสียงนั้นๆ เช่น บันไดเสียงโด (โด เร มี ซอล ลา) บันไดเสียงฟา (ฟา ซอล ลา โด เร) และบันไดเสียงที (ที โด เร มี ฟา ซอล) เป็นต้น</p>	1	2	3	(4)	5	6	(7)
1	2	3	(4)	5	6	(7)			
พ่อเพลง แม่เพลง	หมายถึง	ผู้ที่เป็นผู้นำในการร้องเพลงพื้นบ้าน ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีความสามารถและจำบทเพลง รวมทั้งมีปฏิภาณไหวพริบในการร้องด้นกลอนสดได้ดี							
เพลงเจ้าขาว	หมายถึง	เพลงร้องพื้นบ้านของชาวมอญในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี							

เพลงปฏิพากย์	หมายถึง	เพลงที่ชายหญิงใช้ร้องโต้ตอบกัน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการเกี่ยวพาราสี ซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่โวหารการชิงไหวพริบกับ
เพลงพื้นบ้าน	หมายถึง	เพลงที่ใช้ร้องของกลุ่มชาวบ้านเฉพาะถิ่น เน้นความสนุกสนาน ใช้สำนวนบทร้องที่เรียบง่าย
มอญเกาะเกร็ด	หมายถึง	กลุ่มชนชาติมอญที่อาศัยอยู่ในบริเวณเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
มุขปาฐะ	หมายถึง	เรื่องราวที่ถ่ายทอดกันมาจากปากต่อปาก ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
ร้องด้นกลอนสด	หมายถึง	การขับร้องในบทร้องที่ผู้ที่เป็นพ่อเพลงหรือแม่เพลง คิดขึ้นมาแบบกระทันหัน ใช้ในการโต้ตอบกับอีกฝ่ายหนึ่งหรือใช้ในการร้องบรรยายสิ่งที่พบเห็นในงานนั้น หรือเรื่องราวตามแต่จะคิด โดยมีได้ท่อนกลอนมาก่อน
รูปแบบการขับร้อง	หมายถึง	ลำดับขั้นตอนในการขับร้องของบทเพลงนั้นๆ
เรือเจ้าขาว	หมายถึง	เรือมาดหรือเรือสำปั้นที่ใช้ในการออกบอกร้องเพลงพื้นบ้าน เพลงเจ้าขาว
ลูกคู่	หมายถึง	ผู้แสดงเพลงพื้นบ้าน โดยจะร้องรับบทเพลงจากพ่อเพลงแม่เพลงในช่วงต่างๆ ตามแบบฉบับของบทเพลงนั้นๆ
ลำดับชั้นของบันไดเสียง	หมายถึง	ลำดับชั้นของกลุ่มเสียงในบันไดเสียงเพลงไทยซึ่งมีลำดับชั้นอยู่ 7 ชั้น
ลูกตก	หมายถึง	เสียงสำคัญของบทเพลงซึ่งตรงกับเสียงสุดท้ายของวรรคเพลงที่มีความยาวเท่ากับ 1 หน้าทับปรบไก่
ฤดูกลิ่น	หมายถึง	ช่วงเวลาสำหรับการทำบุญทอดกฐิน มีระยะเวลา 1 เดือนนับจากวันออกพรรษา
เสียงลูกตก	หมายถึง	โน้ตที่เป็นลูกตกของวรรคเพลง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารตำราวิชาการต่าง ตลอดจนงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาเพลงเจ้าขาว: เพลงพื้นบ้าน ชุมชนมอญปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ดังแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

1 เอกสารและตำราวิชาการ

- 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนชาติมอญ
- 1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน
- 1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
- 1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์บทเพลง

2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1 เอกสารและตำราวิชาการ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนชาติมอญ

ในด้านชนชาติมอญมีผู้สนใจศึกษาอาทิ บทบาทต่างๆ ของชาวมอญได้ถูกรวบรวมไว้โดย สุจริตลักษณ์ ตีผลดงและคณะ (2538 : 4) กล่าวถึงการนำเสนอประวัติและการอพยพของชาวมอญเข้าสู่ประเทศไทยโดยสังเขป การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ บทบาทของชาวมอญที่มีต่อราชการแผ่นดิน บทบาทของชาวมอญที่มีต่อศาสนา สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะเห็นว่า ชาวมอญและชาวไทยเชื้อสายมอญได้สร้างคุณประโยชน์นานัปการให้กับชนชาติไทย เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

จารุกฤต กัญจนภา (2519 : 25) ได้ศึกษาประเพณีต่างๆ ในเขตอำเภอพระประแดง ได้แก่ ประเพณีการปลอ่ยนก - ปลอ่ยปลา ประเพณีแห่ทางหงษ์ - ธงตะขาบ การเล่นสะบ้าและตะแยมมอญ ประเพณีการนับถือผี เนื่องจากคนมอญเป็นกลุ่มชนที่นับถือระบบเครือญาติที่แน่นแฟ้น กว่าคนไทย จะเห็นได้จากการนับถือสัตว์ชนิดนั้น นอกจากนั้นยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับการผัดผีอีกมากมายโดยมีสิ่งของเป็นสัญลักษณ์แทนบรรพบุรุษ จึงทำให้ข้อห้ามต่างๆ จึงลดน้อยลง แต่คงเชื่อบางส่วนไว้แต่ไม่ได้หมายความว่าความเชื่อเหล่านั้นหายไป

มอญในเมืองไทย ของ สุภรณ์ โอเจริญ (2541 : บทนำ) ชาวมอญในประเทศไทยเป็น กลุ่มที่อพยพตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางและรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีฐานะเป็นชนกลุ่มน้อยที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย คือมีฐานะทัดเทียมกับคนไทยและเป็นชาติที่ไม่มีประเทศเป็นของตนเองทั้งๆ ที่ในอดีตนั้นเคยรุ่งเรืองที่สุดชาติหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีบทบาทสำคัญในการรับและถ่ายทอดวัฒนธรรมอินเดียแก่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเดียวกัน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการศึกษาการัตนรณ บทบาทของชาวมอญในไทยและเรื่องราวต่างๆ

ในด้านจิตสำนึกของคนมอญ ของ พิสูจน์ พิสูจน์ (2530 : 45) กล่าวถึงเรื่องราวของการสำนึกบุญคุณอันยิ่งใหญ่ของคนไทยแม้ว่าชาวรามัญจะหมดที่พึ่งพาจากประเทศของเขาแล้ว ยังมีโอกาสที่ได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารแก่ชาติไทย การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพแห่งมอญและแสดงความรู้สึกต่างๆ ที่เขามีทั้งขมขื่น ความเสียใจ ความเจ็บปวดในการสูญเสียประเทศชาติ สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงออกของเขาเท่าที่จะทำได้

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน

ในด้านเพลงพื้นบ้านมีผู้สนใจศึกษาและเขียนหนังสือไว้ อาทิ ด้านการรวบรวมประวัติและบทเพลง เอนก นาวิกมูล(2527 : คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 3) ได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านไว้ถึง 44 เพลง ซึ่งในเนื้อหาได้บันทึกบทเพลงจากพ่อเพลงแม่เพลงโดยถอดจากเทปการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลทั้งทางประวัติของเพลงและบทร้องต่างๆ และได้สรุปลักษณะของเพลงพื้นบ้านไว้ดังนี้

- 1 มีความเรียบง่าย
 - 1.1 ความเรียบง่ายในถ้อยคำ
 - 1.2 ความเรียบง่ายในการร้อง และการเล่น
- 2 การเน้นความสนุกสนานเป็นหลัก
 - 2.1 การใช้คำสองแง่สองง่าม
 - 2.2 การเว้นเสียซึ่งเรื่องที่ทุกข์มากมาย
- 3 การมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน
 - 3.1 ด้านเนื้อหาและการเรียงลำดับเรื่อง
 - 3.2 ด้านถ้อยคำ

และได้กล่าวถึงคุณค่าของเพลงพื้นเมืองไว้ อาทิ เพลงพื้นเมืองเป็นมรดกทางวรรณกรรม ซึ่งมีคุณค่าในตัวเอง ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านได้เด่นชัด

ในทำนองเดียวกัน ประทีง คล้ายสุบรรณ (2528 : คำนำ) ได้รวบรวมประวัติและบทร้องเพลงพื้นบ้านไว้ในหนังสือร้อยกรองชาวบ้านโดยเฉพาะในภาคกลาง โดยมีการวิเคราะห์ทางภาษาในแง่วรรณกรรม และลักษณะคำประพันธ์

ในด้านการวิเคราะห์รูปแบบของเพลงพื้นบ้าน กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2532 : 57 - 66) ได้เขียนถึงแนวทางในการวิเคราะห์รูปแบบในการวิเคราะห์รูปแบบของเพลงพื้นบ้าน ในหนังสือวารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้สรุปไว้ว่าเพลงพื้นบ้านมีต้นกำเนิดมาจากเพลงร้องมากกว่าเพลงบรรเลง บทเพลงต่างๆมาจากผู้แต่งที่เป็นชาวบ้านซึ่งมีมากมายหลายบทเพลง มีลีลาทำนองที่แตกต่างกันแต่ละเพลงพื้นบ้านก็จะมีลักษณะเฉพาะของบทเพลงดังนี้

1. ลีลาทำนองจะสั้นและซ้ำวนไปวนมา
2. ภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาพูดมิใช่ภาษาเขียน นิยมใช้ศัพท์แบบชาวบ้านและมีคำลักษณะสองแง่สองง่ามและคำผวน
3. ลักษณะคำประพันธ์ส่วนมากจะเป็นประเภทกลอนแปดหัวเดียวและเป็นคำประพันธ์ลักษณะพิเศษ
4. เรื่องราวในบทเพลงมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
5. มีการแทรกคำสอน คติ อยู่เสมอ
6. โอกาสที่ร้องเล่นมีหลายโอกาสแล้วแต่ความเหมาะสม

นอกจากนี้บนสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศได้มีการกล่าวถึงลักษณะของเพลงพื้นบ้านไว้เช่นเดียวกัน โดยกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนครองคราง (<http://www.krongkrang.th.gs/web-k/rongkrang/cul0.htm>) ได้กล่าวดังนี้

เพลงพื้นบ้าน คือ บทเพลงที่เกิดจากคนในท้องถิ่นต่าง ๆ คิดรูปแบบการร้องการเล่นขึ้น เป็นบทเพลงที่มีท่วงทำนอง ภาษาเรียบง่ายไม่ซับซ้อน มุ่งความสนุกสนานรื่นเริง ใช้เล่นกันในโอกาสต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ ตรุษจีน ลอยกระทงไหว้พระประจำปี หรือแม้กระทั่งในโอกาสที่ได้มาช่วยกันทำงาน ร่วมมือร่วมใจเพื่อทำงานอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น โดยลักษณะของเพลงพื้นบ้าน ส่วนมากเป็นการเกี่ยวพาราสี หรือการซักถามโต้ตอบกัน ความเด่นของเพลงพื้นบ้านอยู่ที่ความไพเราะ ความหรือด้อยคำง่าย ๆ แต่มีความหมาย ก็น่าสนใจ ใช้ไหวพริบปฏิภาณในการร้องโต้ตอบกัน เพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่จะมีเนื้อร้อง และทำนองง่าย ๆ ร้องเล่นได้ไม่ยาก ฟังไม่นานก็สามารถร้องเล่นตามได้ การเล่นเพลงชาวบ้าน จะเล่นกัน ตามลานบ้าน ลานวัด ท้องนา ตามลำน้ำ แล้วแต่โอกาสในการเล่นเพลง เครื่องดนตรี ที่ใช้เป็นเพียงเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ กลอง หรือเครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นเองบางทีก็ไม่มีเลยใช้การปรบมือประกอบจังหวะ สิ่งสำคัญในการร้องเพลงชาวบ้านอีกอย่างก็คือ ลูกคู่ที่ร้องรับ ร้องกระทู้ หรือร้องสอดเพลงซึ่งจะช่วยทำให้เกิดความสนุกสนานครึกครื้นยิ่งขึ้น

1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมงานวิจัยนี้จะเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาว โดยยึดแนวหลักในทฤษฎีทางวัฒนธรรมที่จะอ้างอิงต่อไปนี้ คือ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2532 : 13 - 23) ในหนังสือวัฒนธรรมกับการพัฒนา ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมคือพลังของสังคมทางภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมๆ กันไป การปฏิบัติหรือพฤติกรรมของชุมชนหรือวิถีชีวิตของชุมชนคือวัฒนธรรมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งวัฒนธรรมคือการใช้วิถีชีวิตของชุมชนหรือสังคมการปฏิบัติหรือวิถีชีวิตสะท้อนภูมิปัญญาของสังคมหรือชุมชนซึ่งได้มาจากประสบการณ์จริง เลือกลงร กลั่นกรอง ลองใช้ และถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา วัฒนธรรมเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อม

แต่ละแห่งแตกต่างกัน วัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ จึงแตกต่างกัน วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สังคมเข้มแข็งซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ 8 ประการดังนี้

1. มีความหลากหลายกระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
2. กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
4. มีความบูรณาการ
5. สร้างความประสานสอดคล้องและความสมดุลยั่งยืน
6. มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
8. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

ในทำนองเดียวกัน สุพัตรา สุภาพ (2539 : 32 - 46) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางสังคม มีความหมายครอบคลุมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองประกอบไปด้วย ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี วิทยาการ กฎหมาย ศีลธรรม และทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้คิดและกระทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม วัฒนธรรมมีทั้ง ประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ องค์ประกอบของวัฒนธรรมมีทั้งองค์ วัตถุทั้งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่างเป็นองค์การ องค์พิธีการ องค์มิติ ลักษณะของวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ได้ จากการเรียนรู้ซึ่งต้องมีการถ่ายทอดไว้เป็นมรดกทางสังคม เป็นวิถีชีวิตหรือแบบอาการดำรงชีวิตและเป็น สิ่งที่ไม่คงที่สามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ เพลงพื้นบ้านจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเป็นองค์วัตถุที่ไม่มีรูปร่างใช้ภาษาที่เปล่งเสียงร้องออกมาเป็นสื่อในการบอกเรื่องราวต่างๆ เพลงพื้นบ้านถ่ายทอดโดยการเรียนรู้จากครูเพลงรุ่นก่อนๆ สืบทอดกันมา เนื้อหาของเพลงยังสามารถบ่ง บอกถึงวิถีชีวิตของคนไทยในยุคต่างๆ และสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบันได้

ในด้านวัฒนธรรม กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2540 : 1 - 217) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมของชุมชนไว้ กล่าวคือ วัฒนธรรมเปรียบเสมือนรากแก้วของสังคม หากวัฒนธรรมไม่เข้มแข็งสังคมก็ขาดความเข้มแข็ง เช่นเดียวกัน ซึ่งทฤษฎีรากแก้วของวัฒนธรรมมีรายละเอียดดังนี้สรุปเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. อยู่อย่างไทย
2. ใฝ่ใจศึกษา
3. เสาะหาความรู้
4. เข้าสู่ค่านิยม
5. สร้างสมอุดมการณ์
6. สืบสานวัฒนธรรม
7. จดจำประเพณี
8. ขงดีศาสนา

ซึ่งสามารถจำแนกประเด็นอธิบายออกได้ดังต่อไปนี้

1. อยู่อย่างไทย

เป็นการศึกษาในกรณีที่น่าทึ่งที่นำไปใช้กับชนชาติใดๆ ก็สามารถปรับในการศึกษาความเป็นอยู่ ของชนชาตินั้นๆ ว่าลักษณะของวิถีชีวิตเป็นอย่างไร ซึ่งจะนำมาประกอบในการคิดวิเคราะห์เรื่องราวของชุมชนนั้นๆ ได้

2. ใฝ่ใจศึกษา

การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญสำหรับมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถได้รับการศึกษา สามารถเรียนรู้ เข้าใจในสิ่งต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิต การทำมาหากิน การอยู่อย่างมีความสุขสบาย การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่นชาติอื่นๆ มนุษย์จึงต้องมีการศึกษา การศึกษาของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน มีทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ การศึกษาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวต่างๆ ที่เข้ามาในวิถีชีวิตจึงเป็นเรื่องหนึ่งที่ชี้ให้เห็นความที่ชุมชนนั้นๆ มีความเข้มแข็ง

3. เสาะหาความรู้

การเสาะหาความรู้เรื่องเฉพาะเจาะจง การเรียนรู้เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ท่องแท้ และวิธีการเสาะหาความรู้ที่เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะเป็นแนวทางที่จะสำแดงให้เห็นแง่มุมหนึ่งของวัฒนธรรม การเรียนรู้ซึ่งมีความหลากหลายให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. เข้าสู่อ่านิยม

ชุมชนใดก็ตามที่มีค่านิยมในชุมชนก็นับว่ามีความเข้มแข็งที่มีค่านิยมเดียวกัน หรือมีหลายค่านิยมแต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก เป็นค่านิยมที่สั่งสมมาจากบรรพบุรุษบางค่านิยมจะแฝงความเชื่อเอาไว้ด้วย ซึ่งหมายถึงค่านิยมนั้นๆ จะมีความมั่นคงยั่งยืนนาน ไม่เสื่อมง่ายกว่าค่านิยม ที่ไม่มีความเชื่อแฝงอยู่ เพราะความเชื่อจะมีสิ่งที่ไม่เห็นเป็นแรงเสริมให้ทางด้านมโนภาพของผู้คนในชุมชนนั้นๆ โดยทั่วไปค่านิยมที่ดีจึงดำรงอยู่ได้นานกว่าค่านิยมที่ไม่ดีซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง ได้ตามกาลเวลา

5. สร้างสมอุดมการณ์

ความมีอุดมการณ์ในชุมชนทำให้เกิดความมั่นคง เพราะอุดมการณ์ในชุมชนเพื่อชุมชนและสังคมมิใช่เพื่อผู้ใดผู้หนึ่ง อุดมการณ์นำมาซึ่งความเป็นหมู่เหล่าพวกพ้อง ความเป็นชาติ ความเป็นส่วนรวม มิใช่ส่วนตัว เรื่องราวใดๆ ก็ตามในชุมชนรวมทั้งภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่นที่ผู้คนในท้องถิ่นในชุมชนมีความอุดมการณ์เพื่อชุมชนและสังคม เรื่องราวเหล่านั้นก็จะมี ความเข้มแข็งเพราะอยู่ในความเป็นชุมชน และสังคมเดียวกัน ที่มีไว้เพื่อผู้ใดผู้หนึ่งแต่เพื่อสังคมโดยรวมนั่นเอง

6. สืบสานวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติความเป็นชุมชนกลุ่มใดหมู่ใดก็ตามก็มีวัฒนธรรมประจำอยู่เป็นสิ่งที่ชุมชนนั้นกระทำสืบทอดกันมา สิ่งที่ดีงามจะคงอยู่สิ่งที่ด้อยก็จะเสื่อมถอยหายไปที่สุด วัฒนธรรมที่ชุมชนนั้นๆ ดำรงอยู่ได้นานนับว่าเป็นวัฒนธรรมที่ดี มีผู้คนนิยมชมชอบกระทำสืบทอดกันมาได้เนิ่นนาน และปัจจุบันก็ยังคงวัฒนธรรมนั้นอยู่มีการสืบทอดต่อๆ กันมา

7. คำจำประเพณี

มนุษย์ในแต่ละชุมชนมีประเพณีต่างๆ ที่หลากหลายบางประเพณีก็ดั้งเดิม บางประเพณีก็ไม่เป็นที่นิยม ประเพณีที่ดั้งเดิมก็คงอยู่สืบทอดกันมาจนปัจจุบันนี้ ทุกชุมชนมีประเพณีของตนเองจึงจะมีความเข้มแข็ง ประเพณีต่างๆ สื่อให้เห็นถึงความงามความดี ความร่วมมือสามัคคี ประเพณีบางประเพณีก็จะแฝงความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มองไม่เห็นและสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีความเกี่ยวข้องกับจิตใจ ในการศึกษาดังประเพณีของแต่ละชุมชนจะทำให้เห็นถึงการผสมผสานความคิดของคนในชุมชน ความร่วมแรงร่วมใจทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งดังกล่าว

8. ของดีศาสนา

ศาสนาทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดี ศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ดั้งเดิม ชุมชนแต่ละชุมชนอาจมีศาสนาที่ยึดถือแตกต่างกัน แต่ในหลักของศาสนาทุกศาสนาจะอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ชุมชนใดที่มีศาสนาจึงมีความเข้มแข็งยั่งยืน ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับชุมชนที่จะมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน ช่วยเหลือกันในกิจกรรมและในความเป็นจริงศาสนาเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่มีอยู่ทุกศาสนา ความเชื่อที่จะได้สิ่งที่ดั้งเดิมถ้ากระทำแต่ความดี ศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้มนุษย์มีความสุข เมื่อใดกระทำความดีได้ กระทำกิจกรรมในศาสนานั้นๆ

สรุปได้ว่าทฤษฎีรากแก้วของวัฒนธรรมจะทำให้ทราบถึงความเข้มแข็งของชุมชนต่างๆ ถ้ามีการสำรวจให้ทราบองค์ความรู้ของแต่ละท้องถิ่นให้ทราบภูมิปัญญา การทำมาหากินในวิถีชีวิตกิจกรรมของมนุษย์ในชุมชนตั้งแต่เกิดถึงตาย ถ้ามีครบในทฤษฎีทั้ง 8 ข้อ ชุมชนนั้นๆ ก็จะมี ความเข้มแข็งดำรงความเป็นชุมชนได้ยาวนาน

1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์บทเพลง

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533 : 21 - 185) ได้เสนอข้อคิดเห็นและหลักการต่างๆ เพื่อใช้ในการศึกษาดนตรีไทย มีการกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของดนตรีไทย ระบบเสียงของเครื่องดนตรีไทย บันไดเสียง การกำหนดโน้ตบนเครื่องดนตรีไทย ทำนองหลัก มือฆ้อง วรรณเพลง บันไดเสียง ลูกตก จังหวะ ฯลฯ โดยมีการยกตัวอย่างในการศึกษาบทเพลงบางบทเพลงไว้ สามารถสรุปแนวคิดเพื่อการศึกษาวิเคราะห์เพลงได้ดังนี้

1 ทำนองหลัก

- 1.1 มือฆ้อง
- 1.2 แนวทำนองและแนวประสาน
- 1.3 วรรณเพลง
- 1.4 รูปแบบ
- 1.5 รูปแบบเพลงทางพื้น
- 1.6 บันไดเสียง
- 1.7 ลูกตก

- 1.8 หน้าที่ของทำนองเพลงและลูกตก
- 1.9 คู่สัมพันธ์ของวรรคเพลงและลูกตก
- 2 ทำนองแปร
- 3 จังหวะ
 - 3.1 จังหวะสามัญ
 - 3.2 จังหวะฉิ่ง
 - 3.3 จังหวะหน้าทับ

ในทำนองเดียวกัน วิชา โสคติยานุรักษ์ (2544 : 2 - 5) ได้กล่าวถึงแนวทางการวิเคราะห์บทเพลงดนตรีตะวันตกไว้ดังนี้ การวิเคราะห์เพลงมีความสำคัญยิ่งในการทำความเข้าใจบทเพลง การที่จะวิเคราะห์เพลงให้ถ่องแท้หรือละเอียดละออเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้วิเคราะห์ ถ้าผู้วิเคราะห์เป็นผู้ฟังเพลงคนหนึ่ง และอยากฟังเพลงด้วยความเข้าใจนอกเหนือจากความสนใจ การวิเคราะห์เพียงภาพรวมภายนอกและการค้นคว้าประวัติเพลง ตลอดจนประวัติของผู้แต่งโดยสังเขปก็คงเพียงพอ ความรู้เบื้องต้นในส่วนนี้หาได้สะดวกที่สุดจากปกแผ่นเสียง แต่ถ้าเป็นนักดนตรีก็น่าจะวิเคราะห์ลงลึกไปถึงโครงสร้างของเพลง ทฤษฎีการประพันธ์เพลง และเทคนิคที่น่าสนใจ ซึ่งได้แบ่งกระบวนการศึกษาดังนี้

- 1 การบรรยายภาพรวมโดยทั่วไป
 - 1.1 ชื่อเพลง
 - 1.1.1 ชื่อผู้แต่ง
 - 1.1.2 ปีเกิดและปีตายของผู้แต่ง
 - 1.1.3 ปีที่แต่ง
 - 1.1.4 ยุคดนตรี
 - 1.1.5 จำนวนผลงาน
 - 1.1.6 ความสำคัญของเพลง
 - 1.1.7 ชีวิตของผู้แต่ง
 - 1.2 ภาพรวมภายนอก
 - 1.2.1 ประเภทของเพลง
 - 1.2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้
 - 1.2.3 จำนวนท่อน
 - 1.2.4 อัตราความเร็วและลีลา
 - 1.2.5 ความยาวเป็นนาที่และวินาที
 - 1.2.6 ความยาวเป็นจำนวนห้อง
 - 1.2.7 ความยาวเป็นจำนวนจังหวะ

2 การวิเคราะห์ส่วนประกอบหลักของเพลง

2.1 ทำนอง

2.2 จังหวะ

2.3 เสียงประสาน

2.4 สีสันเสียง

3 การวิเคราะห์ประโยคเพลง

4 การวิเคราะห์สังคีตลักษณ์

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีผู้ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านไว้หลายท่านพอสรุปได้ดังนี้

กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำงานวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพลงพื้นบ้านภาคกลางโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนแบบปกติ ซึ่งผลของการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลองการเรียนโดยใช้บทเรียนโมดูลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนแบบปกติ = .05 เพราะบทเรียนโมดูลมีการเรียนที่เป็นขั้นตอนจากง่ายไปหายาก มีตัวอย่างและมีระบบดี

นอกจากนั้น กาญจนา อินทรสุนานนท์, มานพ วิสุทธิแพทย์ และเมธี พันธุ์วาท (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำงานวิจัยการศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำบ้านนา ตำบลบางลูกเสือ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ซึ่งมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงระบำบ้านนา
2. การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบของเพลงระบำบ้านนา

ผลการวิจัยในการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงระบำบ้านนาพบว่า ในบทเพลงระบำบ้านนากล่าวถึง ค่านิยมในการนับถือศาสนาพุทธ พ่อแม่ ครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มรรยาทในการต้อนรับ การแต่งกาย อาชีพ เศรษฐกิจ การเมือง ยาเสพติด ความรักระหว่างชายหญิง ผัวเมีย พ่อแม่ลูก ความรักชาติพระมหากษัตริย์ และเรื่องเพศ นอกจากนี้เพลงระบำบ้านนายังมีบทบาทต่อสังคมในการสร้างความบันเทิง ความสามัคคี การแจ้งข่าวสาร บันทึกเรื่องราวและให้ความรู้ในด้านต่างๆ

ผลการวิจัยในการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบของเพลงระบำบ้านนาพบว่า เพลงระบำบ้านนามีลักษณะคำประพันธ์เป็นลักษณะกลอนแปดหัวเดียว แต่กลอนที่พบส่วนใหญ่มีมากกว่า 8 คำ และบางบทก็มีน้อยกว่า 8 คำ เป็นลักษณะกลอนชาวบ้านมีคำเสริมมาก เช่น เสีย, มา, กันละเหวย ฯลฯ และพบลักษณะเด่นของทำนองเช่น ทำนองร้องสร้างบนกลุ่มเสียงเช่นเดียวกับเพลงไทยที่ใช้โน้ต 5 เสียง ทำนองร้องขึ้นอยู่กับวรรณยุกต์ มีการตั้งระดับเสียงใหม่ในกลอน คำกลอน มีการใช้ทำนองเคลื่อนที่สวนทางกับเสียงวรรณยุกต์ ใช้ทำนองต่างกันที่เสียงวรรณยุกต์เดียวกัน ใช้เสียงซ้ำที่คำร้องมีเสียงวรรณยุกต์เสียงเดียวกันและต่างเสียงกัน

ในกรณีศึกษาด้านเพลงพื้นบ้าน สุมาลย์ เรืองเดช (2518 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยทางด้านภาษาและวรรณกรรมเพลงพื้นบ้านของตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี รวบรวมได้ถึง 16 เพลง ผลงานวิจัยได้วิเคราะห์ให้เห็นข้อมูลบทเพลงต่างๆแยกประเภทได้หลายแบบ อาทิ เพลงเด็ก เพลงประกอบพิธี เพลงประกอบการเล่นพื้นเมือง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นแนวคิดค่านิยม แนวปฏิบัติของชาวบ้าน และยังพบว่าเพลงเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในชนบท

ในกรณีศึกษาที่คล้ายกันทางด้านภาษาและวัฒนธรรม สุกัญญา สุขฉายา (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องเพลงปฏิพากย์: บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทยสรุปได้ว่า บทเพลงพื้นบ้านภาคกลางนั้น มีการร้องโต้ตอบกันระหว่างชายกับหญิงชนิดวรรคต่อวรรค และบทต่อบท บทร้องต่างๆมีเนื้อหาทางเกี่ยว พาราณี มีไวยาหารต่างๆ มาใช้โดยเฉพาะกลอนประเภทสองแง่สองง่าม มีทั้งเพลงปฏิพากย์สั้นและเพลงปฏิพากย์ยาว ปัจจุบันบทบาทของเพลงปฏิพากย์ดกดยลงมีร้องเล่นกันน้อยมาก แต่จะมีแทรกในบทเพลงลูกทุ่ง เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน วิบูลย์ ศรีดำจันทร์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์เพลงพวงมาลัยในเขตอำเภออุ้มผาง จังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ว่า มีการเล่นเพลงพวงมาลัยชนิดสั้นและชนิดยาวโดยภาษาที่ใช้ได้มาจากภาษาพูดในชีวิตประจำวัน นิยมเล่นมาตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน

สำหรับการศึกษาเพลงพื้นบ้านในท้องถิ่นอื่นๆ จรินทร์ เทพสงเคราะห์(2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาบทเพลงกาหลอ จังหวัดสงขลา โดยได้ศึกษาทั้งทางวัฒนธรรมและทางมานุษยวิทยาดวงศวิทยาด้วย โดยได้เก็บข้อมูลเพลงกาหลอและวิเคราะห์แนวทำนองเพลง ได้ทำนองหลักเป็นรูปแบบการบันทึกเป็นโน้ตสากลไว้

ในลักษณะใกล้เคียงกัน พรรณราย คำโสภา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทเพลงที่ประกอบการแสดงโดยใช้วงกันตรึม บรรเลง 4 บทเพลง โดยศึกษาวิเคราะห์ทางด้านวัฒนธรรมและบทเพลง ผลที่ได้คือได้แนวทำนองหลักของเพลง ได้เก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องและรูปแบบของบท เพลงกันตรึม

ในการศึกษาเพลงพื้นบ้าน สำรวย ฉ่ำกมล (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องเพลงพื้นบ้านจากตำบลลานดอกไม้ การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลเพลง 4 ประเภทคือ เพลงกล่อมเด็ก เพลงปฏิพากย์ เพลงรำวง และเพลงประกอบการละเล่นเบ็ดเตล็ดมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักในลักษณะต่างๆ ปรากฏอยู่จำนวนมาก โดยพบความรักระหว่างชายหญิงมากที่สุดรองลงไปคือความรักระหว่างแม่กับลูก ส่วนความรักท้องถิ่น ความรักของศิษย์กับครูตลอดจนความรักประเทศชาติพบเพียงเล็กน้อย ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ ความสนุกสนานรื่นเริง และความมีน้ำใจของชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของเพลง

ในทำนองเดียวกัน บัวผัน สุพรรณยศ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำงานวิจัยวิเคราะห์เพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า เพลงอีแซวเป็นเพลงพื้นบ้านประจำถิ่นของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีมาไม่น้อยกว่า 100ปี เดิมเป็นเพลงปฏิพากย์ยาว ลักษณะเด่นของเพลงคือมีจังหวะเร็ว กระชั้น มีคำประพันธ์เป็นกลอนหัวเดียว ที่นิยมเล่นสัมผัสอักษรแพรวพราวเป็นพิเศษ ด้านศิลปินผู้สร้างสรรค์บทเพลงมีจำนวนจำกัดขณะที่

เนื้อหาของบทเพลงมีจำนวนมากและหลากหลายและมีบทบาทต่อสังคมในฐานะเป็นสิ่งบันเทิงให้การศึกษาทันทีทางตรงและทางอ้อม เป็นสื่อมวลชนชาวบ้านที่ทำหน้าที่กระจายข่าวสารและวิพากษ์วิจารณ์สังคมและมีบทบาทในการจรรโลงวัฒนธรรมของสังคม ปัจจุบันการเล่นเพลงอีแซวเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับพ่อเพลงแม่เพลงดังนั้นก็มีการสร้างสรรค์และสืบทอดเพลงระหว่างกลุ่มศิลปิน

การศึกษาด้านวัฒนธรรมดนตรีนั้น กฤษฎณา แสงทอง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเพลงปฏิพากย์: วัฒนธรรมการดนตรีและภาพสะท้อนทางสังคมของชาวตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากเพลงปฏิพากย์รวมทั้งการวิเคราะห์บทบาทและแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงของบทเพลง ผลการวิจัยพบว่าบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่มีอิทธิพลมาจากศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อดั้งเดิม รวมทั้งสภาพชีวิต การทำมาหากิน และค่านิยมต่างๆ ส่วนบทบาทของเพลงซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวบ้านด้วยการเป็นเพลงที่เล่นด้วยความสนุกสนานในสังคมเปลี่ยนแปลงมาสู่การแสดงสาธิตเพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น

เช่นเดียวกัน จิตตยา เป็นเพชร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเพลงลูกทุ่งหมอลำของ บานเย็น รากแก่น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของ บานเย็น รากแก่น
 2. เพื่อศึกษาเทคนิคการขับร้องเพลงลูกทุ่งหมอลำของ บานเย็น รากแก่น
- การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบการศึกษแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

- 1 ผลการศึกษาประวัติและผลงานพบว่า บานเย็น รากแก่น เกิดเมื่อ พ.ศ. 2495 จังหวัดอุบลราชธานี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วเรียนลำกับหมอลำที่มีชื่อเสียงของเมืองอุบลราชธานี 2 ปีเริ่มประกอบอาชีพแสดงหมอลำเมื่ออายุ 14 ปี พ.ศ. 2515 ตั้งวงดนตรีลูกทุ่งหมอลำชื่อวง “บานเย็น รากแก่น” เป็นที่รู้จักของคนไทยทั่วประเทศ ในลีลาการลำและการพออนจนได้รับการขนานนามว่า “ราชินีหมอลำ” มีผลงานการแสดงทั้งในและต่างประเทศ พ.ศ. 2541 ได้รับเชิญจากสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี เป็นอาจารย์พิเศษ สอนวิชาศิลปการแสดงพื้นบ้าน จนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2543 ได้รับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขานาฏศิลป์และการละคร (การแสดงหมอลำ) คณะมนุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี
- 2 ผลการศึกษาข้อมูลเพลงและศึกษาเอกลักษณ์ของการร้องเพลงลูกทุ่งหมอลำของบานเย็น รากแก่น จากชุดหมอลำอินเตอร์สะท้านทรวง เป็นข้อมูลศึกษา พบว่าบานเย็น รากแก่น มีเอกลักษณ์การร้องที่เป็นเทคนิคของตนเอง 2 ประการ คือ
 - 2.1 เทคนิคการใช้ลูกคอ เอกลักษณ์เด่นที่บานเย็น รากแก่น ใช้มากในทุกเพลงที่ศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นเพลงช้าหรือเร็ว ก็สามารถใช้ลูกคอที่มีความยาวและความละเอียดได้เหมาะสมกับทำนองและเนื้อหาของเพลงนั้น

2.2 เทคนิคการเขื่อน บานเย็น รากแก่น ใช้การเขื่อนสั้นในคำร้องที่สั้นๆ หรือเชื่อมระหว่างคำ และใช้เขื่อนยาวในส่วนของกริณเพื่อแสดงความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เทคนิคการเขื่อนที่เป็นเอกลักษณ์ของบานเย็น รากแก่น คือ ไม่ว่าจะเป็นการเขื่อนสั้นหรือเขื่อนยาวของทุกเพลงจะมีการเคลื่อนที่ของทำนองแบบจากสูงไปต่ำ

ในลักษณะเดียวกัน วินัย ใจเอื้อ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิธีการร้อง “หมอลำ” ของฉวีวรรณ ดำเนิน การศึกษาวิธีการร้อง “หมอลำ” ของฉวีวรรณ ดำเนิน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายในการศึกษา โดยสรุปเป็นสาระสำคัญได้ 2 ประการ คือ

1. ศึกษาการฝึกร้อง และวิธีการแสดง “หมอลำ” ประกอบด้วย การฝึกหายใจ การฝึกการเปล่งเสียง การฝึกทำนองและจังหวะ การฝึกคำร้อง การฝึกอารมณ์เพลง ขนบธรรมเนียมในการแสดง การแต่งกาย ลีลาท่าทางที่ใช้ในการแสดงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง เวที แสง เสียง ประกอบการแสดง
2. วิเคราะห์กลอนลำ เลือกเฉพาะทำนองกลอนลำที่เป็นต้นแบบ 4 ทำนอง คือ ทำนองลำทางสั้น เมตตาคจิต ทำนองลำทางยาวอำลาทุ่งรวงทอง ทำนองลำเพลินแก้วหน้าม้า ทำนองลำเด็ยวันเพ็ญ โดยวิเคราะห์เนื้อหาของกลอนลำ ภาษาและการใช้ถ้อยคำ รูปแบบการประพันธ์ การแบ่งวรรคตอน จังหวะและลีลาของกลอนลำ โครงสร้างทำนองกลอนลำ

ผลการวิจัยพบว่า

การฝึกหายใจใช้วิธีการดำน้าลงไปกลั้นลมหายใจให้นานที่สุด ควบคุมลมหายใจโดยค่อยๆ ผ่อนลมออกมา และหายใจให้สอดคล้องกับวรรคตอนของเนื้อร้อง การเปล่งเสียงจะฝึกเลียนเสียงสัตว์ และเปล่งเสียงในโอ่ง การฝึกทำนองและจังหวะจะฝึกทำนองกลอนลำทุกประเภท รวมทั้งทำนองที่เป็นรูปแบบเฉพาะของการร้องหมอลำ ฝึกคำร้องโดยการอ่านหนังสือ อ่านกลอนลำออกเสียงเป็นคำหรือกลุ่มคำ การฝึกอารมณ์เพลงจะศึกษาเนื้อหาและจดจำกลอนลำให้ขึ้นใจทำให้ถ่ายทอดอารมณ์ออกมาได้ดี

ขนบธรรมเนียมในการแสดงที่ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดคือการไหว้ครูก่อนทำการแสดงทุกครั้ง การแต่งกายมีความเหมาะสมสวยงาม ยึดหลักความสุภาพเรียบร้อยและนิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง ลีลาท่าทางประกอบการแสดงมี 2 ลักษณะ คือท่าพอนแม่บท และท่าพอนอิสระ เครื่องดนตรีหลักที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงคือแคน ส่วนด้านเวที แสงเสียง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

เนื้อหาของกลอนลำทั้ง 4 ทำนองบรรยายสภาพธรรมชาติตามชนบทของชาวอีสานวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านและการเกี่ยวพาราสี ใช้ภาษาถิ่นอีสานและภาษาไทยกลางเป็นหลัก ถ้อยคำที่ใช้แสดงออกถึงอารมณ์ในด้านต่าง ๆ มีการเล่นคำ ซ้ำคำ เสริมคำ อย่างเหมาะสม จังหวะยืดหยุ่นได้ตามอารมณ์ ทำนองไม่ตายตัวแต่ยึดลูกตกเป็นหลัก

นอกจากนี้ธนพร นุตสาระ (2546 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการแสดงจำดไต คณะบ้านห้วยขาน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปริญญาโทฉบับนี้ศึกษาเรื่องการแสดงจำดไต เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่

เกี่ยวข้องกับการแสดงจำดไต และวิเคราะห์ทำนองเพลงของคณะจำดไตบ้านห้วยขาน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การแสดงจำดไตคือการแสดงพื้นบ้านอย่างหนึ่งของชาวไทยใหญ่ เป็นการผสมผสานระหว่างการเอ็ดความ ละคร

ผลจากงานวิจัยพบว่าวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงจำดไต ทางด้านพิธีกรรมยังคงไว้ในประเพณีเดิม มีการเปลี่ยนแปลงบ้างทางด้านเวลาของการทำพิธีกินอาง เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม

การแสดงจำดไตนิยมเล่นช่วงเทศกาลออกพรรษาและงานบุญ นักดนตรีภายในวงจะประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก การเล่นดนตรีเป็นอาชีพรอง

ผลจากงานวิจัยพบว่าบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงจำดไตคือ จีหนึ่ง และจีสอง ซึ่งทั้ง 2 ประเภทเป็นเพลงที่กำหนดความสามารถของผู้ร้องและผู้บรรเลงได้ดังนี้

ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ลักษณะทำนองของเพลงประเภทจีหนึ่ง เป็นเพลงที่ไม่บังคับทำนองทำให้ผู้ร้องผู้บรรเลง แสดงความสามารถได้เต็มที่ในการใช้ไหวพริบปฏิภาณในการใช้ภาษา

เพลงประเภทจีสองเป็นเพลงที่บังคับทำนองเป็นเพลงที่แต่งขึ้นมาเพื่อใช้ในลีลารำรำโดยเฉพาะ บทร้องจะต้องแต่งมาให้เข้ากับทำนองเพลงโดยไม่เปลี่ยนแปลง จีสองเป็นเพลงที่นำไปต่อท้ายเพลงที่เรียกว่า "ความ" เพื่อให้ผู้ร้องได้แสดงลีลาการรำรำที่สวยงาม

ในด้านความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ธานี คำศรี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรี : กรณีศึกษาชุมชนบางไส้ไก่

ปริญญานิพนธ์เล่มนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมชุมชนบางไส้ไก่
2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมชุมชนบางไส้ไก่ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษากรรมวิธีการผลิตขลุ่ยในชุมชนบางไส้ไก่

จากการศึกษาพบว่า

1. ชุมชนแห่งนี้ได้อพยพมาเนื่องจากสภาวะสงครามในครั้งการปราบกบฏจากเมืองเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวถึง 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี พ.ศ.2321 และครั้งที่ 2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2369 ในเบื้องต้นได้กวาดต้อนมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนเหล่านี้เป็นกรรมกรในการขุดคลองก่อสร้าง กรุงเทพมหานคร ชาวลาวเหล่านี้ได้นำวิชาการทำแคนติดตัวมาด้วย ได้ผลิต จำหน่าย และเล่นแฉ่วลาวอย่างแพร่หลาย จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ประกาศห้ามมิให้เล่นแฉ่วลาว จึงได้เลิกผลิตและจำหน่ายแคน ชาวบางไส้ไก่จึงหันมาผลิตและจำหน่ายขลุ่ยแทน

2 การวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมขลุ่ย ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ประเวศ วะสี สรุปองค์มิติได้ดังนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจ ชาวชุมชนผู้ซึ่งผลิตขลุ่ยมีรายได้เพียงพอ สามารถดำรงชีวิตโดยการประกอบอาชีพขายขลุ่ยได้อย่างมีความสุข

2.2 ด้านสังคม การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม กระทำโดยการรับคำเชิญจากสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งกันและกัน

2.3 ด้านจิตใจ มีความประพฤติอยู่ในจริยธรรม คุณธรรม ตามแนวทางของศาสนาพุทธ และมีขนบธรรมเนียมประเพณี สร้างเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรีมาสู่ตนเอง

2.4 ด้านการปกครอง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกิจกรรมทางการเมืองในชุมชน เช่น การเข้าสมัครเลือกตั้งเป็นประธาน และกรรมการชุมชน

3 กรรณวิธีการผลิตขลุ่ยของชุมชนบางไผ่ไก่ มีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการเตรียมไม้

3.2 ขั้นตอนการเจาะรู

3.3 ขั้นตอนการแกะปากนกแก้ว

3.4 ขั้นตอนการใส่ดาก หรือใส่เสียง

3.5 ขั้นตอนการปรับแต่งเสียงและการอุดรอยรั่ว

นอกจากนี้ มานะ ธานี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเข้มแข็งวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จังหวัดสิงห์บุรี

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเข้มแข็งวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จังหวัดสิงห์บุรี วงปี่พาทย์ในจังหวัดสิงห์บุรี มีการสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาความเข้มแข็งวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จังหวัดสิงห์บุรี ตามแนวความคิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

วิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีวิจัยคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จังหวัดสิงห์บุรี มีบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรม 2 ลักษณะคือ ดนตรีประกอบพิธีกรรม เช่น พิธีศพ พิธีไหว้ครูดนตรีไทย และดนตรีประกอบการแสดง เช่น ลิเก หนังใหญ่ ซึ่งกิจกรรมทางวัฒนธรรมดังกล่าวสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมตามแนวความคิดของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี สรุปได้ 2 ข้อดังนี้ ด้านจิตใจ มีจิตใจงดงามประพฤติปฏิบัติอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี และอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม เป็นการสร้างศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจในหมู่คณะสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเสนอความคิดเห็น

ในทำนองเดียวกันนั้น ปาหนัน คำฝอย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทเพลงและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงกรณีศึกษา คณะนครินทร์ ซาทอง

การศึกษาวิจัยเรื่องบทเพลงและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงกรณีศึกษาคณะนครินทร์ ซาทองในครั้งนี้ เป็นการศึกษาด้านมานุษยวิทยาวังควิทยา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของดนตรี โดยใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลักในระยะเวลาระหว่างเดือนตุลาคม 2543 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2545 และใช้ข้อมูลทางด้านเอกสารประกอบในการศึกษาผลของการศึกษาวิจัยพบว่า

- 1 การแสดงหนังตะลุงมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีองค์ประกอบหลัก 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มองค์ประกอบในการแสดงได้แก่นายหนัง ลูกคู่หนัง โรงแสดง ดนตรีและอุปกรณ์อื่นๆ องค์ประกอบเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างสูงสุดเพราะหากขาดองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งไป นายหนังก็ไม่สามารถแสดงได้ กลุ่มที่สองคือ ขนบนิยมในการแสดงซึ่งเป็นลำดับขั้นที่สำคัญและเป็นแนวอันพึงปฏิบัติทุกครั้งเมื่อมีการแสดงของทุกๆ คณะ ถือเป็นการทำพิธีเอาฤกษ์ขอที่ตั้งโรงปิดเป่าเสียดัญไร เชิญครูหนังมาปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายต่างๆ บูชาเทพเจ้าแห่งการบันเทิงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่คณะหนัง กลุ่มที่สามคือความเชื่อในการแสดงหนังตะลุงซึ่งทุกคณะมีความเชื่อเกี่ยวกับด้านไสยศาสตร์และนับถือให้ความเคารพครูหนังอย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่นายหนัง คณะหนังมีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เคล็ดไฉกลาง ใครที่แสดงหนังตะลุงโดยขาดจิตสำนึกของความเป็นศิลปิน ขาดจิตวิญญาณ ไม่ตั้งใจแสดงจะเกิดผลเสียต่ออนาคตความเป็นศิลปินในภายภาคหน้า
- 2 ดนตรีมีบทบาท มีความสำคัญต่อพิธีกรรม บรรเลงประกอบการเชิดรูปหนังทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้เชิดและเกิดอรรถรสต่อผู้ชมได้เป็นอย่างมาก บทเพลงที่ใช้เป็นเพลงไทยเดิม เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงไทยสากลโดยใช้วิธีการสืบทอดแบบปากต่อปาก
- 3 การศึกษาองค์ประกอบดนตรีที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงพบว่า
 - 3.1 ใช้บันไดเสียงแบบ 5 เสียง (Pentatonic Scale) มีทั้งบันไดเสียงโด ฟา, และซอล บางเพลงมีการเปลี่ยนบันไดเสียงไปมา
 - 3.2 ลักษณะดนตรีเป็นแนวทำนองเดี่ยวไม่มีเสียงประสาน
 - 3.3 มีลักษณะทำนองเป็นเสียงซ้ำๆ มีการแปรทำนองอย่างอิสระ

นอกจากนั้น พิทยวัฒน์ พันระศรี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาด้านบทเพลงของวงมโหรีอีสานหมู่บ้านเทียมแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด

การศึกษาด้านบทเพลงของวงมโหรีอีสาน หมู่บ้านเทียมแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวงมโหรีอีสาน และวิเคราะห์บทเพลงของวงมโหรีอีสาน หมู่บ้านเทียมแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด เริ่มศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำราและการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ บันทึกเทป และถ่ายภาพประกอบ

ผลการศึกษาทเพลงของวงมโหรีอีสาน หมู่บ้านเทียมแท้ จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวงมโหรีอีสาน วงมโหรีอีสานหมู่บ้านเทียมแท้ จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พุทธศักราช 2492 ปัจจุบันมีนายเลา นรชาญ เป็นหัวหน้าวง มีสมาชิกในวงทั้งหมด 8 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด มีอายุระหว่าง 53 -62 ปี อาชีพหลักของนักดนตรีในวงส่วนใหญ่คือทำนาทำสวนและจะเล่นดนตรีหรืออีสานเป็นอาชีพเสริม เครื่องดนตรีในวงมโหรีอีสาน หมู่บ้านเทียมแท้ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย ปี่กลาง ปี่ยอด ซอใหญ่ 2 คัน ซอน้อย กลองมโหรี (กลองสองหน้า) ฉิ่ง ฉาบเล็ก รูปแบบการจัดวงจะมีการจัดวงแบบนั่งบรรเลง และเดินบรรเลง ก่อนการบรรเลงทุกครั้งวงมโหรีอีสานจะมีการไหว้ครู เมื่อไหว้ครูเสร็จก็จะบรรเลงเพลงไหว้ครู จึงจะเป็นอันเสร็จพิธี การไหว้ครูของวงมโหรีอีสานมี 2 แบบ คือ ไหว้ครูก่อนการแสดง และไหว้ครูเพื่อฝากตัวเป็นศิษย์เพื่อเริ่มเรียนโอกาสในการบรรเลง วงมโหรีอีสานจะบรรเลงตามงานบุญประจำปีของชาวอีสาน งานบวช งานศพ และงานอื่น ๆ ทั่วไปที่มีผู้ว่าจ้าง
2. บทเพลงของวงมโหรีอีสาน หมู่บ้านเทียมแท้ จังหวัดร้อยเอ็ด มีเพลงเก่าทั้งหมดประมาณ 32 เพลง แต่ที่ชาวบ้านจำได้ปัจจุบันนี้มี 20 เพลง บทเพลงของวงมโหรีอีสานนักดนตรีในวงจะสืบทอดกันมาแบบปากต่อปาก ซึ่งสามารถแยกบทเพลงออกเป็น 3 ประเภท คือ บทเพลงที่ใช้สำหรับพิธีการไหว้ครู บทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงงานแห่ตามเทศกาลงานบุญโดยทั่วไป และ บทเพลงที่ใช้สำหรับงานอวมงคล บทเพลงจะมีลักษณะเป็นเพลงทำนองเดียว โดยเครื่องดนตรีที่บรรเลงทำนองจะมีการบรรเลงด้วยเทคนิคเฉพาะของแต่ละเครื่องดนตรีบ้าง แต่ทุกเครื่องดนตรีก็จะยึดทำนองหลักเป็นแนวในการบรรเลง บทเพลงจะมีลักษณะเป็นเพลง 2 ท่อน คือท่อนที่ 1 จะเป็นทำนองหลัก และท่อนที่ 2 จะเป็นทำนองจบ ทำนองเพลง จะใช้ปี่กลางเป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลงทำนองทั้งการบรรเลงนำในตอนขึ้นเพลง และการบรรเลงนำในตอนเข้าสู่ทำนองซึ่งเป็นท่อนจบของเพลง บันไดเสียง บทเพลงของวงมโหรีอีสาน มีการใช้บันไดเสียงทั้งแบบ 5 เสียง และแบบ 7 เสียง มีการใช้รูปแบบบันไดเสียงทั้งแบบ เมเจอร์ ไมเนอร์ และโดเรียน โหมด (Dorian Mode)

และสมชาย วาสุกี (2545 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของละครเท่งต๊ก คณะ ส.บัวน้อย อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของละครเท่งต๊ก คณะ ส.บัวน้อย อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีในครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้หลักวิชามานุษยดุริยางควิทยาในการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับละครเท่งต๊ก คณะ ส.บัวน้อย
2. บันทึกโน้ตและวิเคราะห์ทำนองเพลงของละครเท่งต๊ก

โดยมีวิธีการวิจัยคือเริ่มศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำรา แดบบันทึกเสียง แดบบันทึกภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จดบันทึก และเข้าร่วมสังเกตการณ์ บันทึกและวิเคราะห์โน้ตเพลงของละครเท่งต๊ก

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ละครเท่งต๊กคณะส.บัวน้อย มีนายทิม ภาคกิจ เป็นผู้ก่อตั้งคณะขึ้นที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ชื่อ ส.บัวน้อย มาจากนามสกุลสายบัว ซึ่งเป็นชื่อคณะของผู้สืบทอดรุ่นที่ 3 คือนางเท่ง นายเข็บ สายบัว ปัจจุบันมีนางบุญเรือน สร้อยศรี เป็นหัวหน้าคณะ มีสมาชิก 15 คน จากการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีพบว่าเครื่องดนตรีที่ใช้ได้แก่โทนชาตรี กลองต๊ก ฉิ่ง ฉาบและกรับ ผู้แสดงแต่งกายชุดพระ-นาง ร้องเป็นต้นเสียงและมีลูกคู่ร้องรับ นักดนตรีแต่งกายสุภาพ บรรเลงดนตรีประกอบการแสดง บทเพลงที่สำคัญได้แก่ เพลงไหมโรง เพลงรำสิบสองท่า เพลงรำชัตชาตรี และเพลงที่ใช้ในการแสดงละคร นิยมแสดงในงานแก้บนและบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์
2. ทำนองเพลงของละครเท่งต๊กประกอบการบรรเลงดนตรีล้วน ๆ และเพลงที่มีการขับร้อง การบรรเลงดนตรีล้วน ๆ ได้แก่ เพลงไหมโรง และเพลงรำสิบสองท่า ซึ่งเป็นการบรรเลงจังหวะหน้าทับแบบเวียน รูปแบบจังหวะส่วนใหญ่มีความเร็วคงที่ สม่่าเสมอตลอดทั้ง เพลง เพลงที่มีการขับร้องได้แก่ เพลงรำชัตชาตรี และเพลงที่ใช้ในการแสดงละคร ซึ่งโครงสร้างของคำประพันธ์เป็นกลอนดอกสร้อยและกลอนบทละคร ผู้แสดงร้องเป็นต้นเสียงและมีลูกคู่รับ บันไดเสียงที่ใช้เป็นบันไดเสียงแบบ 5 เสียง (Pentatonic) ได้แก่บันไดเสียง โด เร ฟา และซอล รูปแบบทำนองส่วนใหญ่ทำนองเคลื่อนที่สูงขึ้นและต่ำลงสลับเป็นฟันปลา รูปแบบจังหวะส่วนใหญ่มีความเร็วคงที่ สม่่าเสมอตลอดทั้งเพลง

ในทำนองเดียวกันอรุณ พันธุ์เสือ (2546 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเพลงกล่อมเด็กชาวไทยเขมรบ้านตาหยวก ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาวัฒนธรรมทางด้านพิธีกรรมต่างๆ ที่ใช้บทเพลงกล่อมเด็กเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเกิดและการเลี้ยงดู ศึกษาบทเพลงที่ใช้กล่อมเด็กชาวไทยเขมรบ้านตาหยวก ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการวิเคราะห์บทเพลง 4 หัวข้อดังนี้

- 1 ความหมายของเพลง
- 2 ลักษณะการขับร้อง และบทเพลง
- 3 ทำนองเพลง
- 4 โครงสร้างของเพลง

วิธีดำเนินการวิจัย เริ่มด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องเพลงกล่อมเด็กชาวไทยเขมรบ้านตาหยวกจากผู้รู้ นำมาบันทึกเป็นโน้ตอักษรไทยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำการวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านพิธีกรรมการเกิดและการเลี้ยงดู มีลักษณะขั้นตอนคล้ายคลึงกับประเพณีของชาวภาคอีสาน ซึ่งในการทำพิธีพบบทเพลงที่ใช้ประเด็นพิธีกรรม 1 บทเพลงคือ บทเพลงที่ใช้ร้องประกอบขณะทำพิธี "ร้อนกระดัง"
2. ความหมายของบทเพลง เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการขับกล่อมให้ลูกนอนหลับปรุ้งแต่งด้วยจินตนาการของธรรมชาติ เด็กที่ได้ฟังจะรู้สึกทำให้อบอุ่นและปลอดภัยจากสิ่งต่างๆ ในเวลาหลับ บทเพลงบางบทเป็นการเปรียบเทียบสัตว์ ซึ่งถือเป็นตัวแทนของหนุ่ม - สาว
3. ลักษณะการขับร้องเพลง เป็นการขับร้องอย่างเดียว ไม่มีเครื่องประกอบจังหวะ บทขับร้องจะร้องออกมาเป็นช่วง ๆ เสียงที่ใช้ร้องจะต้องตามความถนัด และตามกำลังเสียงของผู้ร้อง
4. การวิเคราะห์ทำนองเพลง เกิดขึ้นจากองค์ประกอบของการแบ่งวรรคเพลง ช่วงทำนองเพลงจะแบ่งตามเสียงของผู้ร้อง และความยาวของบทเพลง
5. โครงสร้างของบทเพลงพบว่า เพลงกล่อมเด็กชาวไทยเขมรบ้านตาหยวก เป็นเพลงท่อนเดียว ร้องซ้ำกันหลายๆ เที้ยวเมื่อเด็กได้ฟังจะทำให้เด็กนอนหลับอย่างมีความสุข ลูกตกและบันไดเสียงของแต่ละเพลงต่างกัน โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในบันไดเสียง ซอล รูปแบบกระสวนจังหวะมีความหลากหลายในบทเพลงและไพเราะ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาวិเคราะห์เชิงมานุษยวิทยาโดยมีกระบวนการต่างๆ เพื่อให้การวิเคราะห์บรรลุถึงวัตถุประสงค์จึงแบ่งขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมและศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเล่นพื้นบ้าน ทฤษฎีทางวัฒนธรรม ข้อมูลพื้นฐานพื้นที่เป้าหมาย
2. รวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้เครื่องมือดังนี้
 - 2.1. การสัมภาษณ์และสำรวจแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview and Survey)
 - 2.2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview)
 - 2.3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
 - 2.4. การใช้อุปกรณ์สื่อโสตทัศนูปกรณ์ อาทิ เครื่องบันทึกภาพนิ่ง/ภาพเคลื่อนไหว และเครื่องบันทึกเสียงทั้งในระบบอนาล็อก (Analog) และระบบดิจิทัล (Digital)

2. ขั้นศึกษาข้อมูล

1. นำข้อมูลจากรวบรวมและศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยทั้งหมดมาลำดับเนื้อหาสาระและจัดเป็นหมวดหมู่ตามความสำคัญ พร้อมกับเรียงขั้นตอนให้เป็นระเบียบอย่างต่อเนื่อง
2. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามมาศึกษาดังนี้
 - 2.1. ประวัติความเป็นมาของเพลงเจ้าขาว
 - 2.2. วิธีการและขั้นตอนประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาว
 - 2.3. บทร้องและทำนองเพลง
 - 2.4. ขนบและความเชื่อเกี่ยวกับเพลงเจ้าขาว
 - 2.5. กระบวนการสืบทอดและการถ่ายทอดเพลงเจ้าขาว
 - 2.6. บทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าขาวที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรม
 - 2.7. ประวัติพ่อเพลงแม่เพลง

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อเรื่องต่อไปนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์เพลงเจ้าขาว

- 1.1. ประวัติความเป็นมาของเพลงเจ้าขาว
- 1.2. วิธีการและขั้นตอนประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาว
- 1.3. บทร้องและทำนองเพลง
 - 1.3.1. รูปแบบการขับร้องเพลงเจ้าขาว
 - 1.3.2. บทร้อง
 - 1.3.3. ทำนองเพลง

2. บริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาว

- 2.1. ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าขาวที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรม
- 2.2. ศึกษาความเข้มแข็งของวัฒนธรรมในชุมชนมอญเกาะเกร็ดโดยอาศัยทฤษฎีรากแก้วของวัฒนธรรมของรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ มีรายละเอียดดังนี้

1. อยู่อย่างไทย - มอญ
2. ใฝ่ใจศึกษา
3. เสาหาความรู้
4. เข้าสู่ค่านิยม
5. สร้างสมอุดมการณ์
6. สืบสานวัฒนธรรม
7. จดจำประเพณี
8. ของดีศาสนา

4. ขั้นสรุป

1. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์
2. เรียบเรียงจัดทำบทสรุปผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล
3. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการดำเนินงานศึกษาวิจัยในเรื่อง เพลงเจ้าขาว : เพลงร้องชมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตามกระบวนการแบบขั้นตอนงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดกระทำแยกออกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์เพลงเจ้าขาว
2. ศึกษาบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาว

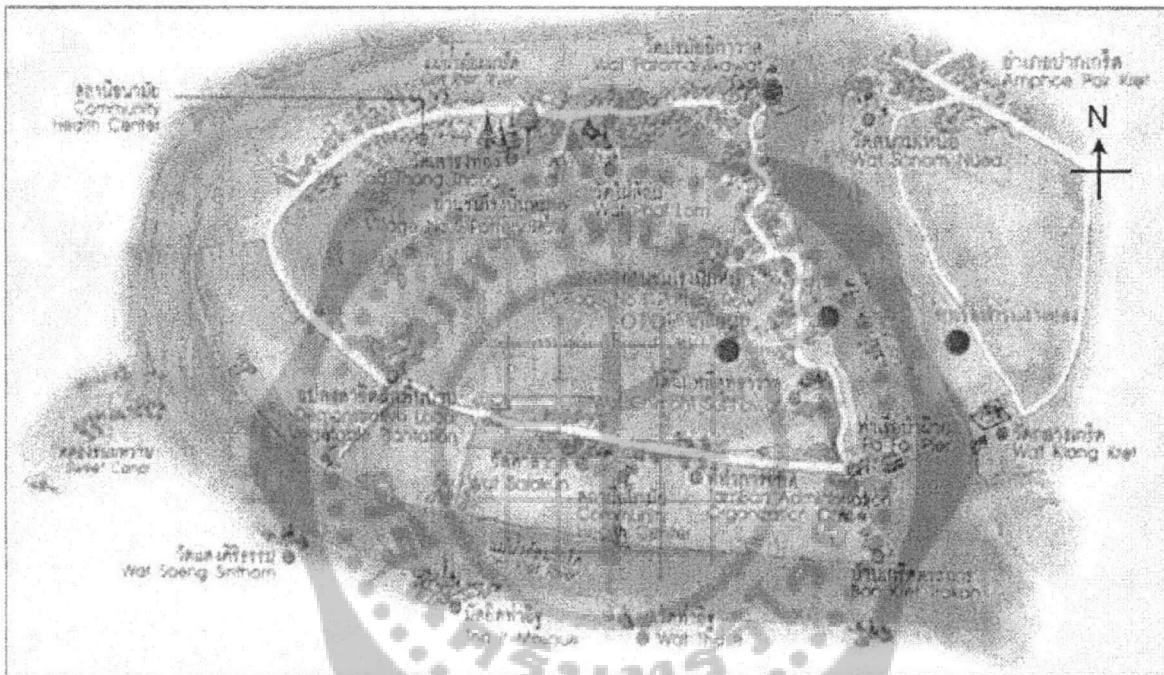
1. ศึกษาและวิเคราะห์เพลงเจ้าขาว

1. ประวัติความเป็นมาของเพลงเจ้าขาว

เพลงเจ้าขาวเป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นเพลงที่ใช้ในประเพณีบอกบุญชักชวนให้ผู้คนมาทำบุญร่วมกัน เพลงบอกบุญนี้แต่เดิมเนื้อร้องเพลงเป็นภาษามอญ จนมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้ออกเสด็จฯ ประพาสต้นเยี่ยมชาวไทยรามัญที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่เมืองนนทบุรี และเมืองสามโคกหลายครั้ง ซึ่งครั้งหนึ่งหม่อมเจ้าชายขาว (ต่อมาได้รับสถาปนาในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ให้ดำรงพระยศเป็น พระองค์เจ้าวัชรวิงศ์) พระเจ้าหลานยาเธอในรัชกาลที่ 2 พระโอรสในกรมพระเทเวศน์วัชรินทร์ (พระองค์เจ้าชายกลาง) พระราชโอรสในรัชกาลที่ 2 กับเจ้าจอมมารดาน้อยระนาด ต้นราชสกุล “วัชรวิงศ์ ณ ออยุธยา” ออกตามเสด็จฯ และได้เห็นประเพณีการร้องเพลงบอกบุญเป็นภาษามอญ พระเจ้าหลานเธอพระองค์นี้จึงได้ทรงพระนิพนธ์เนื้อเพลงและทำนองบอกบุญขึ้นใหม่เป็นภาษาไทย เพื่อจะได้ร้องบอกบุญแก่คนไทยอีกทางหนึ่ง แต่ยังคงรักษาทำนองเพลงสำเนียงมอญไว้เช่นเดิม ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเพลงบอกบุญของชาวไทยรามัญบริเวณเกาะเกร็ดก็ได้มีเนื้อเพลงเป็นภาษาไทย และเรียกทำนองเพลงนี้ว่า “เพลงเจ้าขาว” ตามพระนามเดิมของพระองค์คือ “พระองค์เจ้าขาว”

ประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาวนี้จะจัดขึ้นหลังวันออกพรรษา ช่วงฤดูกฐิน (วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึง วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 12) ซึ่งจะเริ่มในเวลากลางคืนประมาณเวลา 1 ทุ่ม ถึงเที่ยงคืน ชาวไทยเชื้อสายมอญชมชนมอญเกาะเกร็ดทั้งชายและหญิง มีทั้งคนหนุ่มและคนแก่จำนวนหนึ่งจะมาพบกันที่วัดหรือที่นัดหมายเพื่อลงเรือมาดหรือเรือสำปั้น โดยจะเรียกเรือลำนั้นๆ ว่า “เรือเจ้าขาว” บริเวณหัวเรือจุดตะเกียงเจ้าพายุเพื่อให้แสงสว่างและวางบาตรพระไว้รับเงินบริจาค ในเรือมีปี่หรือกระบุงสำหรับไว้รับข้าวสารและสิ่งของอื่นๆ กลางลำเรือจะจัดวางเครื่องดนตรี ได้แก่ ฉิ่ง กลองสองหน้า ระนาด ตามแต่สะดวก สำหรับบรรเลงประกอบการร้อง จัดให้พ่อเพลงแม่เพลงอยู่บริเวณงวงเรือ ส่วนคนอื่นๆ นั่งเรียงถัดไป ทุกคนจะช่วยกันพายเรือไปตามบ้านทั่วไป เมื่อถึงบ้านที่จะทำการบอกบุญก็จะจอดเรือที่หัวบันไดบ้านแล้วก็จะร้องเพลงเป็นทำนองเพื่อบอกบุญเชิญชวนให้ทำบุญร่วมกัน เมื่อเจ้าของบ้านได้ยินเพลง ก็จะทราบได้ทันทีว่าเป็นการ

มาอบอกบุญเพื่อรวบรวมข่าวสาร สิ่งของต่างๆ นำไปทำบุญทอดกฐิน และจะริบนำลงมาให้ที่เรือ คณะเรือ เจ้าขาวจะร้องเพลงให้พรเจ้าของบ้าน แล้วจึงพายเรือไปยังบ้านอื่นๆ ต่อไป คณะเรือเจ้าขาวจะออกบอกบุญ ครั้งละหลายๆ คีน จนกว่าเห็นว่าข่าวของที่ได้มาเพียงพอที่จะทอดกฐินแล้วจึงยุติ ประเพณีการบอกบุญ ลักษณะเช่นนี้สันนิษฐานว่า เริ่มมีขึ้นประมาณกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น หรืออาจเป็นประเพณีที่มีอยู่ก่อนในเมืองมอญแล้วก็ได้ ซึ่งคนมอญได้นำประเพณีการบอกบุญนี้ติดตัวมาแต่ครั้งชนชาติมอญอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยและยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อมาจนปัจจุบัน

ภาพประกอบ 1 แผนที่เกาะเกร็ด

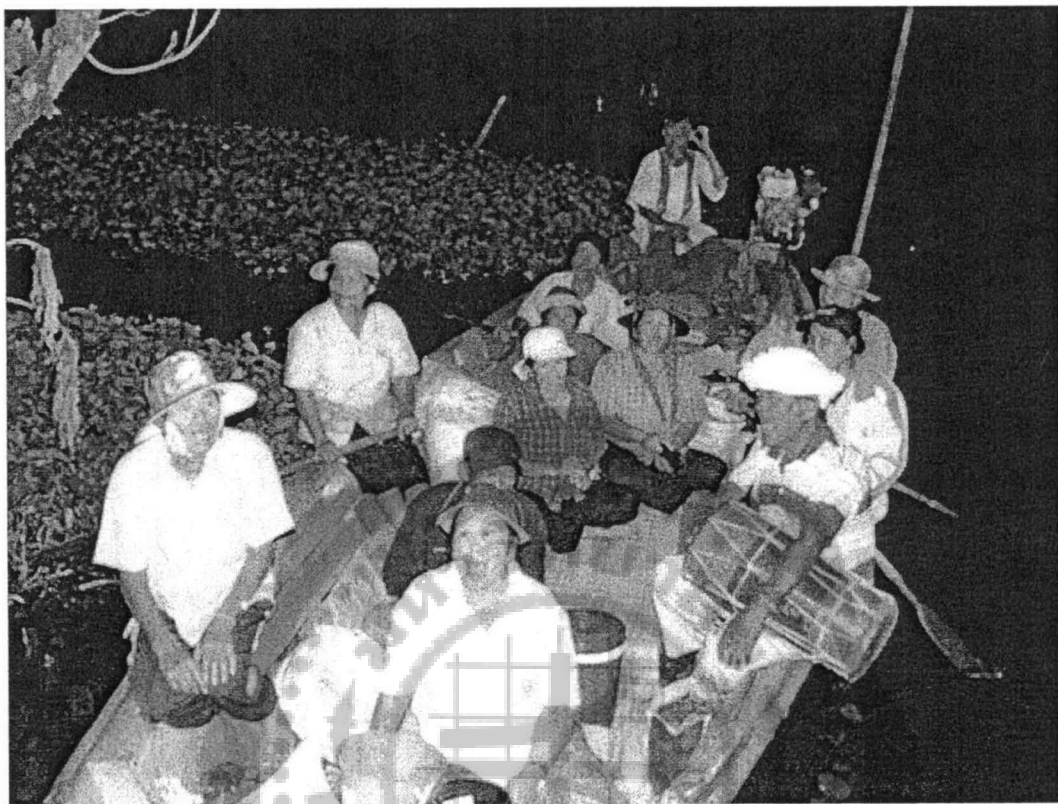
ภาพประกอบ 2 พระองค์เจ้าวัชรวงศ์ พระเจ้าหลานเธอในรัชกาลที่ 2¹

2.วิธีการและขั้นตอนประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาว

กระบวนการวิธีและขั้นตอนในประเพณีการบอกบุญเพลงเจ้าขาว จากการสัมภาษณ์ นางสาว ทวีวรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาวนั้น พบว่าเพลงเจ้าขาวมีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

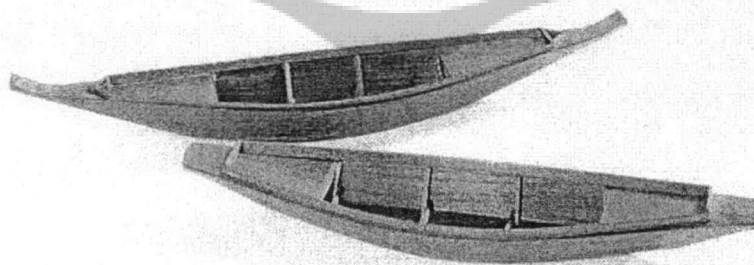
ช่วงฤดูอุทกภัย นับแต่วันแรม 1 ค่ำเดือน 11 จนถึง วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 12 ในเวลาเย็นเมื่อผู้ที่จะออก บอกบุญทางเรือรับประทานอาหารเย็นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะมารวมตัวกันยังจุดนัดพบ โดยทุกคนจะสวม ชุดแต่งกายตามความสะดวกของแต่ละบุคคล มีผ้าโพกหัวสำหรับกันน้ำค้าง เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่ออก ทำการออกบุญนั้นเป็นฤดูหนาว ในเวลากลางคืนมีน้ำค้างลง หากไม่มีสิ่งใดมาปิดศีรษะไว้ อาจทำให้ไม่ สบายขึ้นได้ จึงนิยมที่จะนำผ้าขาวม้า ผ้าสไบ หรือผ้าอื่นๆ มาคล้องคอ แล้วจึงนำผ้าเหล่านั้นมาโพกศีรษะ เพื่อการดังกล่าว และมีไม้พายติดไว้ประจำตัวแต่ละคน 1 เล่ม

¹ ภาพประกอบจาก www.sakulthai.com จุลลดา ภักดีภูมินทร์. พระเจ้าหลานเธอ. *สกุลไทย*. ฉบับที่ 2456 ปีที่ 48 ประจำ วันอังคารที่ 13 พฤศจิกายน 2544

ภาพประกอบ 3 ภาพการแต่งกายของผู้คนสำหรับการออกบอญญ

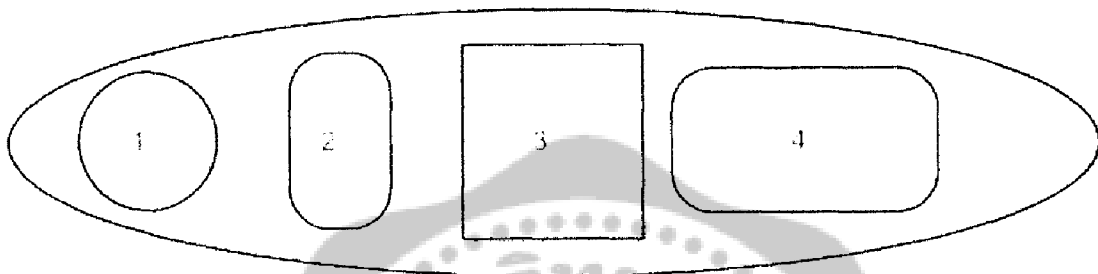
จากนั้นจึงพากันลงเรือที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยมากแล้วจะเป็นเรือสำปั้น หรือ เรือมาด และจะเรียกเรือลำนั้นว่า "เรือเจ้าขาว"

ภาพประกอบ 4 เรือมาด¹

¹ ภาพประกอบจาก <http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~boonnart/nava.html>

โดยจัดที่วางข้าวของและที่นั่งในเรือดังนี้ บริเวณนอกกวงเรือจัดวางตะเกียงเจ้าพายุ ถัดมาคือบาตรพระสงฆ์สำหรับใส่เงินบริจาค ถัดมาจัดให้พ่อเพลง แม่เพลง ด้านหลังพ่อเพลงแม่เพลงจะมีปี่หรือกระบุงไว้ใส่ข้าวสาร ผัก ผลไม้ และของบริจาคอื่นๆ ตามแต่จิตศรัทธา บริเวณกลางลำเรือเป็นบริเวณของนักดนตรี ซึ่งจะจัดวางระนาด กลองสองหน้า ฉิ่ง ฉาบ และเครื่องดนตรีอื่นๆ ตามความสะดวก (ปัจจุบันนิยมใช้เครื่องดนตรีเพียง ฉิ่ง และ กลองสองหน้า) วางเรียงต่อเนื่องกันดังแผนผังต่อไปนี้

- หมายเหตุ**
- 1 คือ ที่วางตั้งบาตรพระสำหรับใส่เงินบริจาค
 - 2 คือ ที่นั่งสำหรับพ่อเพลงแม่เพลง
 - 3 คือ ที่วางปี่สำหรับใส่ข้าวสารและกระบุงสำหรับใส่สิ่งของ
 - 4 คือ ที่นั่งสำหรับนักดนตรีพร้อมด้วยเครื่องดนตรี

ก่อนการออกเรือเจ้าชวาก็จะมีการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา อาทิ นัตหมายออกเรือที่วัดไผ่ล้อม ทุกๆ คนก็จะไปไหว้พระที่วัดไผ่ล้อมก่อน เพื่อขอให้ปลอดภัยในการเดินทางทั้งขาไปและกลับ จากนั้นทุกคนที่ออกบอญบนเรือเจ้าชวาก็จะช่วยกันพายเรือเลียบไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วลัดเลาะเข้าสู่ลำคลองไปตามบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของผู้คนในละแวกเกาะเกร็ด, อำเภอปากเกร็ด และชุมชนใกล้เคียง เมื่อพายถึงหัวบ้านไผ่บ้านพ่อเพลงแม่เพลงก็จะทำการขับร้องบทร้องเพื่อเชิญชวนให้ผู้คนออกมาทำบุญในทำนองมอญดูดาว ดังตัวอย่างเนื้อร้องและทำนองต่อไปนี้

(พ่อเพลงแม่เพลง)	พอมมาถึงเรือก็หยุด	สองมือก็จุดจุดเอ๋ยบันได
	คุณแม่เจ้าชา	นี่เรือผ้าป่าเขามาเรียไร
(ลูกคู่)	เอ๋ย ไอละหน่าย ไอละหน่าย น้อยเอ๋ย	
		(ทำนองมอญดูดาว)

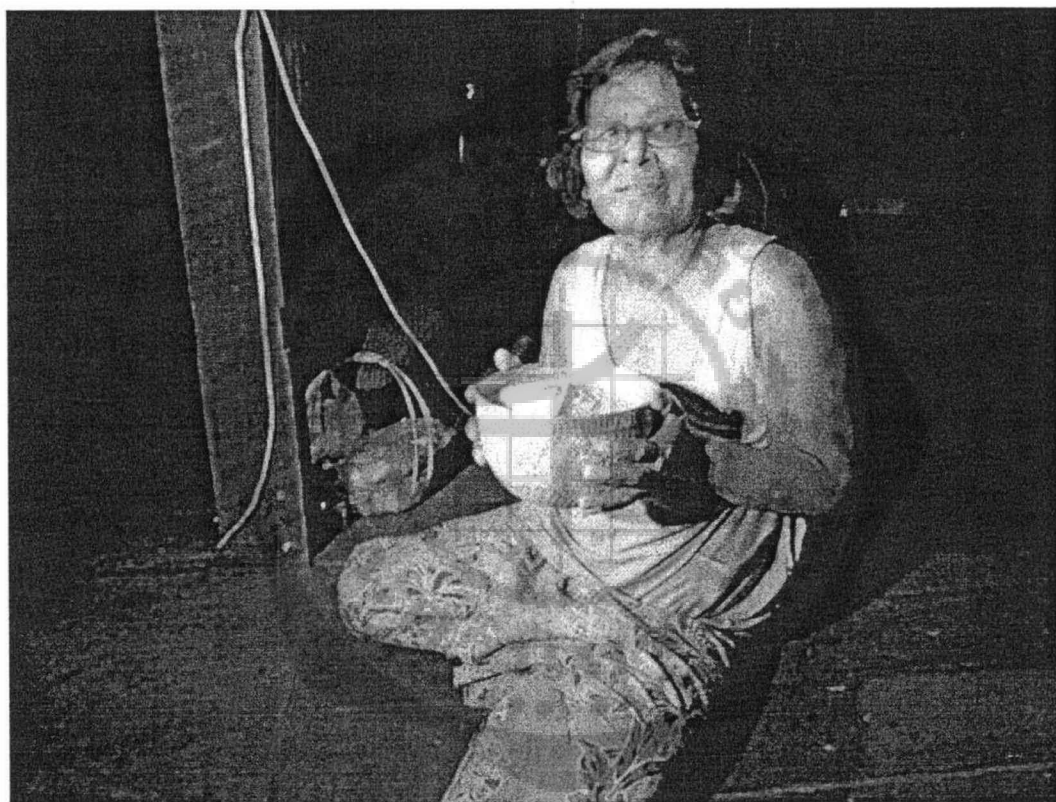
ทำนอง	--- ร	-- ร ร	- ด - ล	-- ซ ซ	- ล ด ซ	- ล - ซ	- ร - ฟ	ซ ฟ - ฟ
เนื้อร้อง	--- พอ	-- มา ถึง	--- เรือ	-- ก็ หยุด	- สอง - มือ	- ก็ - จุด	- จุด เอ๋ย	- บัน - ไต
ทำนอง	----	- ซ - ล	--- ฟ	- ฟ - ล	-- ฟ ซ	-- ล ฟ	-- ด ซ	- ฟ - ซล
เนื้อร้อง	----	- คุณ - แม่	--- เจ้า	- ซา --	-- นี้ เรือ	-- ผ้า ป่า	-- เขามา	- เร็ว - ไร
ทำนอง	--- ด	--- ล	----	- ซ - ฟ	--- ซ	- ล - ฟ	--- ร	- ฟ - ซ
เนื้อร้อง	--- เอ๋ย	--- โอ	----	- ละ - น่าย	--- โอ	- ละ - น่าย	--- น้อย	--- เอย
ทำนอง	----	----	ล ซ ด ฟ	ซ ฟ - ซล	----	----	- ร - ร	--- ม
เนื้อร้อง	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
ทำนอง	----	- ร - ม	- ซ - ร	- มร - ร				
เนื้อร้อง	----	-----	-----	-----				

หมายเหตุ ดูโน้ตสากลประกอบในภาคผนวก

ภาพประกอบ 5 เรือเจ้าชาวขณะออกเรือเพื่อออกบุญ

เมื่อทำการเชิญชวนเสร็จแล้ว เจ้าบ้านที่ประสงค์จะทำบุญก็จะทำการนำขันหนึ่งใบใส่ข้าวสารแล้ววางเงินที่จะสมทบทุนบริจาคทำบุญวางไว้บนข้าวสารในขันที่ได้จัดเตรียม ซึ่งในบางบ้านที่มีผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆ อาทิ ผักและผลไม้ เจ้าบ้านก็มักจะนำผักผลไม้เหล่านั้นออกมาร่วมทำบุญด้วย จากประสบการณ์ของ นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าชาวเล่าว่า ในบางครั้งจะทำการทอดกฐินในวันขึ้นสิบค่ำ แต่ออกเรือเจ้าชาววันขึ้นเจ็ดค่ำ มีบางบ้านที่มีกล้วยน้ำหว้าก็เอาน้ำกล้วยที่ยังไม่สุกดีมาทำทานให้กับคณะเจ้าชาว โดยชาวบ้านได้มที่กะเกณฑ์ไว้ว่าเมื่อถึงวันขึ้นสิบค่ำวันทอดกฐิน กล้วยที่นำมาถวายนั้นก็สุกพอดี

ภาพประกอบ 6 เจ้าบ้านพร้อมด้วยขันบรรจุข้าวที่วางเงินจำนวนหนึ่งไว้บนข้าวสำหรับทำบุญเจ้าชาว

นอกจากนั้นในระหว่างที่ชักชวนให้เจ้าบ้านลงมาร่วมทำบุญนั้น พ่อเพลงแม่เพลงสามารถเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองมอญดูดาวมาขับร้องทำนองเจ้าชาวได้ โดยมีได้มีการกำหนดไว้ตายตัวในการขับร้องว่าจะต้องร้องทำนองใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกและโอกาสของพ่อเพลงและแม่เพลง ดังตัวอย่างบทร้องทำนองเจ้าชาว ที่มีความหมายเพื่อชักชวนให้คนมาร่วมทำบุญ

(พ่อเพลงแม่เพลง) โอ้เจ้าช่อไม้ดอก ฉันทึ่มาหอมดอกดอกเอ๋ยพลับพลึง
 ทำบุญเสียร่วมกัน จะได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
 (ลูกคู่) เอ๋ย โอลະหน่าย โอลະหน่าย หน้อยเอ๋ย
 (ทำนองมอญดูดาว)

ทำนอง	--- ร	-- ร ร	--- ดั	- ช - ล	- ล ดั ช	- ล - ช	- ร - ฟ	- ช - ฟ
เนื้อร้อง	--- โอ้	-- เจ้าช่อ	--- ไม้	- ดอก --	- ฉันทึ่ มา	- หอม ดอก	- ดอก - เอ๋ย	- พลับ - พลึง
ทำนอง	----	- ช - ช	-- ล ฟ	- ช --	- ฟ ช ล	-- ช ฟ	- ล ดั ล	-- ล ล
เนื้อร้อง	----	- ทำ - บุญ	-- เสีย ร่วม	- กัน --	- จะ ได้ ขึ้น	-- สวรรค์	- ชั้น - ดาว	-- ว ดึงส์
ทำนอง	--- ดั	--- ล	----	- ช - ฟ	--- ช	- ล - ฟ	--- ร	- ฟ - ช
เนื้อร้อง	--- เอ๋ย	--- โอ	----	- ละ - หน่าย	--- โอ	- ละ - หน่าย	--- หน้อย	--- เอ๋ย
ทำนอง	----	----	ล ช ดั ฟ	ช ฟ - ชล	----	----	- ร - ร	--- ม
เนื้อร้อง	----	----	----	----	----	----	----	----
ทำนอง	----	- ร - ม	- ช - ร	- ม ร - ร				
เนื้อร้อง	----	----	----	----				

หมายเหตุ ดูโน้ตสากลประกอบในภาคผนวก

เมื่อร้องเพลงอวยพรให้แก่เจ้าบ้านเสร็จ เรือเจ้าชวาก็จะออกพายเรือไปยังบ้านหลังอื่นๆ ต่อไป และดำเนินเรื่องไปจนกว่าเห็นว่าพอสมควรก็เลิก ในบางครั้งออกบอกรบญเรือเจ้าชวาก็มี หรือบางครั้งออกทำการบอกรบญหลายๆ คินติดต่อกัน โดยผู้ออกบอกรบญนั้นจะหยุดการบอกรบญต่อเมื่อพิจารณาเห็นว่าข้าวของที่ได้มากพอที่จะทำการทอดกฐินแล้วจึงยุติการบอกรบญทางเรือเจ้าชวา

ภาพประกอบ 7 สิ่งของที่ชาวบ้านร่วมกันบริจาค

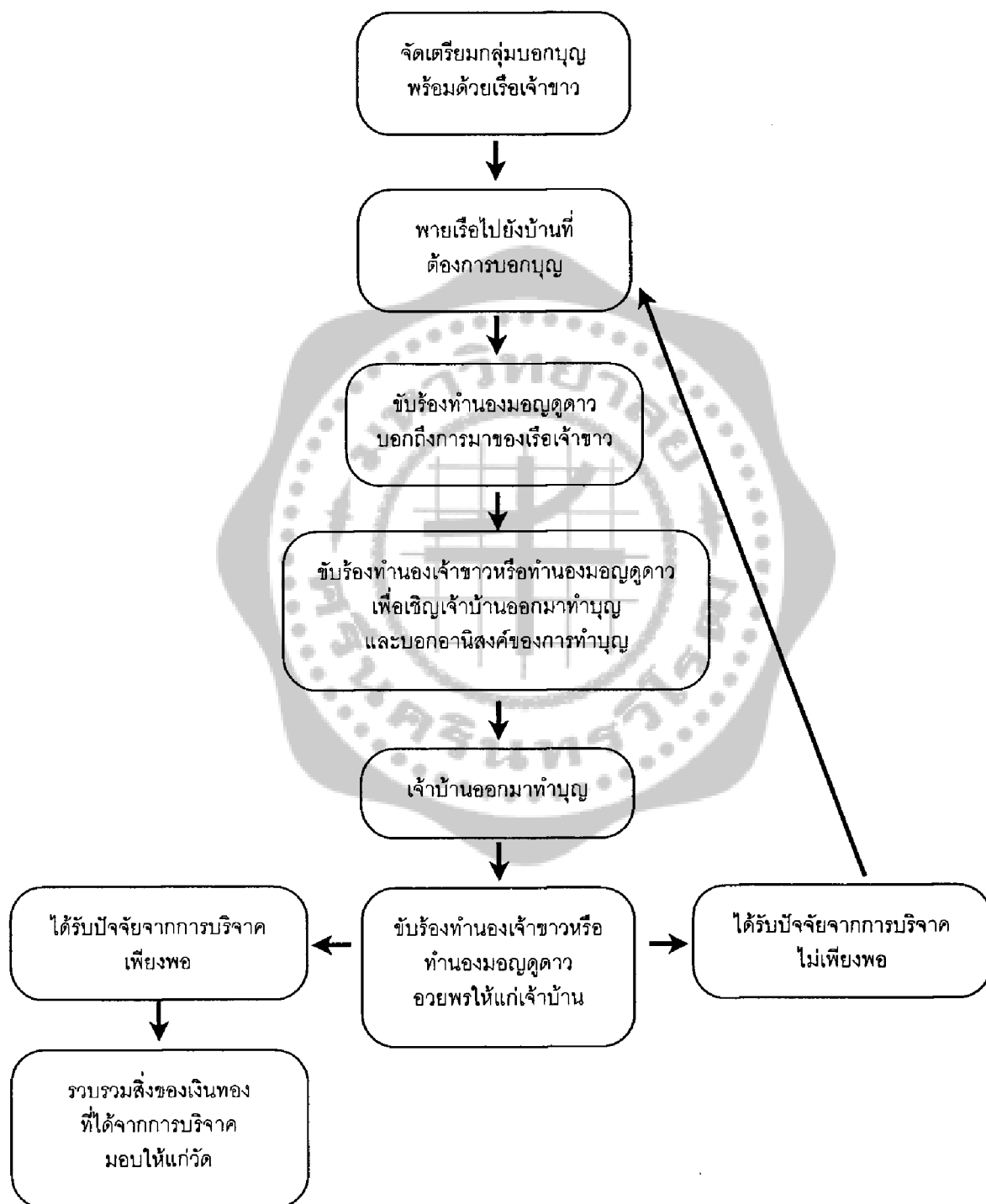
หากแต่ในปัจจุบัน การออกบอกรับบุญทางเรือเจ้าชวนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการและขั้นตอน เนื่องจากเกิดการปล้นจี้ชิงทรัพย์ด้วยเวลาที่ออกบอกรับบุญนั้นเป็นเวลากลางคืน ทำให้เกิดเหตุปล้นจี้ขึ้นได้ง่าย หรือบางทีมีพวกมิจฉาชีพปลอมตัวมาเป็นพวกบอกรับบุญเรือเจ้าชว พอเจ้าบ้านออกมาทำบุญก็กลับกลายเป็นถูกจี้ปล้นชิงทรัพย์ไป ทำให้การออกบอกรับบุญทางเรือเจ้าชวถูกลดความศรัทธาความเชื่อถือ ด้วยเหตุดังกล่าวชาวมอญเกาะเกร็ดจึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการออกบอกรับบุญเรือเจ้าชว โดยจะออกบอกรับบุญในเวลาเย็น อาศัยช่วงเวลาที่ผู้คนรับประทานอาหารเย็นเป็นเวลาบอกรับบุญ เนื่องจากยังไม่มืดค้ำมากนัก ผู้คนยังไม่นอนหลับไหล ทำให้ลดความวิตกกังวลที่จะเกิดเหตุร้ายขึ้นแก่ตัวเจ้าบ้าน อีกทั้งได้ปรับเปลี่ยนจากการใช้เรือสำปั้น เรือมาด ที่ต้องใช้ฝีพายมาเป็นเรือติดเครื่องยนต์ และใช้เครื่องขยายเสียงช่วยในการบอกรับบุญ ทำให้ลดปัญหาต่างๆ ได้มากพอสมควร ทั้งการผ่อนแรงจากฝีพาย ลดการใช้เสียงอันก่อให้เกิดปัญหาการบั่นทอนของสุขภาพเสียง ประหยัดเวลาในการออกบอกรับบุญ ได้พบปะผู้คนมากขึ้น นอกจากนั้นในการออกเรือเจ้าชว บางครั้งได้มีการตัดทอนการใช้ระนาดเอกและเครื่องดนตรีอื่นบรรเลงประกอบ

การขั้วร้อง คงเหลือแต่เพียงการตีจิ้ง ตีกลองสองหน้า และการปรบมือเข้าจังหวะ เพื่อความสะดวกในการออกเรือ

ภาพประกอบ 8 การออกบอญเรือเจ้าขาว

ในการนี้สามารถสรุปวิธีการและขั้นตอนประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาวได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

3. บทร้องและทำนองเพลง

จากการศึกษาบทเพลงที่ใช้ในเพลงพื้นบ้านเจ้าขาวของชุมชนมอญเกาะเกร็ดนั้น พบว่าในประเพณีการออกบอญทางเรือเจ้าขาวนั้น มีการขับร้องบทเพลงด้วยกัน 2 ทำนองคือ ทำนองเจ้าขาว และ ทำนองมอญดูดาว โดยมีประเด็นของการศึกษาในรูปแบบของการวิเคราะห์ ดังนี้

- 3.1. รูปแบบการขับร้องเพลงเจ้าขาว เป็นการศึกษาในรูปแบบขั้นตอนของการขับร้อง
- 3.2. บทร้อง เป็นการศึกษาชั้นลักษณะ รูปแบบการประพันธ์บทขับร้อง
- 3.3. ทำนองเพลง เป็นการศึกษาแนวทำนองเพลง

3.1 รูปแบบการขับร้องเพลงเจ้าขาว

เพลงเจ้าขาวเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่มีรูปแบบการขับร้องไม่สลับซับซ้อน มี 2 ทำนองคือ ทำนองเจ้าขาว และ ทำนองมอญดูดาว การร้องจะนั่งร้องบนเรือเจ้าขาวซึ่งเป็นชื่อที่ตั้งขึ้นสำหรับเรือมาดหรือเรือสำปั้นหรือเรือยนต์ที่ใช้ในการออกบอญทางน้ำ โดยจะมีพ่อเพลงแม่เพลงฝ่ายละไม่น้อยกว่า 1 คน และนักดนตรีสำหรับบรรเลงระนาด ฉิ่ง กลองสองหน้า และเครื่องดนตรีอื่นๆ ตามแต่จะจัดหา (ปัจจุบันนิยมใช้เพียง ฉิ่ง กลองสองหน้า และการปรบมือเข้าจังหวะ) โดยจะนั่งเรือเจ้าขาวและช่วยกันพายเรือไปยังบ้านที่ต้องการบอญ เมื่อถึงหัวบ้านไต่บ้านก็จะเริ่มการแสดงเพลงพื้นบ้านเจ้าขาวดังมีรูปแบบต่อไปนี้

ในการร้องเพลงเจ้าขาวจะมีพ่อเพลงแม่เพลง โดยจะขับร้องทีละ 1 คน คนอื่นๆ จะคอยทำหน้าที่เป็นลูกคู่ และคอยบรรเลงเครื่องดนตรีและปรบมือประกอบจังหวะในการร้อง โดยมีลักษณะขับร้องจะไม่มีกาปฏิพากย์โต้ตอบระหว่างชายหญิง หากแต่ทุกคนจะช่วยกันร้องหรือผลัดกันเป็นพ่อเพลงแม่เพลงและลูกคู่สลับกัน ซึ่งมีรูปแบบการขับร้องเพลงเจ้าขาวดังนี้

1. พ่อเพลงแม่เพลงร้องตอนที่ 1 ก่อนเข้าบ้าน บอกเจ้าบ้านให้ทราบถึงการมาถึงของเรือเจ้าขาวในทำนองมอญดูดาว
2. ลูกคู่ร้องรับ “โละหน่ย โละหน่ย หน่ยเอย” และร้องทวนทำนองเพลงและบทร้องที่พ่อเพลงแม่เพลงได้ร้องไปก่อนหน้านี
3. พ่อเพลงแม่เพลงขึ้นเพลงตอนที่ 2 เนื้อร้องมีความหมายเชิญชวนขอให้เจ้าบ้านออกมาทำบุญ โดยบทร้องกล่าวถึงกุศลผลบุญ จุดประสงค์ของการทำบุญ ในตอนนี้พ่อเพลงแม่เพลงจะร้องทำนองเจ้าขาวหรือทำนองมอญดูดาวเพลงใดจำนวนบทเท่าใดก็ได้ ตามแต่สะดวก
4. ลูกคู่ร้องรับในทำนองเพลงตามแต่พ่อเพลงแม่เพลงจะขับร้องไปก่อนหน้า
 - ทำนองเจ้าขาวลูกคู่ร้องรับ “เหล่า เหล่า เจ้าเอย” และร้องทวนทำนองเพลงและบทร้องที่พ่อเพลงแม่เพลงได้ร้องไปก่อนหน้านี
 - ทำนองมอญดูดาวลูกคู่ร้องรับ “โละหน่ย โละหน่ย หน่ยเอย” และร้องทวนทำนองเพลงและบทร้องที่พ่อเพลงแม่เพลงได้ร้องไปก่อนหน้านี

5. พ่อเพลงแม่เพลงขึ้นเพลงตอนที่ 3 เนื้อร้องมีความหมายอวยพรมงคลแก่เจ้าบ้าน ในตอนนี้พ่อเพลงแม่เพลงจะร้องทำนองเจ้าขาวหรือทำนองมอญดูดาวเพลงใดจำนวนบทเท่าใดก็ได้ตามแต่สะดวก

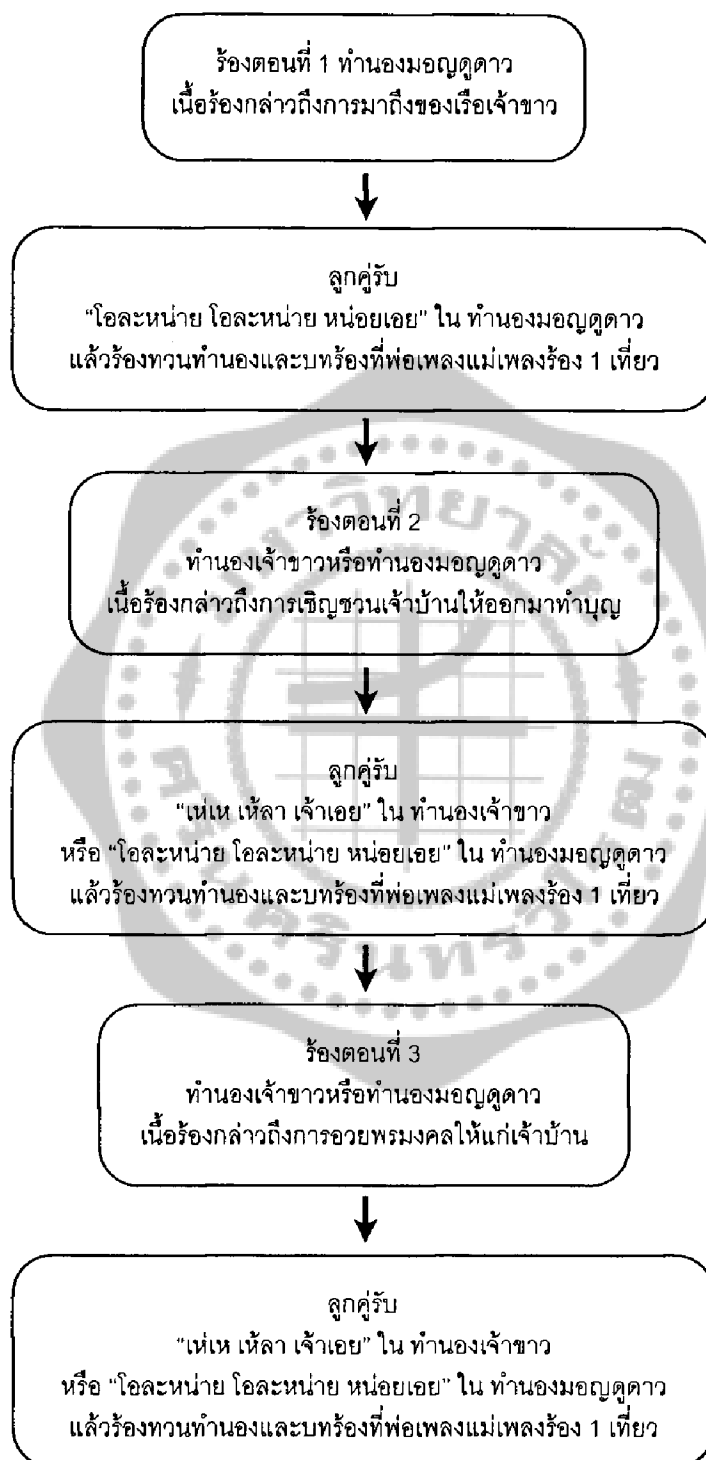
6. ลูกคู่ร้องรับในทำนองเพลงตามแต่พ่อเพลงแม่เพลงจะขับร้องไปก่อนหน้า

- ทำนองเจ้าขาวรับ “เหล่า เหล่า เจ้าเอ๋ย” และร้องทวนในทำนองเพลงและบทร้องที่พ่อเพลงแม่เพลงได้ร้องไปก่อนหน้า
- ทำนองมอญดูดาวรับ “โละหน่ย โละหน่ย หน่ยเอ๋ย” และร้องทวนในทำนองเพลงและบทร้องที่พ่อเพลงแม่เพลงได้ร้องไปก่อนหน้า

7. อ้อลาเจ้าบ้านด้วยวาจาเพื่อเดินทางไปยังบ้านหลังอื่นๆ ต่อไป เมื่อเดินทางถึงบ้านหลังต่อไปจึงเริ่มกระทำตามข้อที่ 1 อีกครั้ง

ซึ่งการขับร้องในตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 ที่จะร้องก็บทกวีได้นั้น จากประสบการณ์ของในการออกประเพณีบอกบุญเพลงเจ้าขาวของนางสาวทวิวรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาว กล่าวว่า “บางบ้านกำลังทอดปลา ทำกับข้าวอยู่ ไม่สามารถที่จะออกมาทำบุญในขณะนั้นได้ แม่บ้านก็ตะโกนออกมานอกบ้านว่า “เอาอีกดอกก่อน ยังทอดปลาไม่เสร็จ” หรือ บางบ้านก็มานั่งรอฟัง หมดดอกหนึ่งก็บอกขออีกดอกหนึ่ง จนพ่อเพลงแม่เพลงร้องไปหลายบท หากจะนับจำนวนดอกแล้วหากเป็นดอกไม้จริงก็คงจะได้ช่อดอกไม้ช่อใหญ่” ดังจะเห็นว่าพ่อเพลงแม่เพลงนั้นต้องมีปฏิภาณไหวพริบที่จะคิดบทร้องอยู่ตลอดเวลาอีกทั้งต้องมีความอดทนในสำหรับการขับร้องที่ใช้ระยะเวลานาน

แผนผังรูปแบบการขับร้องเพลงเจ้าขาว

3.2 บทร้อง

จากการรวบรวมข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทั้งข้อมูลเสียง ข้อมูลภาพเคลื่อนไหว จากการลงพื้นที่สนาม และข้อมูลเอกสารสามารถรวบรวมบทร้องทำนองเจ้าชิวและทำนองมอญดูดาวได้ดังนี้

3.2.1 บทร้องในทำนองเจ้าชิว

จากการศึกษาบทร้องพบว่าสามารถแยกความหมายของบทร้องออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ

- กลุ่มบทร้องที่มีความหมายเชิญชวน บอกจุดประสงค์ของการบอกบุญ บอกอันสงค์ของการทำบุญ
 - กลุ่มบทร้องที่มีความหมายในการอวยพรให้แก่เจ้าบ้านที่ร่วมทำบุญ
- ดังตัวอย่างบทร้องต่อไปนี้

พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าชิวรารวระลอก ขอเชิญทำบุญร่วมกัน	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>จำปา</u> ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นฟ้า
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าชิวรารวระลอก ขอเชิญทำบุญร่วมกัน	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยจำปา ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นฟ้า เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าชิวรารวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>ดอกไมก</u> ให้ได้เป็นเศรษฐีระดับโลก
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าชิวรารวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยดอกไมก ให้ได้เป็นเศรษฐีระดับโลก เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าชิวรารวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>มะละกอ</u> ให้ได้เป็นผู้ว่า กทม.
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าชิวรารวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยมะละกอ ให้ได้เป็นผู้ว่า กทม. เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าชิวรารวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>พลับพลึง</u> ขอให้ถูกล็อตเตอรี่รางวัลที่ 1
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าชิวรารวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยพลับพลึง ขอให้ถูกล็อตเตอรี่รางวัลที่ 1 เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย

พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก ทำบุญเสียด้วยกัน	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>พลับพลึง</u> ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
ลูกคู่รับ	เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก ทำบุญเสียด้วยกัน	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยพลับพลึง ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>ตำลึง</u> ให้ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
ลูกคู่รับ	เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยตำลึง ให้ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก ขอเชิญแม่คุณ	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>จำปี</u> ทำบุญอุทิศสามัคคี
ลูกคู่รับ	เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก ขอเชิญแม่คุณ	หอมแต่ดอก เจ้าเอ๋ย จำปี ทำบุญอุทิศสามัคคี เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก ลูกมาบอกบุญ	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>มณฑา</u> เชิญคุณแม่ช่วยสร้างศาลา
ลูกคู่รับ	เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก ลูกมาบอกบุญ	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยมณฑา เชิญแม่คุณช่วยสร้างศาลา เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก บุญแม่มาหลาย	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>ราชาวดี</u> ลูกพายมาส่งถึงที่
ลูกคู่รับ	เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก บุญแม่มาหลาย	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย ราชาวดี ลูกพายมาส่งถึงที่ เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก เชิญสร้างกุศลครั้งนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>อัญชัญ</u> เพิ่มทานบารมีกัน
ลูกคู่รับ	เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก เชิญสร้างกุศลครั้งนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยอัญชัญ เพิ่มทานบารมีกัน เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย

พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก แม่เจ้าประคุณ	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>อัญชัญ</u> เรามาทำบุญเสียด้วยกัน
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก แม่เจ้าประคุณ	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย อัญชัญ เรามาทำบุญเสียด้วยกัน เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก บุญกุฐินยิ่งใหญ่	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>กัลปพฤกษ์</u> ล่องลอยมาให้ท่านในยามดึก
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก บุญกุฐินยิ่งใหญ่	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยกัลปพฤกษ์ ล่องลอยมาให้ท่านในยามดึก เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก ขอให้ท่านมั่งมี	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>รสสุคนธ์</u> เป็นเศรษฐีเมืองนนท์
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก ขอให้ท่านมั่งมี	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยรสสุคนธ์ เป็นเศรษฐีเมืองนนท์ เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก แม่เจ้าประคุณ	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>ลำไย</u> ลงมาทำบุญเสียไวไว
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก แม่เจ้าประคุณ	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย ลำไย ลงมาทำบุญเสียไวไว เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก ทำบุญคืนนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>กระเจี๊ยบ</u> ขอให้เศรษฐีชายข้าวเกรียบ
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก ทำบุญคืนนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยกระเจี๊ยบ ขอให้เศรษฐีชายข้าวเกรียบ เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย
พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาราวระลอก ขอเชิญแม่งามทรัพย์	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>พิกุล</u> ลงมารับเอาส่วนบุญ
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก ขอเชิญแม่งามทรัพย์	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยพิกุล ลงมารับเอาส่วนบุญ เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย

พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาววรวะลอก ทำบุญกันเถิดนะจ๊ะ	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>มะลิวัลย์</u> จะได้พบพระศรีอารีย์
ลูกคู่รับ	เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาววรวะลอก ทำบุญกันเถิดนะจ๊ะ	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยมะลิวัลย์ จะได้พบพระศรีอารีย์ เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย

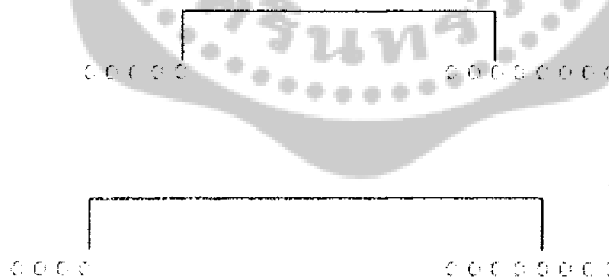
จากการสังเกตวิเคราะห์บทร้องทำนองเจ้าขาว พบว่าเป็นบทขับร้องที่มีโครงสร้างฉันทลักษณ์ในรูปแบบ "กลอนตลาดหัวเดียว" เนื่องด้วยเป็นกลอนที่มีลักษณะเป็นกลอนผสม ไม่มีการกำหนดจำนวนคำที่ตายตัว ในกลอนบทหนึ่งอาจมีวรรคละ 7 คำ, 8 คำ, 9 คำ ตามแต่ผู้ประพันธ์จะผูกกลอนขึ้น แต่จะมีการบังคับเสียงสุดท้ายใน 3 แห่งคือ

1. คำสุดท้ายของวรรคสดับ (วรรคที่ 1) คำว่า "ลอก" สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรครับ (วรรคที่ 2) คำว่า "ดอก"
2. คำสุดท้ายของวรรครอง (วรรคที่ 3) ต้องสัมผัสสระ กับคำที่ 3 หรือ 4 ของวรรคส่ง (วรรคที่ 4)
3. และคำสุดท้ายของแต่ละบาทในบาทที่ 1 และ บาทที่ 2 จะต้องสัมผัสสระกัน

ดังพิจารณาจากตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาววรวะลอก ทำบุญคืนนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>กระเจี๊ยบ</u> ขอให้เป็นเศรษฐีชายข้าวเกรียบ
-----------------	-------------------------------	---

แผนผังคำกลอน

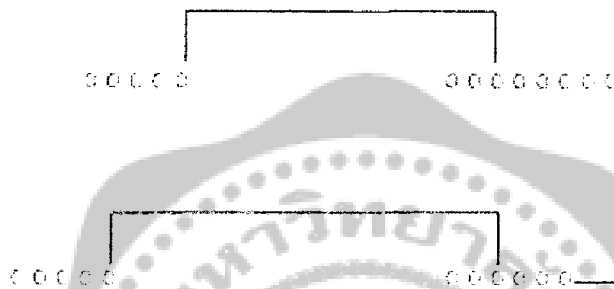

จากบทร้องดังกล่าวพบว่า ในวรรคสดับ (วรรคที่ 1) มีทั้งสิ้น 5 คำ วรรครับ (วรรคที่ 2) มี 8 คำ วรรครอง (วรรคที่ 3) มี 4 คำ และวรรคส่ง (วรรคที่ 4) มี 8 คำ

อีกตัวอย่างหนึ่ง บทร้องดังกล่าวพบว่า ในวรรคสดับ (วรรคที่ 1) มีทั้งสิ้น 5 คำ วรรครับ (วรรคที่ 2) มี 8 คำ วรรครอง (วรรคที่ 3) มี 5 คำ และวรรคส่ง (วรรคที่ 4) มี 6 คำ

พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาววาวระลอก	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย <u>พิกุล</u>
	ขอเชิญแม่งามทรัพย์	ลงมารับเอาส่วนบุญ

แผนผังคำกลอน

ด้วยแบบแผนในคำประพันธ์ที่มีรูปแบบจำนวนคำไม่ตายตัว พิจารณาแล้วพบว่าคงมีเพียงแต่วรรคสดับ (วรรคที่ 1) ที่มีประโยคหลักของเพลงคือ “เจ้าขาววาวระลอก” และวรรครับ (วรรคที่ 2) ที่มีประโยค “หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย” เท่านั้นที่คงใช้ในท่อนบทร้อง นอกเหนือจากนั้นพ่อเพลงแม่เพลงจะต้องทำการคิดผูกกลอนต้นกลอนสดไปตามแต่พ่อเพลงแม่เพลงจะนึกขึ้นมาได้ โดยอาศัยรูปแบบการประพันธ์ตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้น

3.2.2 บทร้องในทำนองมอญดูดาว

บทร้องเจ้าขาวในทำนองมอญดูดาวนั้น จากการสัมภาษณ์นางสาวทวีวรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาวพบว่า บทร้องที่ใช้ในทำนองมอญดูดาวนั้นมี 2 รูปแบบคือ บทร้องที่แต่งขึ้นมาโดยเฉพาะ กับบทร้องที่นำบทร้องจากทำนองเจ้าขาวมาดัดแปลงใช้ในการร้องดังอธิบายต่อไปนี้

ก. บทร้องที่แต่งขึ้นมาโดยเฉพาะ

คือบทร้องที่พ่อเพลงแม่เพลงผูกกลอนขึ้น โดยอาศัยกลวิธีการประพันธ์ตามหลักฉันทลักษณ์ “กลอนตลาดหัวเดียว” ดังมีบทร้องที่ถอดความจากการสัมภาษณ์นางสาวทวีวรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาว ต่อไปนี้

อีกบทหนึ่งคือบทที่ให้อวยพรแก่ผู้ที่ได้ร่วมทำบุญในครั้ง นี้ โดยบทนี้จะมีลักษณะเป็นปริศนาธรรม อันบอกความหมายของการทำบุญ

พ่อเพลงแม่เพลง	ทำบุญก็ได้บุญ	ดูเสียว่าส่วนบุญจะเสียทางใด
	หว่านข้าวลงไปนา	จะกลายเป็นหญ้าไปเสียเมื่อไร
ลูกคู่	เอ๋ย โอลະหน่าย โอลະหน่าย หน้อยเอ๋ย	

แผนผังคำกลอน

จากบทรื่องดังกล่าวพบว่า ในวรรคสดับ (วรรคที่ 1) มีทั้งสิ้น 5 คำ วรรครับ (วรรคที่ 2) มี 9 คำ วรรครอง (วรรคที่ 3) มี 6 คำ และวรรคส่ง (วรรคที่ 4) มี 8 คำ

ข. บทรื่องที่นำบทรื่องจากทำนองเจ้าขาวมาดัดแปลง

เป็นบทรื่องที่พ่อเพลงแม่เพลงนำกลอนจากทำนองเจ้าขาวมาดัดแปลงเพื่อใช้ในการขับร้องในทำนองมอญดูดาว ดังมีกลวิธีอันเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านของพ่อเพลงแม่เพลง ดังจะอธิบายต่อไปนี้

ตัวอย่าง

ทำนองเจ้าขาว

พ่อเพลงแม่เพลง	<u>เจ้าขาวราวละลอก</u>	<u>หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย</u> <u>หลับพลี้ง</u>
	<u>ทำบุญเสียร่วมกัน</u>	<u>จะได้ขึ้นสวรรค์ขึ้นดาวดิงส์</u>

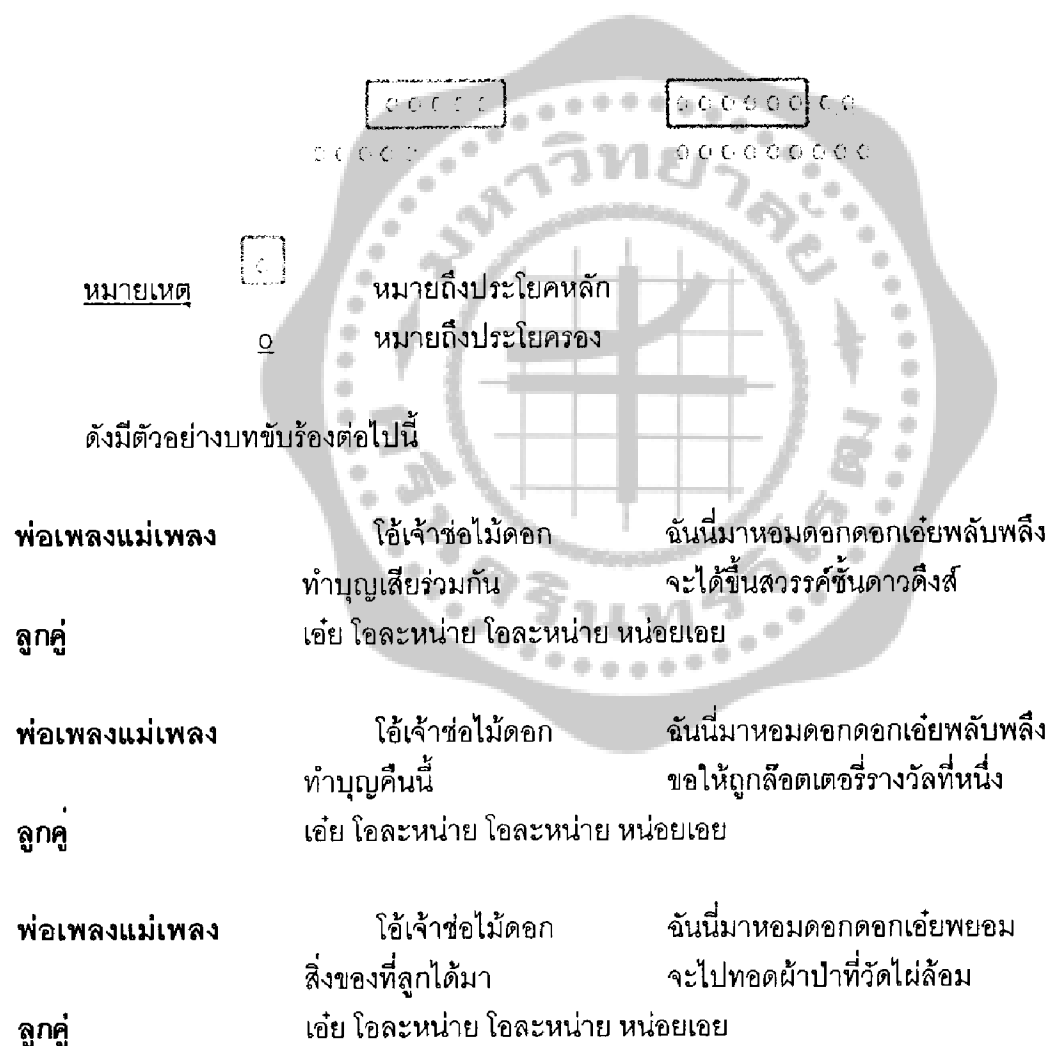
ทำนองมอญดูดาว

พ่อเพลงแม่เพลง	<u>โอ้เจ้าซ้อไม้ดอก</u>	<u>ฉันนี่มาหอมดอกดอกเอ๋ย</u> <u>หลับพลี้ง</u>
	<u>ทำบุญเสียร่วมกัน</u>	<u>จะได้ขึ้นสวรรค์ขึ้นดาวดิงส์</u>

จากตัวอย่าง สามารถแบ่งบทร้องออกเป็น ประโยคหลัก ซึ่งเป็นคำบังคับที่ต้องมีอยู่ในแต่ละทำนองเพลงคือ

ทำนองเจ้าขาว - เจ้าขาวราวละลอก หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย
ทำนองมอญดูดาว - ไอ้เจ้าช่อไม้ดอก ฉันทึ่มาหอมดอกดอกเอ๋ย

และมีประโยครอง ซึ่งเป็นการผูกดอกผูกกลอนที่ต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบในการแต่งกลอนสดของพ่อเพลงแม่เพลง ดังปรากฏในตัวอย่าง คือ ดอกพลับพลึง ทำบุญเสียร่วมกัน จะได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งสามารถสรุปออกมาในรูปแบบแผนภูมิดังนี้

3.3 ทำนองเพลง

ในด้านบทเพลง การศึกษาทำนองเพลงเจ้าขาว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากข้อมูลภาพเคลื่อนไหว และข้อมูลเสียง พร้อมกันนี้ได้ถอดความออกมาในรูปแบบโน้ตเพลงไทยและโน้ตเพลงสากล (ดูภาคผนวก ข) อันเป็นการศึกษาถึงแนวทำนองเพลง ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของทำนองเพลง ดังนี้

เพลงเจ้าขาวเป็นเพลงพื้นบ้านที่มีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียว ทำนองซ้ำวนไปมามี 2 ทำนองคือ ทำนองเจ้าขาว และทำนองมอญดูดาว หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของบทขับร้องซึ่งเกิดการประดิษฐ์คิดกลอนสดออกมาโดยอาศัยชื่อดอกไม้เป็นคำสำคัญในการลงสัมผัสสระท้ายคำ จากการศึกษาพบว่า มีลักษณะของทำนองในบันไดเสียง "ฟา" คือใช้เสียง ฟา, ซอล, ลา, โด และ เร เป็นเสียงหลัก มีการใช้เสียงรองคือเสียงทีและเสียงมีอยู่บางในบางทำนองแต่พบไม่บ่อยครั้ง กระบวนเทคนิคของการขับร้องคล้ายการขับร้องเพลงไทยเดิมหากแต่ในแต่ละบทจะมีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการขับร้องไปตามแต่ละเนื้อร้อง

ในทำนองเจ้าขาวสามารถบันทึกในรูปแบบของโน้ตเพลงไทยได้ 32 ห้องโน้ต มีจำนวนบรรทัดทั้งสิ้น 4 บรรทัด จังหวะของบทเพลงใช้ลักษณะการตีฉิ่งจังหวะสองชั้น สำหรับหน้าทับกลองที่ใช้จะมีลักษณะเป็นหน้าทับมอญ จำนวนหน้าทับมอญ 8 หน้าทับ

สำหรับทำนองมอญดูดาวสามารถบันทึกในรูปแบบของโน้ตเพลงไทยได้ 36 ห้องโน้ต มีจำนวนบรรทัดทั้งสิ้น 4 บรรทัดครึ่ง จังหวะของบทเพลงใช้ลักษณะการตีฉิ่งจังหวะสองชั้น สำหรับหน้าทับกลองที่ใช้จะมีลักษณะเป็นหน้าทับมอญ จำนวนหน้าทับมอญ 9 หน้าทับ

โดยทำนองของการบรรเลงเครื่องดนตรีนั้น ปัจจุบันการร้องเพลงเจ้าขาว ไม่นิยมที่จะนำระนาดเอกมาร่วมบรรเลงในเพลงเจ้าขาว เนื่องจากความไม่สะดวกในขนาดของเครื่องดนตรี การจัดหานักดนตรี และการขนย้าย อีกทั้งเสียงของเครื่องดนตรีมีความดังไม่พอเมื่อเทียบกับมลภาวะทางเสียงจากเสียงเครื่องเรือยนต์ จึงคงเหลือเพียงการตีฉิ่ง ตีกลองสองหน้า และตบมือประกอบจังหวะ ยกเว้นในบางโอกาสที่เหมาะสมจึงจะจัดหาระนาดเอกมาร่วมบรรเลงในการขับร้องเพลงเจ้าขาว โดยรูปแบบการดำเนินหน้าทับกลองและรูปแบบการตีฉิ่งมีลักษณะคือ

ฉิ่ง	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ
กลองสองหน้า	--- ป๊ะ	--- ดิง	-- เห่ง ดิง	-- เห่ง ดิง

ซึ่งจากการถอดความ (Transcription) สามารถบันทึกทำนองร้องในรูปแบบของโน้ตเพลงไทยได้ ดังนี้

3.3.1 ทำนองเจ้าขาว

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาวร้าวระลอก

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย จำปา

ขอเชิญทำบุญร่วมกัน

ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นฟ้า

ลูกคู่รับ

เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาวร้าวระลอก

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยจำปา

ขอเชิญทำบุญร่วมกัน

ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นฟ้า เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	- ช - ล	ดี - - ล	ดีล ชล	ชฟ - - ช	- ล ช ฟ	- ช ล ท	วีล - ล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- ร้าว	-- ระ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- จำ - ปา
ทำนอง	ดี ล ล ล	- ช - ล	ล ล ล ดี	ดีล - ดีช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	ขอเชิญทำบุญ	- ร่วม - กัน	ได้ขึ้นสวรรค์	ชั้น - - ฟ้า	- เห่ - เห่	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอ๋ย
ทำนอง	----	- ช - ล	ดี - - ล	ดีล ชล	ชฟ - - ช	- ล ช ฟ	- ช ล ท	วีล - ล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- ร้าว	-- ระ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- จำ - ปา
ทำนอง	ดี ล ล ล	- ช - ล	ล ล ล ดี	ดีล - ดีช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	ขอเชิญทำบุญ	- ร่วม - กัน	ได้ขึ้นสวรรค์	ชั้น - - ฟ้า	- เห่ - เห่	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาววาวระลอก หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย ดอกโมก
 ทำบุญวันนี้ ให้ได้เป็นเศรษฐีระดับโลก
 ลูกคู่รับ เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาววาวระลอก หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยดอกโมก
 ทำบุญวันนี้ ให้ได้เป็นเศรษฐีระดับโลก เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	- ช - ล	ดี -- ล	ดีล ช ล	ชฟ -- ช	ล - ช ฟ	- ช ล ท	ริ ช - ทล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- รว	-- ระ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- ดอก - โมก
ทำนอง	-- ล ล	- ล - ดี	ลลล ล ดี	ช ฟ - ลช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	-- ทำ บุญ	- วัน - นี้	ให้ได้เป็นเศรษฐี	ระ ดับ - โลก	- เห่ - เห	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอย
ทำนอง	----	- ช - ล	ดี -- ล	ดีล ช ล	ชฟ -- ช	ล - ช ฟ	- ช ล ท	ริ ช - ทล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- รว	-- ระ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- ดอก - โมก
ทำนอง	-- ล ล	- ล - ดี	ลลล ล ดี	ช ฟ - ลช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	-- ทำ บุญ	- วัน - นี้	ให้ได้เป็นเศรษฐี	ระ ดับ - โลก	- เห่ - เห	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาววาวระลอก

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย มะละกอ

ทำบุญวันนี้

ให้ได้เป็นผู้ว่า กทม.

ลูกคู่รับ

เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาววาวระลอก

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยมะละกอ

ทำบุญวันนี้

ให้ได้เป็นผู้ว่า กทม. เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	- ช - ล	ดี -- ล	ดีล ชล	ชฟ -- ช	ล - ช ฟ	- ช ล ท	รั ล ล ล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- วาว	-- ระ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- มะ ละ กอ
ทำนอง	-- ล ล	- ล - ดี	ลลล ล ล	ล ล - ช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	-- ทำ บุญ	- วัน - นี้	ให้ได้เป็นผู้ว่า	กอ ทอ - มอ	- เห่ - เห	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอ๋ย
ทำนอง	----	- ช - ล	ดี -- ล	ดีล ชล	ชฟ -- ช	ล - ช ฟ	- ช ล ท	รั ล ล ล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- วาว	-- ระ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- มะ ละ กอ
ทำนอง	-- ล ล	- ล - ดี	ลลล ล ล	ล ล - ช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	-- ทำ บุญ	- วัน - นี้	ให้ได้เป็นผู้ว่า	กอ ทอ - มอ	- เห่ - เห	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาราวระลอก
ทำบุญวันนี้

ลูกคู่รับ

เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาราวระลอก
ทำบุญวันนี้

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย พลับพลึง

ขอให้ถูกลือตเตอร์รางวัลที่ 1

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยพลับพลึง

ขอให้ถูกลือตเตอร์รางวัลที่ 1 เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	วิลท-ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-พลับ-พลึง
ทำนอง	--ลล	-ล-ดี	ชดีช ดีลดี	ลล ดีลช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	--ทำบุญ	-วัน-นี้	ขอให้ถูกลือตเตอร์	รางวัล ที่หนึ่ง	-เห-เห	-เห-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย
ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	วิลท-ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-พลับ-พลึง
ทำนอง	--ลล	-ล-ดี	ชดีช ดีลดี	ลล ดีลช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	--ทำบุญ	-วัน-นี้	ขอให้ถูกลือตเตอร์	รางวัล ที่หนึ่ง	-เห-เห	-เห-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาววาวระลอก
ทำบุญเสียด้วยกัน

ลูกคู่รับ

เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาววาวระลอก
ทำบุญเสียด้วยกัน

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย พลับพลึง

ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยพลับพลึง

ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	-ช - ล	ดี -- ล	ดีล ชล	ชฟ -- ช	ล - ชฟ	- ชล ท	วีลท - ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า -ขาว	---วาว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-พลับ -พลึง
ทำนอง	-- ล ล	ดี ช - ล	ล ล ล ดี	ดี ล ล ช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	-- ทำ บุญ	เสียด้วย -กัน	ได้ขึ้นสวรรค์	ชั้นดาว -ดึงส์	-เห่ -เห	-เห่ -เล่า	----	-เจ้า -เอ๋ย
ทำนอง	----	-ช - ล	ดี -- ล	ดีล ชล	ชฟ -- ช	ล - ชฟ	- ชล ท	วีลท - ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า -ขาว	---วาว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-พลับ -พลึง
ทำนอง	-- ล ล	ดี ช - ล	ล ล ล ดี	ดี ล ล ช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	-- ทำ บุญ	เสียด้วย -กัน	ได้ขึ้นสวรรค์	ชั้นดาว -ดึงส์	-เห่ -เห	-เห่ -เล่า	----	-เจ้า -เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาวราระลอก
ทำบุญวันนี้

ลูกคู่รับ

เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาวราระลอก
ทำบุญวันนี้

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย ตำลึง
ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยตำลึง
ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	รัล-ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-ตำ-ลึง
ทำนอง	--ลล	-ล-ดี	ลลลดี	ดีลลช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	--ทำบุญ	-วัน-นี้	ได้ขึ้นสวรรค์	ชั้นดาว-ดึงส์	-เห่-เห่	-เห่-เหล่า	----	-เจ้า-เอ๋ย
ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	รัล-ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-ตำ-ลึง
ทำนอง	--ลล	-ล-ดี	ลลลดี	ดีลลช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	--ทำบุญ	-วัน-นี้	ได้ขึ้นสวรรค์	ชั้นดาว-ดึงส์	-เห่-เห่	-เห่-เหล่า	----	-เจ้า-เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาวราวละลอก

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย จำปี

ขอเชิญแม่คุณ

ทำบุญกุฐินสามัคคี

ลูกคู่ร้อง

เน่เห ให้ลา เจ้าเอ๋ย เจ้าขาวราวละลอก

หอมแต่ดอก เจ้าเอ๋ย จำปี

ขอเชิญแม่คุณ

ทำบุญกุฐินสามัคคี เน่เห ให้ลา เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	วิล-ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-จำ-ปี
ทำนอง	-ลดีล	-ช-ล	ลลลล	ดีลลช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	-ขอ-เชิญ	-แม่-คุณ	ทำบุญกุฐิน	-สามัคคี	-เน่-เห	-ให้-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย
ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	วิล-ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-จำ-ปี
ทำนอง	-ลดีล	-ช-ล	ลลลล	ดีลลช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	-ขอ-เชิญ	-แม่-คุณ	ทำบุญกุฐิน	-สามัคคี	-เน่-เห	-ให้-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาวราวละลอก หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย *มณฑา*
 ลูกมาบอกบุญ เห็น เห็น เจ้าเอ๋ย เจ้าขาวราวละลอก เสิญคุณแม่ช่วยสร้างศาลา
 ลูกคู่รับ เห็น เห็น เจ้าเอ๋ย เจ้าขาวราวละลอก หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยมณฑา
 ลูกมาบอกบุญ เสิญแม่คุณช่วยสร้างศาลา เห็น เห็น เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	วีล-ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-มณฑา
ทำนอง	--ชล	-ช-ล	ลลลล	ล-ดีช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	--ลูกมา	-บอก-บุญ	เสิญคุณแม่ช่วย	สร้างศาลา	-เห็น-เห็น	-เห็น-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย
ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	วีล-ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-มณฑา
ทำนอง	--ชล	-ช-ล	ลลลล	ล-ดีช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	--ลูกมา	-บอก-บุญ	เสิญคุณแม่ช่วย	สร้างศาลา	-เห็น-เห็น	-เห็น-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาวราวละลอก

เชิญสร้างกุศลครั้งนี้

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย อัญชัญ

เพิ่มทานบารมีกัน

ลูกคู่รับ

เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาวราวละลอก

เชิญสร้างกุศลครั้งนี้

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยอัญชัญ

เพิ่มทานบารมีกัน เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	- ช - ล	ดี -- ล	ดีล ชล	ชฟ -- ช	ล - ช ฟ	- ช ล ท	วิ ล - ล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- ราว	-- ละ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- อัญ - ชัญ
ทำนอง	-- ช ล	ช ฟ ช ล	- ล - ล	- ลดีล ช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	--เชิญ สร้าง	กุศลครั้งนี้	- เพิ่ม - ทาน	- บารมี กัน	- เห่ - เห่	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอ๋ย
ทำนอง	----	- ช - ล	ดี -- ล	ดีล ชล	ชฟ -- ช	ล - ช ฟ	- ช ล ท	วิ ล - ล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- ราว	-- ละ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- อัญ - ชัญ
ทำนอง	-- ช ล	ช ฟ ช ล	- ล - ล	- ลดีล ช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	--เชิญ สร้าง	กุศลครั้งนี้	- เพิ่ม - ทาน	- บารมี กัน	- เห่ - เห่	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาววาวระลอก หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย อัญชัญ
 แม่เจ้าประคุณ เรามาทำบุญเสียด้วยกัน
 ลูกคู่รับ เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาววาวระลอก หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย อัญชัญ
 แม่เจ้าประคุณ เรามาทำบุญเสียด้วยกัน เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	- ช - ล	ดี -- ล	ดีล ชล	ชฟ -- ช	ล - ช ฟ	- ช ล ท	ริ้ ล - ล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- รว	-- ระ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- อัญ - ชัญ
ทำนอง	-- ช ล	ฟ ล - ล	ล ล ล ล	ดี ล ชฟ ช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	-- แม่ เจ้า	- ประ - คุณ	เรามาทำบุญ	เสีย ด้วย - กัน	- เห่ - เห	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอ๋ย
ทำนอง	----	- ช - ล	ดี -- ล	ดีล ชล	ชฟ -- ช	ล - ช ฟ	- ช ล ท	ริ้ ล - ล
เนื้อร้อง	----	- เจ้า - ขาว	--- รว	-- ระ ลอก	--- หอม	-- แต่ ดอก	- ดอกเจ้าเอ๋ย	- อัญ - ชัญ
ทำนอง	-- ช ล	ฟ ล - ล	ล ล ล ล	ดี ล - ช	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	----	- ช ล ล
เนื้อร้อง	-- แม่ เจ้า	- ประ - คุณ	เรามาทำบุญ	เสีย ไว - ไว	- เห่ - เห	- เห่ - ลา	----	- เจ้า - เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาวราวละลอก

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย กัลปพฤกษ์

บุญกรูณยิ่งใหญ่

ส่งลอยมาให้ท่านในยามดึก

ลูกคู่รับ

เน่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาวราวละลอก

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยกัลปพฤกษ์

บุญกรูณยิ่งใหญ่

ส่งลอยมาให้ท่านในยามดึก เน่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	วัลล ลท ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-กัลปพฤกษ์
ทำนอง	-ล-ลล	-ช-ล	ลลลล	ดีลลช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	-บุญกรูณ	-ยิ่ง-ใหญ่	ส่งลอยมาให้	ท่านในยามดึก	-เน่-เห	-เน่-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย
ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	วัลล ลท ล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-กัลปพฤกษ์
ทำนอง	-ล-ลล	-ช-ล	ลลลล	ดีลลช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	-บุญกรูณ	-ยิ่ง-ใหญ่	ส่งลอยมาให้	ท่านในยามดึก	-เน่-เห	-เน่-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย

บทร้อง

พ่อเพลง,แม่เพลง เจ้าขาววาวระลอก

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย กระเจี๊ยบ

ทำบุญคีนนี้

ขอให้เป็นเศรษฐีชายข้าวเกรียบ

ลูกคู่รับ

เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาววาวระลอก

หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยกระเจี๊ยบ

ทำบุญคีนนี้

ขอให้เป็นเศรษฐีชายข้าวเกรียบ เห่เห่ เหล่า เจ้าเอ๋ย

ทำนอง

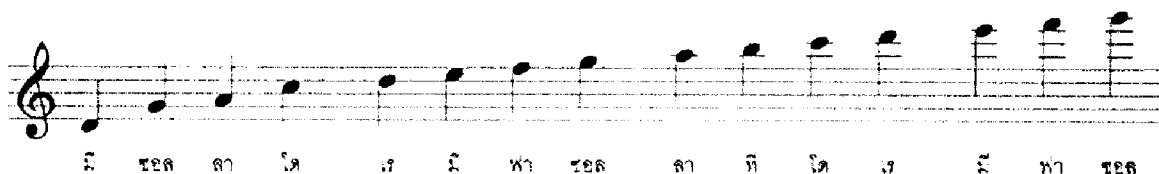
ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	ริ้ลท ทล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-กระเจี๊ยบ-
ทำนอง	--ลล	-ล-ดี	ลลลลดี	-ลฟช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	--ทำบุญ	-คีน-นี้	ขอให้เป็นเศรษฐี	-ชายข้าวเกรียบ	-เห่-เห	-เห่-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย
ทำนอง	----	-ช-ล	ดี--ล	ดีล ชล	ชฟ--ช	ล-ชฟ	-ชลท	ริ้ลท ทล
เนื้อร้อง	----	-เจ้า-ขาว	---ราว	--ระลอก	---หอม	--แต่ดอก	-ดอกเจ้าเอ๋ย	-กระเจี๊ยบ-
ทำนอง	--ลล	-ล-ดี	ลลลลดี	-ลฟช	-ฟ-ช	-ลชฟ	----	-ชลล
เนื้อร้อง	--ทำบุญ	-คีน-นี้	ขอให้เป็นเศรษฐี	-ชายข้าวเกรียบ	-เห่-เห	-เห่-ลา	----	-เจ้า-เอ๋ย

3.3.2 ทำนองมอญดูดาว

เพลงมอญดูดาว เป็นเพลงเก่าอัตราจังหวะสองชั้น มีสำเนียงมอญ จากการสัมภาษณ์ อาจารย์สมชาย ดุริยประณีต นักดนตรีอาวุโส ประจำบ้านดุริยประณีต ได้กล่าวถึงทำนองเพลงมอญดูดาวไว้ดังนี้ เพลงมอญดูดาวแต่เดิมเป็นบทเพลงที่ขึ้นด้วยเสียง “ซอล” มีความยาวหน้าทับมอญ 11 หน้าทับ มีทำนองดังนี้

---ช	-ชชช	-ฟี่-รึ	-รึรึรึ	ดึรึฟี่ดึ	-รึ-ดึ	-ดึชล	ทดึ-ท
---ช	-ชชช	-ฟี่-รึ	-รึรึรึ	ดึรึฟี่ดึ	-รึ-ดึ	ดึช-ล	ทดึ-ท
---ท	-ดึดึดึ	---รึ	-ดึดึดึ	-ฟี่-รึ	-ดึ-ท	ทท-ดึ	ดึดึ-รึ
----	-ฟี่-รึ	----	-ดึ-ท	---ดึ	-รึ-ท	---ช	-ท-ดึ
----	----	รึดึรึท	-ดึ-รึ	----	----	---ช	---ล
----	-ช-ล	-ดึ-ช	-ช-ช	กลับต้น			

หากแต่ว่าในทำนองมอญดูดาวที่ใช้ขับร้องในเพลงเจ้าขานนั้นเปลี่ยนเสียงที่ใช้ขึ้นเพลงเป็นเสียง “เร” และตัดทอนทำนองไปหนึ่งบรรทัดคือบรรทัดที่สอง ทำให้ทำนองลดเหลือเพียง 36 ห้องโน้ตเพลง จำนวนบรรทัด 4 บรรทัดครึ่ง จำนวนหน้าทับมอญ 9 หน้าทับ ซึ่งพิจารณาถึงเหตุผลในการเปลี่ยนเสียง พบประเด็นคือ เป็นการเปลี่ยนเสียงเพื่อให้วงดนตรีบรรเลงได้สะดวกขึ้นเนื่องจากในวงปี่พาทย์มอญ เนื่องจากห้องมอญจะมี “หลุมเสียง” คือเสียงจะข้ามขาดหายไป ยากต่อการบรรเลง ทำให้นักดนตรีต้องหาคู่เสียงมาทดแทนหรือเปลี่ยนบันไดเสียงเพื่อบรรเลงแทน จึงได้ทำเปลี่ยนระดับเสียงของเครื่องดนตรีดั้งเดิมมีทำนองสำหรับบรรเลงดนตรีต่อไปนี้ นอกจากนี้ในประเด็นของการตัดทอนทำนองในบรรทัดที่ 2 ออกไปนั้น พบว่ามีการถ่ายทอดการขับร้องมาในลักษณะนี้มาแต่อดีตคือขับร้องเพียง 9 หน้าทับมอญ ซึ่งหากพ่อเพลงแม่เพลงคิดกลอนไม่ทันก็สามารถขับร้องทำนองที่ตัดทอนลงไปได้ให้มีความยาวของทำนองเพลงเท่าของเดิม

ภาพประกอบ 9 แผนภาพแสดงช่วงเสียงของห้องมอญวงใหญ่

บทร้อง

พ่อเพลงแม่เพลง

ทำบุญก็ได้บุญ

ดูเสียว่าส่วนบุญจะเสียทางใด

หว่านข้าวลงไปในนา

จะกลายเป็นหญ้าไปเสียเมื่อไร

ลูกคู่

เอ๋ย โอละหน่าย โอละหน่าย หน้อยเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	--- ร	--- ร	-- ดั ช	--- ล	- ล ดั ช	- ล ช -	- ร - ฟ	ช ฟ - ฟ
เนื้อร้อง	--- ทำ	--- บุญ	-- ก็ ได้	--- บุญ	- ดู จิ ว่า	- ส่วน บุญ -	- จะ - เสีย	- ทาง - ไต
ทำนอง	----	- ฟ - ล	-- ช ช	ช ช --	-- ช ช	- ช - ฟ	-- ล ดั	- ช - ล
เนื้อร้อง	----	- หว่าน - ข้าว	-- ลง ไป	ใน นา --	--- จะ กลาย	- เป็น - หญ้า	-- ไป เสีย	- เมื่อ - ไร
ทำนอง	--- ดั	--- ล	----	- ช - ฟ	--- ช	- ล - ฟ	--- ร	- ฟ - ช
เนื้อร้อง	--- เอ๋ย	--- โอ	----	- ละ - หน่าย	--- โอ	- ละ - หน่าย	--- หน้อย	--- เอ๋ย
ทำนอง	----	----	ล ช ดั ฟ	ช ฟ - ชล	----	----	- ร - ร	--- ม
เนื้อร้อง	----	----	----	----	----	----	----	----
ทำนอง	----	- ร - ม	- ช - ร	- ม ร - ร				
เนื้อร้อง	----	----	----	----				

บทร้อง

พ่อเพลงแม่เพลง

โอ้เจ้าช่อไม้ดอก

ฉันนี่มาหอมดอกดอกเอ๋ยพลับพลึง

ทำบุญเสียร่วมกัน

จะได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ลูกคู่

เอ๋ย โอลະหน่วย โอลະหน่วย หน้อยเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	--- ร	-- ร ร	--- ดี่	- ช - ล	- ล ดี่ ช	- ล - ช	- ร - ฟ	- ช - ฟ
เนื้อร้อง	--- ไร่	-- เจ้าช่อ	--- ไม้	- ดอก --	- ฉัน นี่ มา	- หอม ดอก	- ดอก - เอ๋ย	- พลับ - พลึง
ทำนอง	----	- ช - ช	-- ล ฟ	- ช --	- ฟ ช ล	-- ช ฟ	- ล ดี่ ล	-- ล ล
เนื้อร้อง	----	- ทำ - บุญ	-- เสีย ร่วม	- กัน --	- จะ ได้ ขึ้น	-- สวรรค์	- ชั้น - ดาว	-- ว ดึงส์
ทำนอง	--- ดี่	--- ล	----	- ช - ฟ	--- ช	- ล - ฟ	--- ร	- ฟ - ช
เนื้อร้อง	--- เอ๋ย	--- โอ	----	- ละ - หน่วย	--- โอ	- ละ - หน่วย	--- หน้อย	--- เอ๋ย
ทำนอง	----	----	ล ช ดี่ ฟ	ช ฟ - ชล	----	----	- ร - ร	--- ม
เนื้อร้อง	----	----	----	----	----	----	----	----
ทำนอง	----	- ร - ม	- ช - ร	- ม ร - ร				
เนื้อร้อง	----	----	----	----				

บทร้อง

พ่อเพลงแม่เพลง

ไอ้เจ้าชอไม้ดอก

ฉันนี่มาหอมดอกดอกเอ๋ยพลับพลึง

ทำบุญคืนนี้

ขอให้ถูกลือตเตอร์รางวัลที่หนึ่ง

ลูกคู่

เอ๋ย ไอละหน่าย ไอละหน่าย หน้อยเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	--- ร	-- ร ร	--- ตั	-ช-ล	-ล ตั ช	-ล-ช	-ร-ฟ	-ช-ฟ
เนื้อร้อง	--- ไอ้	-- เจ้าชอ	--- ไม้	-ดอก--	-ฉันนี่มา	-หอม ดอก	-ดอก-เอ๋ย	-พลับ-พลึง
ทำนอง	----	-ช-ช	--- ช	-ล--	-ฟชฟ	-ลชล	--ชช	-ฟ-ฟ
เนื้อร้อง	----	-ทำ-บุญ	--- คืน	-นี้--	-ขอให้ถูก	-ลือตเตอร์	--รางวัล	-ที่-หนึ่ง
ทำนอง	-ล-ตั	--- ล	----	-ช-ฟ	--- ช	-ล-ฟ	--- ร	-ฟ-ช
เนื้อร้อง	--- เอ๋ย	--- ไอ	----	-ละ-หน่าย	--- ไอ	-ละ-หน่าย	--- หน้อย	--- เอ๋ย
ทำนอง	----	----	ลช ตั ฟ	ชฟ-ชล	----	----	-ร-ร	--- ม
เนื้อร้อง	----	----	----	----	----	----	----	----
ทำนอง	----	-ร-ม	-ช-ร	-มร-ร				
เนื้อร้อง	----	----	----	----				

บทร้อง

พ่อเพลงแม่เพลง

ไอ้เจ้าซอไม้ดอก

ฉันนี่มาหอมดอกดอกเอ๋ยพยอม

สิ่งของที่ลูกได้มา

จะไปทอดผ้าป่าที่วัดไผ่ล้อม

ลูกคู่

เอ๋ย โอลະหน่าย โอลະหน่าย หน้อยเอ๋ย

ทำนอง

ทำนอง	--- ร	-- ร ร	--- ดั	- ช - ล	- ล ดั ช	- ล - ช	- ร - ฟ	ช - ฟ ฟ
เนื้อร้อง	--- ไอ้	-- เจ้าซอ	--- ไม้	- ดอก --	- ฉัน นี่ มา	- หอม - ดอก	- ดอก - เอ๋ย	-- พยอม
ทำนอง	----	- ฟ - ล	-- ช ฟ	ฟ ช --	- ฟ ฟ ช	-- ล ฟ	-- ฟ ดั	- ฟ - ดั
เนื้อร้อง	----	- สิ่ง - ของ	-- ที่ ลูก	ได้ มา --	- จะ ไป ทอด	-- ผ้า ป่า	-- ที่ วัด	- ไผ่ - ล้อม
ทำนอง	ล -- ดั	--- ล	----	- ช - ฟ	--- ช	- ล - ฟ	--- ร	- ฟ - ช
เนื้อร้อง	--- เอ๋ย	--- ไอ้	----	- ละ - หน่าย	--- ไอ้	- ละ - หน่าย	--- หน้อย	--- เอ๋ย
ทำนอง	----	----	ล ช ดั ฟ	ช ฟ - ชล	----	----	- ร - ร	--- ม
เนื้อร้อง	----	----	----	----	----	----	----	----
ทำนอง	----	- ร - ม	- ช - ร	- ม ร - ร				
เนื้อร้อง	----	----	----	----				

2.บริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาว

ในการศึกษาบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าขาวที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรมชุมชนมอญเกาะเกร็ด และศึกษาถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วของวัฒนธรรมรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุวานนท์ ซึ่งมีหัวข้อเพื่อการศึกษาคือ

- 1.อยู่อย่างไทย - มอญ
- 2.ใส่ใจศึกษา
- 3.เสาะหาความรู้
- 4.เข้าสู่ค่านิยม
- 5.สร้างสมอุดมการณ์
- 6.สืบสานวัฒนธรรม
- 7.จดจำประเพณี
- 8.ของดีศาสนา

จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยพบผลการศึกษาบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาวดังนี้

1.บทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าขาวที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรม

การศึกษารูปแบบและหน้าที่ของเพลงเจ้าขาวที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ดนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงเรื่องราวดังกล่าวดังได้ผลการศึกษาต่อไปนี้

ด้านบทบาทประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาวของชาวมอญเกาะเกร็ดนั้น ปัจจุบันเพลงเจ้าขาวยังคงมีบทบาทในสังคมปัจจุบัน ในการเป็นเพลงร้องในประเพณีการออกบอกรบุญเพื่อเรียกร้อยของนำมาทอดกฐิน ผ้าป่า ซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนถึงรูปแบบของการออกบอกรบุญให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนจากการพายเรือใช้ฝีพายคนมาเป็นการใช้เรือติดเครื่องยนต์ ทำให้เกิดความสะดวกรวดสบายในการเดินทาง ประหยัดเวลา และสามารถออกบอกรบุญให้แก่ผู้คนได้เป็นจำนวนมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วยังปรับเปลี่ยนในเรื่องของเวลาในการออกบอกรบุญจากเดิมที่ออกบอกรบุญในเวลาากลางคืนมาเป็นเวลาเย็นเนื่องจาก อันตรายอันเกิดจากการดักชิงจี้ปล้นจากผู้ร้าย การเข้าใจผิดของเจ้าบ้านที่ไปบอกรบุญเนื่องจากเกรงว่าจะเป็นผู้ร้ายสวมรอยมาบอกรบุญทำให้ไม่ออกมาทำบุญ ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นออกเรือในเวลาเย็น อีกทั้งเดินทางด้วยเรือติดเครื่องยนต์ทำให้ได้พบปะผู้คนมากขึ้น ในการนี้ในบางโอกาสได้ลดการใช้เครื่องดนตรีคือ ระนาดเอก และเครื่องดนตรีอื่นๆ ด้วยเหตุที่ว่าเพื่อความคล่องตัว และการเดินทางในเวลากลางวันเพียงแต่ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อการขับร้องก็เพียงพอสำหรับการที่จะให้เจ้าบ้านทราบได้ยินเพลงเจ้าขาวทราบถึงการมาบอกรบุญ มิได้ออกบอกรบุญในช่วงเวลา

กลางคืนดังเช่นในอดีต การที่มีเครื่องดนตรีช่วยบรรเลงนั้นก็เพียงเพื่อให้เกิดเสียงดัง ผู้คนที่อาศัยอยู่ในบ้านเรือนจะได้รับทราบถึงการมาของเรือเจ้าชาวอีกทางหนึ่งจากการบรรเลงดนตรีนอกเหนือจากการขับร้อง

ภาพประกอบ 10 การแสดงเพลงเจ้าชาวประกอบแสงสีเสียง ณ วัดปรมย์ยิกาวาส

ในด้านหน้าที่ของเพลงเจ้าชาวนั้น เพลงเจ้าชาวเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่มีหน้าที่กล่อมเกลาคจิตใจของผู้คนด้วยความเป็นเพลงที่มีความหมายของบทร้องในการเชิญชวนผู้คนให้ร่วมทำบุญ มีการบอกกล่าวถึงอานิสงค์ของการทำบุญในลักษณะต่างๆ เช่น ทำบุญแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ จะได้พบพระศรีอารีย ฯลฯ และมีการอัญวยอวยพรให้แก่ผู้ที่ประกอบกุศลบุญไม่ว่าจะเป็นการอวยพรสิ่งอันเป็นมงคลต่างๆ ให้แก่ผู้ที่มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญ อาทิ ขอให้มั่งคั่งร่ำรวย เงินทองมากมาย การถูกลีลาเตอรี การได้มาซึ่งยศฐาบรรดาศักดิ์ ซึ่งประเพณีการร้องเพลงเจ้าชาวนี้นี้เป็นเพียงประเพณีหนึ่งในประเพณีของชนชาติมอญ ที่คนโบราณสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งพิจารณาดูแล้วว่าประเพณีการบอกบุญการร้องเพลงเจ้าชาวนี้นี้เป็นประเพณีอันประกอบไปด้วยกุศลเจตนา รูปแบบพิธีการปฏิบัติ นำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์

ในส่วนของผู้ออกบอกรูปร่างนั้นจะมากไปด้วยเจตนาความตั้งใจ คือ เจตนาเพื่อที่จะได้กระทำบุญ โดยการสละน้ำพักน้ำแรงของตน จากการพาย การร้อง การอดหลับอดนอน การมีจิตมุ่งมั่นที่จะทำดี ทำเพื่อศาสนาและเพื่อส่วนรวมในสังคม อันนำมาซึ่งผลคือ ผลบุญ ก่อให้เกิดจิตใจอันดีงาม เปี่ยมไปด้วยความสุข นอกจากนั้นยังเป็นการนำบุญไปถึงบ้านของผู้ทำประสงค์จะร่วมทำบุญ ให้สามารถทำบุญได้โดยสะดวก เป็นการช่วยเหลือสังคมได้อีกทางหนึ่ง

อีกทั้งเป็นพิธีกรรมที่มีรูปแบบพิธีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของชาวมอญที่แฝงไปด้วยความบันเทิง ทั้งการจัดเรือมาดหรือเรือสำปั้นเพื่อนำมาเป็นเรือเจ้าขาว การร้องรำทำเพลงประกอบการออกบอกรูปร่าง ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้ก็นำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์อันก่อให้เกิดความสามัคคีของผู้คนในชุมชน ทำให้ผู้คนได้ทำความรู้จักมักคุ้นกัน โดยมีการทำบุญเป็นตัวเชื่อมประสานความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่คณะของสังคม นอกเหนือจากการได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทอง สิ่งของ และข้าวสาร สำหรับการทำบุญทอดกฐิน

ภาพประกอบ 11 กลุ่มผู้วิจัยขณะสัมภาษณ์นางสาวทิววรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาว วันที่ 21 ธันวาคม 2550

ดังจะได้ยกตัวอย่างบทร้องที่กล่าวถึงอันสังข์ของการทำบุญบทหนึ่งว่า

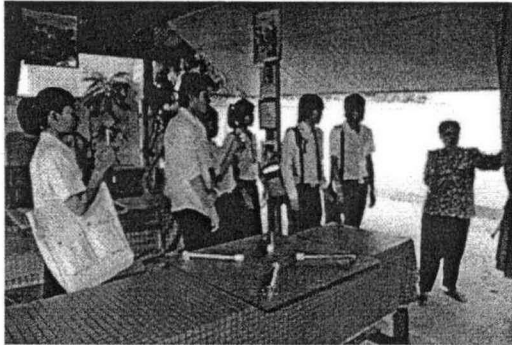
(พ่อเพลงแม่เพลง) ทำบุญก็ได้บุญ ดูเสียวว่าส่วนบุญจะเสียทางใด
 หว่านข้าวลงไปโนนา จะกลายเป็นหญ้าไปเสียเมื่อไร
 (ลูกคู่) เอ๊ย โอละหน่าย โอละหน่าย หน้อยเอ๊ย
 (ทำนองมอญดูดาว)

จากบทร้องดังกล่าว เป็นการเปรียบเทียบว่า การทำบุญนั้นทำอย่างไรก็ได้บุญ การหว่านข้าวลงไป
 ในนาก็ต้องได้ข้าว จะได้อย่างอื่นคงเป็นไปไม่ได้ ซึ่งเป็นกุศโลบายที่คนโบราณได้ทำการเปรียบเทียบไว้และ
 บรรจุลงเป็นบทขับร้องด้วยภาษาและถ้อยคำที่งดงามเพื่อกล่อมเกลาคิดใจของผู้คน

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าเพลงเจ้าขาว เป็นเพลงที่มีคุณค่า มีหน้าที่สอนให้คนมีจิตกุศลดี ประกอบ
 กรรมดี ก่อให้เกิดความศรัทธา ความสามัคคี และความเชื่อในหมู่ชนชาวมอญเกาะเกร็ด โดยมีจุดมุ่งหมาย
 ที่จะพูนรักษาพระพุทธศาสนา ความสมัครสมานกลมเกลียวของชุมชน และวัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงคง
 อยู่ในสังคมชาวมอญเกาะเกร็ดตลอดไป

หากแต่บทบาทหน้าที่ของเพลงเจ้าขาวนั้นมีแนวโน้มที่จะลดลงเนื่องจากในด้านกระบวนการ
 สืบทอดและการถ่ายทอดเพลงเจ้าขาวนั้น จากการสัมภาษณ์พบว่า ลักษณะกระบวนการสืบทอดเพลงเจ้า
 ขาวนั้นสามารถจำแนกได้ 2 วิธีคือ วิธีการ “มุขปาฐะ” (Oral Traditional) และวิธีการ “ครูพักลักจำ”

นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาวได้กล่าวถึงการถ่ายทอดบทเพลงเจ้าขาวของคนที่ได้
 รับจากบิดา นายสงวน สงวนนาม ไว้ว่า ได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดาในช่วงบั้นปลายชีวิตของบิดา
 เนื่องจากก่อนหน้านั้นได้รับราชการอยู่กรมที่ดิน ไม่มีโอกาสและเวลาที่จะมาศึกษา ในช่วงบั้นปลายชีวิต
 ของบิดานั้นเป็นช่วงที่ตนลาออกจากการรับราชการ ในลักษณะ Early Retired โดยมาพักอาศัยอยู่กับบิดา
 ที่บ้านพักบริเวณหน้าวัดไผ่ล้อม เขตพื้นที่เกาะเกร็ด ก็ได้ปรนนิบัติดูแล ซึ่งช่วงเวลาที่คอยดูแลบิดาดังกล่าว
 ก็ได้รับการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น เพลงเจ้าขาว เพลงระบำบ้านไกล เกร็ดความรู้ของคนมอญ
 ฯลฯ โดยวิธีการบอกเล่าปากต่อปาก (Oral Traditional) ซึ่งต่างจากในส่วนของพ่อเพลงและแม่เพลงทำ
 นอื่นๆ พ่อเพลงแม่เพลงทำนอื่นในปัจจุบันนั้นเป็นเพียงพ่อเพลงแม่เพลงที่ได้รับถ่ายทอดบทเพลงเจ้าขาวใน
 รูปแบบลักษณะ “ครูพักลักจำ” มิได้มีการถ่ายทอดโดยตรงจากครูผู้สอนดังเช่นที่นางสาวทวิวรรณ สงวน
 นาม ได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดาของตน คือนายสงวน สงวนนาม ที่เป็นพ่อเพลงเจ้าขาวประจำชุมชน
 มอญเกาะเกร็ด อีกทั้งพ่อเพลงแม่เพลงอาวุโสทำนอื่นๆ ต่างล้มหายตายจากโดยมิได้ทำการถ่ายทอดใน
 บทเพลงเจ้าขาวไว้ให้แก่อนุชนรุ่นหลัง อีกทั้งเยาวชนขาดความสนใจในวัฒนธรรมเนื่องด้วยกระแสโลกาภิ
 วัตน์ นอกจากนี้การเป็นพ่อเพลงแม่เพลงต้องมีคุณสมบัติ มีน้ำเสียงดี มีความอดทนในการขับร้อง และมี
 ปฏิภาณไหวพริบดีที่จะคิดกลอนสดในการขับร้อง ทำให้ปัจจุบันหาพ่อเพลงแม่เพลงได้ยากคงเหลือแต่เพียง
 นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม ที่ยังคงอนุรักษ์ไว้

ภาพประกอบ 12, 13 การสัมภาษณ์นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม วันที่ 21 ธันวาคม 2550
ณ บ้านเลขที่ 6 หมู่ 6 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

หากแต่ด้วยความที่เพลงเจ้าชายเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่มีลักษณะทำนองสั้น ช้าวนไปมา ไม่สลับซับซ้อน มีการเปลี่ยนบทขับร้องไปตามแต่ละสถานการณ์ ทำให้ผู้ที่ได้ยินได้ฟังโดยเฉพาะผู้คนที่อาศัยในเขตพื้นที่เกาะเกร็ดและบริเวณใกล้เคียงที่มีการออกบอกรับบุญทางเรือเจ้าชาย เมื่อได้ยินบ่อยครั้งเข้าก็สามารถจดจำทำนองและบทขับร้องได้ นับเป็นกระบวนการ “ครูพักลักจำ” รูปแบบหนึ่ง โดยในบุคคลที่มีความสามารถในการขับร้องเพลงก็อาจขับร้องเพลงเจ้าชายเป็นได้โดยง่าย

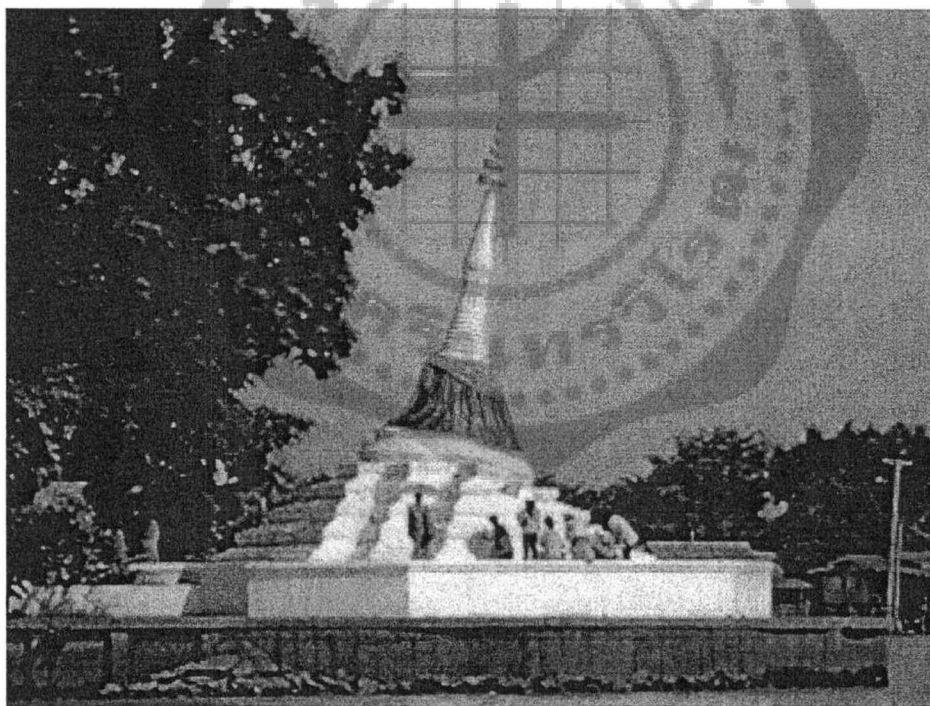
ภาพประกอบ 14 นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม ขณะบรรยายเรื่องเพลงพื้นบ้านมอญเกาะเกร็ด

2. ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

การศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ดนั้น ผู้วิจัยได้กระทำการศึกษาโดยอาศัยทฤษฎีรากแก้วของวัฒนธรรมของรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์นั้น ได้ผลการศึกษาดังนี้

1. อยู่อย่างไทย - มอญ

ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นชุมชนมอญที่มีความเป็นมาช้านาน สืบมาแต่ครั้งชนชาติมอญได้อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า โดยชุมชนดังกล่าวเป็นครัวมอญ สืบได้ว่ามีการอพยพย้ายถิ่นฐานมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (พ.ศ.2311 - 2325) โดยได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารและกระจัดกระจายอยู่ที่บริเวณจังหวัดนนทบุรี โดยมีพระสุเมธจารย์ (เถ้า) ซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่จากเมืองมอญ เห็นว่าเกาะเกร็ดนั้นมีชัยภูมิเหมาะสมจึงสร้างวัดขึ้นที่ปากคลองลาด ตั้งชื่อว่าวัดปากอ่าว (วัดปรมย์ยิกาวาส ในปัจจุบัน) และสร้างเจดีย์ทรงรามัญ (พระเจดีย์มูเตา)

ภาพประกอบ 16 พระเจดีย์มูเตา วัดปรมย์ยิกาวาส

ถัดมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่สอง (พ.ศ. 2352 - พ.ศ. 2367) ได้มีการอพยพอีกครั้งหนึ่งโดยครัววมอญชุดนี้เป็นชุดใหญ่ซึ่งล้วนแต่เป็นตระกูลขุนนางมอญเก่าทั้งสิ้น รวมทั้งพวกมอญที่ถูกกวาดต้อนไปสมัยเสียกรุง โดยมอญกลุ่มนี้เป็นมอญพวกพระยารัตนจักร (หงส์ทอง) อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ในรัชกาลที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2358 โดยหนีมาจากเมืองเมาะตะมะ ด้วยเหตุผลคือถูกกดขี่ข่มเหงจึงพากันจับกรมการเมืองที่เป็นพม่าฆ่าเสีย แล้วหนีเข้าไทยหลายทางเป็นจำนวนถึง 40,000 คน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงทราบข่าว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎ พร้อมด้วยกรมหลวงพิทักษ์มนตรี เสด็จไปรับครัวมอญที่กาญจนบุรี และโปรดฯ ให้เจ้าพระยาอภัยภูธรที่สมุหนายกขึ้นไปรับที่เมืองตาก โปรดฯ ให้สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์วังหน้า เสด็จขึ้นไปคอยรับที่เมืองนนทบุรี และโปรดฯ ให้ตั้งภูมิลำเนาที่เมืองนนทบุรีบ้าง เมืองสามโคก และเมืองนครเขื่อนขันธ์ และด้วยเหตุที่พระสุเมธจารย์ (เถ้า) ได้สร้างเจดีย์มอญที่หัวเกาะและสร้างวัดปากอ่าวขึ้น จึงกำหนดเจดีย์ทรงรามัญ (พระเจดีย์มูเตา) เป็นศูนย์กลางของชาวมอญในภูมิลำเนาเกาะเกร็ด และขยายอาณาเขตออกรอบบริเวณใกล้เคียง

จากการที่มอญกลุ่มที่อาศัยในเกาะเกร็ดนั้นเป็นตระกูลขุนนางซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับราชสำนัก ทำให้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และองค์ความรู้ต่างๆ ที่ติดตัวมาล้วนแต่เป็นสิ่งที่มีความงดงามและอ่อนช้อย โดยสังเกตได้จากชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ความประณีตในงานศิลป์ ความงดงามในศิลปะการแสดง และการยึดมั่นในพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง

ความเป็นอยู่ของครอบครัวมอญเกาะเกร็ดนั้น ระบบครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่อยู่อาศัยด้วยกันหลายคน ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา เคารพพระภิกษุสงฆ์และผู้สูงอายุ ความเป็นอยู่เรียบง่าย มีน้ำใจโอบเอื้ออารี ดูแลกันเองในครอบครัว รวมถึงผู้คนที่อาศัยอยู่รอบข้างในชุมชนและอาคันตุกะผู้มาเยือน

ภาพประกอบ 17
สภาพบ้านเรือนริมน้ำ

ภาพประกอบ 18
การประกอบอาชีพของชาวเกาะเกร็ด

ในด้านปกครอง การแบ่งอาณาเขตการปกครองของตำบลเกาะเกร็ดนั้น แบ่งออกได้เป็น 7 หมู่บ้าน คือ

- หมู่ที่ 1 บ้านลัดเกร็ด
- หมู่ที่ 2 บ้านศาลากุนนอก
- หมู่ที่ 3 บ้านศาลากุนใน
- หมู่ที่ 4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย
- หมู่ที่ 5 บ้านท่าหน้า
- หมู่ที่ 6 บ้านเสาธงทอง
- หมู่ที่ 7 บ้านโอง่าง

โดยประชากรบนเกาะเกร็ด จำแนกตามถิ่นฐานและเชื้อชาติได้ดังนี้

- หมู่ที่ 2, 3, 4 และ 5 เป็นประชากรเชื้อชาติไทย คิดเป็นร้อยละ 50 ของประชากรทั้งตำบลเกาะเกร็ด
- หมู่ที่ 1, 6 และ 7 และบางส่วนของหมู่ที่ 5 เป็นชาวไทยเชื้อสายรามัญ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42
- บ้านเรือนแถบริมน้ำในหมู่ 2 และ 3 เป็นชาวไทยอิสลาม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าชุมชนมอญเกาะเกร็ดเป็นเพียง 1 ใน 3 ชุมชนบนเกาะเกร็ดที่มีทั้งชุมชนคนไทย คนมอญ และ อิสลาม ซึ่งทั้ง 3 ชุมชนที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น มีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสมัครสมานสามัคคี โดยมีเจตนารมณ์ที่ดีต่อพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าชุมชนบนตำบลเกาะเกร็ด ยังคงมีระบบจริยธรรมคุณธรรม และมีวัฒนธรรมอันส่งผลถึงความสามัคคีสมัครสมาน และมีความสันติสุขของชุมชน อันมิได้เกิดโดยสถาบันศาสนาเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดกับระบบเศรษฐกิจของชุมชน เนื่องจากพื้นที่เกาะเกร็ดในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่เคยเป็นเรือกสวนไร่นา เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

ภาพประกอบ 19

ป้ายบอกถนนสาย OTOP บนเกาะเกร็ด

ภาพประกอบ 20

ป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกาะเกร็ดเกิดขึ้นมาแต่ครั้งทีระบบอุตสาหกรรมเข้ามา มีผลกระทบต่ออาชีพเครื่องปั้นดินเผาของชาวมอญเกาะเกร็ด รายได้อันเกิดจากการปั้นโอ่ง อ่าง และเครื่องใช้ไม้สอยอื่นๆ ในลักษณะเครื่องปั้นดินเผาได้ลดน้อยจนเกิดการปิดตัวของโรงงานเครื่องปั้นดินเผา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2538 เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ ปัญหาน้ำท่วมขังเรือกสวนไร่นา โรงงานเครื่องปั้นดินเผาเสียหาย และในปีถัดมา พ.ศ. 2539 - 2540 เกิดสภาวะเศรษฐกิจฝ่อซบแต่ ทำให้ความต้องการและกำลังซื้อของตลาดทั้ง พืชผักผลไม้และเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นอาชีพหลักของชุมชนเกาะเกร็ดหมดไป ประชาชนในชุมชนเกิดสภาวะการว่างงาน อันนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสังคมในชุมชน

ภาพประกอบ 21

ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ด

ภาพประกอบ 22

ภาพวิถีชีวิตการค้าขายของชาวเกาะเกร็ด

โดยสภาวะวิฤตต่างๆ ของเกาะเกร็ดได้เริ่มคลี่คลายในสมัย นายอำเภอวัชรินทร์ โรจนพานิช ซึ่งเข้ามารับตำแหน่งนายอำเภอปากเกร็ดในปี พ.ศ.2539 โดยริเริ่มโครงการพัฒนาเกาะเกร็ดด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการท่องเที่ยวซึ่งรวมทั้งการพัฒนาสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดตลาดสัญจร ขายสินค้าอุปโภคบริโภคราคาถูกให้แก่ชาวบ้านที่ประสบภัยจากปัญหา IMF โดยใช้พื้นที่วัดปรียญ ทำการเปิดตลาดทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ จัดโครงการเปิดศูนย์เครื่องปั้นดินเผาที่วัดปรียญยิวาวาส เพื่อส่งเสริมแลกระตุ้นให้เกิดอาชีพเครื่องปั้นดินเผาและพัฒนาเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาวัดบนเกาะเกร็ดให้สะอาดน่าดู น่าเยี่ยมชม และจัดงานฟื้นฟูประเพณีตามฤดูกาลและเทศกาล ซึ่งโครงการทั้งหลายเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว

โดยสภาพของเกาะเกร็ดในปัจจุบัน ยังคงมีสภาพเป็นชุมชนที่มีรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมตามแบบวิถีชนบท เนื่องจากการที่มีสภาพพื้นที่เป็นเกาะ ไม่มีการสร้างสะพานต่อเชื่อมกับผืนแผ่นดินใหญ่ ไม่มีถนนสำหรับรถยนต์ การเดินทางในพื้นที่เกาะเกร็ดนั้นยังคงใช้การเดินทางโดยทางเท้า จักรยาน มอเตอร์ไซด์ และเรือ โดยหากต้องการเดินทางข้ามไปมาระหว่างเกาะเกร็ดกับอำเภอปากเกร็ดหรือพื้นที่อื่นๆ ก็กระทำได้โดยการโดยสารเรือข้ามฝาก ทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อาทิ ร้านค้าสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ ไม่สามารถเข้ามาดำเนินกิจการบนพื้นที่เกาะเกร็ดได้ ด้วยเหตุนี้การขาดการติดต่อกับคมนาคมจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เกาะเกร็ดยังคงมีวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม

เนื่องจากเขตพื้นที่เกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นและวัฒนธรรมประเพณีที่มีค่ายิ่ง โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมมอญ เพลงเจ้าขาเป็นหนึ่งในบทเพลงพื้นบ้านของชุมชนเกาะเกร็ด มีลักษณะเป็นเพลงพื้นบ้านที่กระทำในหน้าน้ำ เพื่อการทอดกฐินทอดผ้าป่า ในช่วงออกพรรษา เนื่องด้วยว่าเป็นการร้องเล่นกันบนเรือที่จัดเตรียมไม่ว่าจะเป็นเรือมาดหรือเรือสำปั้นขณะออกบอญ จะเห็นได้การออกบอญทางเรือเช่นนี้ก็ด้วยสภาพพื้นที่ของเกาะเกร็ดนั้นล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยามีคูคลองเชื่อมต่อภายในบริเวณเกาะเกร็ด ชาวบ้านแต่ละบ้านจะมีเรือประจำบ้าน วัดมีเรือของวัด จึงใช้วิธีสัญจรทางน้ำออกบอญแก่ผู้คนในท้องที่โดยเสมอมาจนปัจจุบัน นับแต่ครั้งยังเป็นเพลงบอญที่ใช้ภาษามอญจนกระทั่งพระองค์เจ้าวัชรวิงศ์ (หม่อมเจ้าชายขาว) ได้ทรงพระนิพนธ์ทำนองและทำนองเป็นภาษาไทยให้แก่ชาวมอญเกาะเกร็ดเพื่อจะได้สามารถบอญทางเรือนี้แก่คนไทยที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาได้ หากแต่ได้ปรับปรุงในสิ่งที่จะอำนวยความสะดวกแก่การออกบอญ เช่น ปรับเปลี่ยนจากเรือมาดหรือเรือสำปั้นที่ใช้ฝีพายมาเป็นเรือติดเครื่องยนต์ มีการใช้เครื่องขยายเสียงช่วยในการบอญ และปรับเปลี่ยนเวลาในการออกบอญจากเดิมเวลากลางคืนมาเป็นเวลาเย็น

จากการที่มีบทขับร้องเพลงเจ้าขาเป็นภาษาไทยนี้เอง ทำให้ประชาชนคนไทยที่อาศัยในเกาะเกร็ดก็ดี บริเวณรอบเกาะเกร็ดก็ดี ได้รับรู้ถึงประเพณีการบอญผ่านบทเพลงพื้นบ้านเจ้าขาขึ้น ทำให้เกิดความรู้จักคุ้นเคยเกิดขึ้น มีการขยายสังคมจากเดิมที่มีแต่สังคมคนมอญด้วยกันเองกลายเป็นสังคมที่กว้างขวางขึ้นทั้งคนไทย คนอิสลาม หรือชนชาติอื่นๆ ที่อาศัยอยู่โดยรอบเกาะเกร็ด อีกทั้งทำให้คนมอญเกาะเกร็ดได้รับการยอมรับในสังคมไทย อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากองค์ความรู้ที่คนมอญเกาะเกร็ดมีอยู่ในด้านศิลป

วัฒนธรรม ประเพณี อาหารการกิน อาทิ เครื่องปั้นดินเผา รำมอญ เพลงเจ้าขาว ปี่พาทย์มอญ ข้าวแช่ ขนมหวานอาหารชาววัง สถาปัตยกรรมและงานช่างฝีมือมอญ ฯลฯ รวมถึงลักษณะนิสัยที่นอบน้อม รักความสงบ และยึดมั่นในพระพุทธศาสนา

2. ใฝ่ใจศึกษา

ในประเด็นของการศึกษา จากการลงพื้นที่ที่ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ชนชาติมอญเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมอันเก่าแก่ ดังจะเห็นได้จากการที่มอญเป็นชาติที่เคยเป็นอาณาจักร มีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี อักษรศาสตร์ สถาปัตยกรรม กฎหมาย ดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งได้รับรับเอาอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียเข้ามา มอญจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมอินเดียให้แก่ชาติอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ เช่น พม่า ไทย ลาว ตามประวัติศาสตร์มอญตั้งถิ่นฐานในพม่าตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาล เคยสถาปนาเป็นอาณาจักรมอญในบริเวณพม่าตอนล่าง และมีวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาช้านาน แต่เนื่องจากอาณาจักรมอญอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดีซึ่งเป็นผู้ข้าวอู่น้ำและมีเมืองท่าเป็นทางออกทะเล ทำการค้ากับต่างถิ่นได้ จึงมักถูกพม่าซึ่งอาศัยอยู่บนบนรุกรานอยู่โดยตลอด จนกระทั่งสูญสิ้นอิสรภาพ และประเทศชาติล่มสลายไปในที่สุด หากแต่ด้วยความที่คนมอญมีอารยธรรม มีภูมิปัญญาอันชาญฉลาด นางสาวทิววรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาว ได้กล่าวระหว่างการสัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า คนมอญมีคติอยู่อย่างหนึ่งซึ่งได้กล่าวไว้นับแต่บรรพบุรุษปู่ย่าตายาย อีกทั้งบิดาของนางสาวทิววรรณ สงวนนาม คือ นายสงวน สงวนนาม ได้กำชับเรื่องคำสอนโบราณไว้ว่า “ยิ่งหวง ยิ่งให้” ซึ่งประโยคนี้มีความหมายคือ สิ่งใดๆ ก็ตามที่มีค่าควรแก่การสืบทอดให้คงอยู่ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความดีงามต่างๆ นั้น ควรที่จะมอบให้แก่ผู้คนที่ได้เรียนรู้เพื่อที่จะสืบทอดไว้ ป้องกันไม่ให้สูญหาย ด้วยเหตุนี้สรรพความรู้ของชาวมอญโดยเฉพาะชาวมอญเกาะเกร็ดจึงคงอยู่มาจนปัจจุบัน ไม่เหมือนกับชนชาติอื่นๆ ที่มีแนวความคิดหวงแหนองค์ความรู้ของตนไม่ถ่ายทอดให้กับผู้หนึ่งผู้ใดหากไม่ใช่บุคคลในวงศ์ตระกูล หรือลูกศิษย์ ทำให้โอกาสที่ความรู้เหล่านั้นจะสูญหายไปก็มีโอกาสมาก ดังตัวอย่างที่ยกต่อไปนี้เป็นเรื่องของข้าวแช่

ข้าวแช่นั้นคืออาหารของมอญเรียกว่า “เป็งชงกราน” มีความหมายว่า “ข้าวสงกรานต์” โดยประเพณีดั้งเดิมนั้น ชาวมอญจะทำข้าวแช่เฉพาะเทศกาลสงกรานต์ เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ ไหว้นางสงกรานต์ ไหว้ผีบรรพบุรุษ ไหว้ผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ และไว้เลี้ยงญาติมิตรแขกผู้มาเยือน ซึ่งมีความหมายถึงการที่มอบความชื่นเย็นให้แก่ผู้คนที่ได้ทานเช่นเดียวกับรสของข้าวแช่ โดยข้าวแช่นั้นได้เผยแพร่ไปสู่ภายนอกเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จพระราชดำเนินมาทอดผ้าพระกฐิน ณ วัดปากอ่าว (ชื่อเรียกวัดปรมย์ยิกาวาสในขณะนั้น วัดปรมย์ยิกาวาสมาจากคำว่า บรม + อัยยิกา + อาวาส แปลว่า “วัดของยาย” ภายหลังเขียนเป็น “วัดปรมย์ยิกาวาส”) ได้เสด็จพระราชดำเนินรอบพระอาราม ทรงเห็นว่าวัดนี้ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีแต่ทรุดโทรมมากกว่าวัดอื่นๆ จึงทรงมีพระราชศรัทธาที่จะบูรณะปฏิสังขรณ์ให้ดีขึ้นเพื่อสนองพระเดชพระคุณพระเจ้าบรมพี่ยายิกาเธอ กรมสมเด็จพระสุรดารัตนราช

ประยูร ผู้ทรงอภิบาลเลี้ยงดูพระราชมารดาและพระองค์แต่ยังทรงพระเยาว์ จึงได้ทำการปฏิสังขรณ์ในวันอาทิตย์ ขึ้น 2 ค่ำ เดือนยี่ ปีกจ อุดศักราช 1236 โดยจากการสัมภาษณ์นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม ได้เล่าว่า ระหว่างการปฏิสังขรณ์นั้นได้มีการตั้งโรงครัวจากราชสำนักเพื่อประกอบอาหารถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ยามที่พระองค์เสด็จมาตรวจงาน และประกอบอาหารให้แก่ช่างฝีมือทั้งหลาย ซึ่งโรงครัวนี้เองชาวมอญเกาะเกร็ดได้เข้าไปเป็นลูกมือในการประกอบอาหาร เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกันระหว่างชาววังและชาวมอญเกาะเกร็ดไม่ว่าจะเป็นการแกะสลักผักผลไม้ ที่ปัจจุบันกลายเป็นลวดลายบนเครื่องปั้นดินเผาของชาวมอญเกาะเกร็ด อาหารต่างๆ โดยเฉพาะข้าวแช่ที่คนมอญสอนให้แก่คนในวัง ซึ่งคนไทยได้ยินคนมอญเรียกว่าข้าวสงกรานต์, ข้าวแช่สงกรานต์ จนคนไทยฟังแล้วเข้าใจว่าอาหารนี้เรียกว่า “ข้าวแช่”

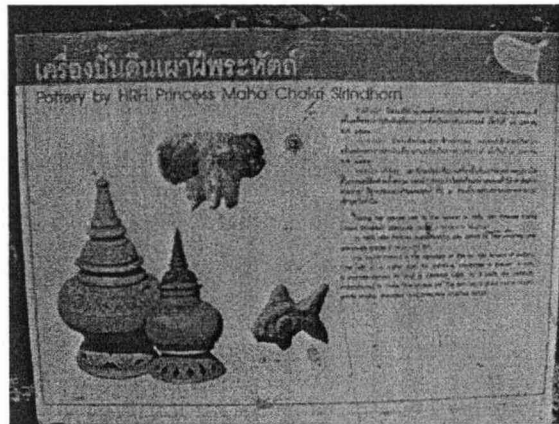

ภาพประกอบ 23
อาคารศูนย์เรียนรู้ชุมชน

ภาพประกอบ 24
ป้ายบอกทางสู่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน

หลังจากที่บูรณะปฏิสังขรณ์วัดปากอ่าว (วัดปรมย์ยิกาวาส) เสร็จแล้ว ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้เสด็จแปรพระราชฐาน ณ จังหวัดเพชรบุรีบ่อยครั้ง ซึ่งได้นำครัวมอญตามเสด็จไปยังจังหวัดเพชรบุรีด้วย วัฒนธรรมต่างๆ ที่ติดตัวคนมอญและในคนวังจึงไปเผยแพร่ยังจังหวัดเพชรบุรี และข้าวแช่ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัดเพชรบุรีมากจนขนานนามว่า “ข้าวแช่เพชรบุรี” หากแต่คนมอญไม่ได้มีความคิดที่จะต้องแสดงตัวว่าวัฒนธรรมเหล่านั้นเป็นของตนแต่ดั้งเดิม คิดแต่เพียงว่าต้องตอบแทนคุณแผ่นดิน ตอบแทนคนไทย ที่ได้ให้ที่อยู่อาศัยผืนแผ่นดินไทย ไม่ว่าจะป็นองค์ความรู้ใดก็จะถ่ายทอดมอบให้หมด แทนที่จะให้สูญหายไปกับกาลเวลาและบุคคล

ภาพประกอบ 25

แผ่นป้ายเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

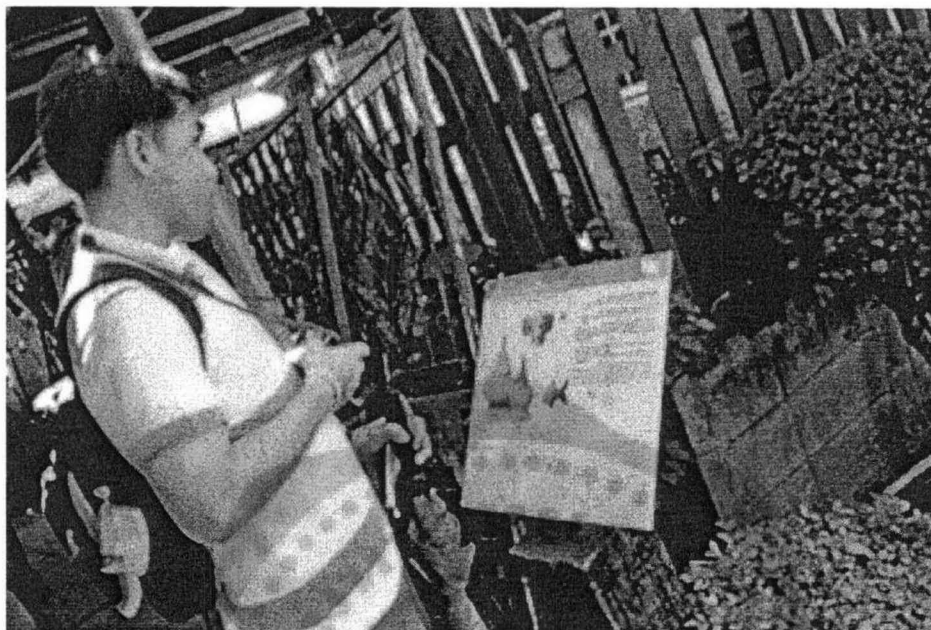

ภาพประกอบ 26

แหล่งการเรียนรู้ การทำกระท้อนลอยแก้ว

นอกจากนั้นชาวมอญยังมีกุศโลบายในการสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างความรักในวัฒนธรรมประเพณีให้แก่เยาวชนโดยวิธีการค่อยๆ ซึมซับ ซึ่งนางสาวทวิวรรณ สงวนนาม ได้กล่าวกับผู้วิจัยไว้อีกว่า เด็กๆ ชาวมอญเกาะเกร็ดนั้น พ่อแม่ผู้ปกครองจะนิยมพาลูกหลาน “ออกวัด” โดยจะให้เด็กมาอยู่วัดเพื่อรับใช้พระสงฆ์ โดยพระสงฆ์จะมีหน้าที่บ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรม และสรรพวิชาของมอญ อาทิ ภาษามอญ ศิลปะมอญ นอกจากนี้ยังนิยมพาเยาวชนไปเข้าวัดฟังธรรม ดังตัวอย่างเช่น ในวันอาทิตย์เมื่อพ่อแม่ผู้ปกครองทำบุญตักบาตรเสร็จก็จะมาฟังเทศน์ที่วัด แต่ว่าพ่อแม่ผู้ปกครองมักจะให้ลูกหลานเอาน้ำหวานเครื่องดื่มหรือสิ่งของที่ตนต้องการนำมาส่งให้แก่ตนที่วัดขณะฟังเทศน์ฟังธรรม ด้วยวิธีการดังกล่าว เด็กๆ เยาวชนมอญก็จะได้รับธรรมะอันเกิดจากการฟังเทศน์ฟังธรรม เกิดแนวคิดปฏิบัติที่ดีไม่มากนักน้อยตามแต่เด็กคนนั้นๆ ฟังคิดได้ อาทิ รู้จักหลักการปฏิบัติตนเมื่อเข้าวัดฟังธรรม ได้ยินบทสวดมนต์บ่อยครั้งก็อาจสวดตามได้ เป็นผู้ที่มีจิตใจสงบเนื่องจากมีสติ ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นการกระทำให้วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีค่อยๆ ซึมซับสู่ตัวเด็กเยาวชน อันเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติและสามารถธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติมอญสืบต่อไปได้

ด้วยการที่เพลงเจ้าชาวเป็นบทเพลงที่มีหน้าที่กล่อมเกล่าจิตใจของผู้คน จากการเป็นบทเพลงที่ร้องเล่นกันมาโดยตลอดและเป็นระยะเวลาอันยาวนานเมื่อยามหน้าน้ำฤดูอุทกภัยทุกปี ซึ่งในแต่ละปีอาจออกบอญญมากกว่าหนึ่งหน จึงส่งผลให้ประชากรเชื้อสายมอญในเขตพื้นที่เกาะเกร็ดรู้และเข้าใจถึงลักษณะทำนอง บทบาท และหน้าที่ของเพลงเจ้าชาวได้เป็นอย่างดี ซึ่งเนื้อหาของบทร้องยังเป็นการกล่าวถึงวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน การประกอบคุณความงามความดี รวมถึงผลกุศลบุญ โดยจะขับร้องในลักษณะดังกลอนสด ทำให้เจ้าบ้านหรือผู้คนละแวกใกล้เคียงนั้นต้องตั้งใจฟังว่าพ่อเพลงแม่เพลงจะขับร้องเช่นไร จะผูกกลอน บทร้องในลักษณะไหน ผูกคำสอนเรื่องใดไว้ในคำกลอน จึงกลายเป็นลักษณะการเรียนการสอนศึกษาภูมิปัญญาจากบทเพลงพื้นบ้านเพลงเจ้าชาวอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ภาพประกอบ 27

ผู้วิจัยขณะทำการอ่านข้อความเนื้อหาบนป้ายความรู้

3.เสาะหาความรู้

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมพบว่าเพลงเจ้าชาวเป็นบทเพลงที่มีลักษณะเป็นปัจจุบันสมัยในเรื่องของบทขับร้อง ซึ่งจะอาศัยกระบวนการสร้างองค์ความรู้จากการศึกษาสังเกตในเรื่องราวต่อไปนี้

- ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สิ่งแรกที่พ่อเพลงแม่เพลงเจ้าชาวต้องทำการศึกษาคือเรื่องราวของพรรณพืชดอกไม้ เพื่อนำชื่อดอกไม้เหล่านั้นมาผูกเป็นคำกลอน นอกจากนั้นเรื่องราวธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะถูกกล่าวถึงอยู่เสมอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาลและกาลเวลา สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป ทำให้การเสาะหาความรู้เพิ่มเติมในภูมิปัญญาของพ่อเพลงแม่เพลง การได้พบสิ่งใหม่ๆ ก็ให้นำเรื่องราวมาใส่ในบทร้องทำให้บทเพลงไม่ซ้ำซากมีเรื่องราวชวนติดตามฟัง

- ข่าวสาร

ในบทเพลงจะแทรกข่าวสารต่างๆ ให้ชาวบ้านได้ทราบ เป็นการบอกกล่าวข่าวสารในบทเพลง อันเป็นการกระจายข่าวสารสังคมอย่างหนึ่ง

- บุคคล

การได้กล่าวถึงบุคคลในบทเพลงเป็นการได้รับความรู้เพิ่มเติมอย่างหนึ่ง ทำให้เรื่องราวในบทเพลงมีสิ่งแปลกใหม่น่าสนใจ น่าติดตามฟังและชมการแสดง การได้ฟังในแต่ละครั้งจึงไม่ต้องหวังว่าจะได้ฟังเนื้อความซ้ำซากจำเจ

จากประเด็นดังกล่าวจะสังเกตได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของบทขับร้องเพลงเจ้าขาว อาทิ การอวยพรให้แก่เจ้าบ้านที่มาร่วมทำบุญ ขอให้ท่านเหล่านั้นถูกล็อตเตอรี่รางวัลที่หนึ่ง แทนที่จะขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ดังบทขับร้องที่เคยใช้ออวยพรมาแต่ครั้งอดีต ซึ่งเป็นการประยุกต์บทขับร้องให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้บทเพลงเกิดความน่าสนใจน่าติดตาม ดังมีบทขับร้องต่อไปนี้

พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาวรารวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย พลับพลึง ขอให้ถูกลอตเตอรี่รางวัลที่ 1
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาวรารวระลอก ทำบุญวันนี้	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยพลับพลึง ขอให้ถูกลอตเตอรี่รางวัลที่ 1 เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย (ทำนองเพลงเจ้าขาว)

พ่อเพลง,แม่เพลง	เจ้าขาวรารวระลอก ทำบุญเสียด้วยกัน	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ย พลับพลึง ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
ลูกคู่รับ	เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย เจ้าขาวรารวระลอก ทำบุญเสียด้วยกัน	หอมแต่ดอกดอกเจ้าเอ๋ยพลับพลึง ได้ขึ้นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เห่เห เหล่า เจ้าเอ๋ย (ทำนองเพลงเจ้าขาว)

นอกจากนั้นแล้วการออกบอกบุญเพลงเจ้าขาวนี้ พ่อเพลงแม่เพลงยังต้องทำการศึกษาว่าในละแวกที่ออกเรือเจ้าขาวเพื่อบอกบุญนั้นมีลักษณะพื้นที่เป็นเช่นไร มีความโดดเด่นในเรื่องใด เพื่อที่จะได้เอาเรื่องราวของชุมชนนั้นๆ มาผูกเป็นคำกลอนเพื่อใช้ในการขับร้อง เช่น การออกเรือเจ้าขาวไปบอกบุญบริเวณวัดบางจาก ซึ่งเป็นหมู่บ้านทำข้าวเกรียบว่าว ก็จะมีผูกดอกผูกกลอนดังนี้

พ่อเพลง,แม่เพลง	โอ้เจ้าซอไม้ดอก ทำบุญคืนนี้	ฉันที่มาหอมดอกดอกเอ๋ย กระเจี๊ยบ ขอให้เป็นครษฐีชายข้าวเกรียบ
(ลูกคู่)	เอ๋ย โอละหน่าย โอละหน่าย หน้อยเอ๋ย	 (ทำนองเพลงมอญดูดาว)

ภาพประกอบ 28
การสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผา

ภาพประกอบ 29
การสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผา

ซึ่งการคิดค้นกลอนผูกกลอนสดนั้น ในบางครั้งอาจเกิดปัญหาคิดผูกกลอนไม่ทัน ไม่ว่าจะลูกคู่จะร้องทวนในบทขับร้องที่ได้ร้องไปก่อนในทีแรกหลายหนแล้ว เพื่อให้พ่อเพลงแม่เพลงคิดกลอนระหว่างที่ลูกคู่ร้องทวน ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว นางสาวทิววรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาว ได้เล่าให้ฟังว่าในบางครั้งผูกกลอนไม่ได้ คิดหา ดอกไม้ที่จะนำมาใช้ในกลอนไม่ออก ก็ว่ากลอนสดออกไป ดังเช่นในครั้งที่ ออกไปบอกบุญบริเวณวัดตำหนักใต้ ซึ่งชาวบ้านมีอาชีพสวนแข่ง ก็เลยผูกดอกว่า “ดอกกุงเกง” ซึ่งในเวลาต่อมาได้ออกไปทำธุระนอกบ้าน ก็มีชาวบ้านหลายคนที่ได้ยินบทร้องนั้นก็ถามขึ้นมาว่า “ดอกกุงเกงนี้มันดอกอะไร” นางสาวทิววรรณ สงวนนาม ก็ตอบไปว่า “ก็กุงเกงแพรมีลายดอกยั้งไง พอดีเห็นเขาใส่กุงเกงแพรออกมา พอดีก็เลยเอาดอกเป็นอย่างนั้น”

จากความดังข้างต้นจะเห็นได้ว่าเพลงเจ้าขาวเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่มีเรื่องราวในบทขับร้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน มีการแทรกคำสอนต่างๆ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดการเรียนรู้จากบทขับร้องนั้นๆ ด้วยเหตุนี้พ่อเพลงแม่เพลงจะต้องทำการศึกษาเสาะหาความรู้เรื่องราวต่างๆ เพื่อมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับผูกเป็นบทกลอนใช้ในการขับร้องอยู่เป็นประจำ อันนำมาซึ่งภูมิปัญญาแก่นุคคลและท้องถิ่น

4. เข้าสู่ค่านิยม

ชุมชนมอญเกาะเกร็ดเป็นชุมชนมอญที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ อุตสาหกรรมในครัวเรือน และอาชีพอื่นๆ หากแต่ในวันเสาร์ - อาทิตย์ ชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ดจะประกอบอาชีพค้าขาย และนำเที่ยวชมพื้นที่ในชุมชน ทั้งการนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงการเกษตรกรรม เนื่องจากได้มีการจัดให้เกาะเกร็ดเป็น OTOP VILLAGE เพื่อจัดแสดงและขายสินค้าภายในบริเวณเกาะเกร็ดช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ ทำให้เกิดค่านิยมในสังคมในการประกอบอาชีพค้าขายสินค้าอันเป็นภูมิปัญญาของชาวมอญ โดยจะช่วยกันประกอบอาชีพ ในวันธรรมดาผู้สูงอายุก็จะอยู่บ้านเพื่อเตรียมสินค้าพื้นบ้านตามแต่ละครอบครัวถนัด เช่น อาหาร ขนม เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา งานหัตถกรรมต่าง เตรียมออกขาย ลูกหลานที่อยู่ในวัยทำงานก็จะไปประกอบอาชีพของตน ที่อยู่ในวัยเรียนก็จะเรียนหนังสือ แต่ก็มักจะมาร่วมแรงร่วมใจเกิดความรู้สึกสามัคคีขึ้นภายในครอบครัว เพื่อที่จะได้มาซึ่งรายได้รวมของครอบครัว นอกจากนั้นภายในชุมชนก็จะมีค่านิยมที่จะพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน เช่นบ้านนี้ทำขนมอร่อย บ้านนี้ทำสวน ก็จะเอาผลผลิตจากสวนมาขายให้บ้านขนมในราคาถูกกว่าท้องตลาด เมื่อทำขนมเสร็จบ้านทำขนมก็จะแบ่งขนมให้รับประทานโดยไม่คิดมูลค่าเป็นต้น ด้วยเหตุที่ต้องการจะพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า ทำให้ชุมชนมีระเบียบแบบแผนปฏิบัติอันดี ชุมชนเป็นที่รู้จักแก่สังคมภายนอก เกิดแรงจูงใจให้แก่นักท่องเที่ยวในการเข้ามาเที่ยวชมชุมชน อันนำมาซึ่งกระแสทางเศรษฐกิจที่ดี

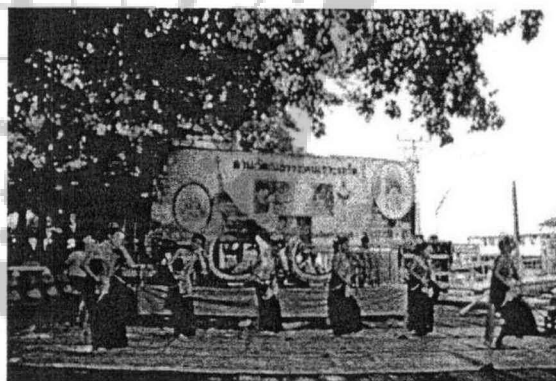
ภาพประกอบ 30 ป้าย OTOP VILLAGE ชุมชนเกาะเกร็ด

นอกจากนี้ในค่านิยมทางศิลปะด้านดนตรีและนาฏศิลป์ พบว่าชุมชนมอญเกาะเกร็ดยังคงมีค่านิยมในการฟังและชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมของตน ดังจะเห็นได้จากการจัด “ลานวัฒนธรรมคนเกาะเกร็ด” ขึ้นในพื้นที่ริมหน้าวัดไผ่ล้อม ที่จะมีกิจกรรมการแสดงของชาวมอญไม่ว่าจะเป็นดนตรีปี่พาทย์มอญ การรำมอญ หรือแม้กระทั่งศิลปวัฒนธรรมดนตรีนาฏศิลป์ไทย ซึ่งจะแสดงโดยกลุ่มศิลปินทั้งอาวุโสและเยาวชนเชื้อสายมอญ จากการพิพินิจพิเคราะห์เพื่อพิจารณาถึงค่านิยมดังกล่าวพบว่า ในขั้นต้นนั้นชาวมอญเกาะเกร็ดนั้นเป็นกลุ่มชาวมอญที่สืบเชื้อสายมาจากขุนนางในราชสำนัก มีองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่มากมาย มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่งดงาม ไม่ว่าจะเป็นด้านนาฏศิลป์รำมอญ ที่ถือว่าในหมู่ชาวมอญพื้นที่ต่างๆ ทั้ง สามโคก (จังหวัดปทุมธานี) นครเขื่อนขันธ์ (จังหวัดสมุทรปราการ) และที่อื่นๆ นั้น ว่าการรำมอญของชาวมอญเกาะเกร็ดมีความงดงามกว่าด้วยลีลาท่าทางอันอ่อนช้อย ด้านอาหาร การประกอบและตกแต่งอาหารมอญของชาวมอญเกาะเกร็ดก็มีความงดงามวิจิตร ประณีตพิถีพิถัน อีกทั้งมีรสชาติดี และด้านอื่นๆ ทำให้ชาวมอญเกาะเกร็ดนั้นเกิดค่านิยม เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของตน เกิดค่านิยมที่ดี มีการสนับสนุนให้เยาวชนบุตรหลานของตนได้รับการศึกษาเรียนรู้ในขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมมอญของชุมชนเกาะเกร็ดสืบไป นอกจากนี้ยังได้มีการจัดการแสดงแสงสีเสียงเพื่อแสดงให้ประชาชนทั่วไปนักท่องเที่ยว ได้รับทราบถึงวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่เกาะเกร็ด เกิดความเข้าใจและค่านิยมอันดี ซึ่งนอกจากจะจัดการแสดงขึ้นแล้วนั้น ยังได้มีการบันทึกการแสดงออกในรูปแบบสื่อต่างๆ อาทิ วีซีดี เพื่อเผยแพร่ไปสู่สังคมภายนอกอีกทางหนึ่ง

ภาพประกอบ 31

การแสดงบริเวณลานวัฒนธรรมคนเกาะเกร็ด

ภาพประกอบ 32

การแสดงบริเวณลานวัฒนธรรมคนเกาะเกร็ด

ในเรื่องของค่านิยมอันเกิดมาจากเพลงเจ้าขาวนั้น เพลงเจ้าขาวเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่ร้องเพื่อการออกบอญญเรียไร้ขาวสาร สิ่งของ เงินทองเพื่อไปทอดกฐินยังวัดที่ศรัทธา ซึ่งเป็นการกระทำที่แฝงไปด้วยเจตนาที่ดี เพลงเจ้าขาวนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณกล่าวกันว่า อาจสืบมาจากเมืองมอญ จนกระทั่งคนมอญได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากเหตุต่างๆ เข้ามาสู่ประเทศไทย ก็ได้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีการบอญญเช่นนี้เข้า

มาด้วย หากแต่ในขณะนั้นยังไม่มีชื่อเรียกและยังคงร้องเป็นภาษามอญ จนกระทั่งพระองค์เจ้าวิศิษฐ์วงศ์ (หม่อมเจ้าชายขาว) ได้ทรงพระนิพนธ์บทร้องและทำนองให้แก่ชาวมอญเกาะเกร็ดเพื่อไว้ใช้บอกบุญในหมู่คนไทย จึงได้เรียกชื่อบทเพลงว่า “เพลงเจ้าขาว” และยังคงสืบสานประเพณีวัฒนธรรมการบอกบุญมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นว่าการที่เพลงเจ้าขาวยังคงปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันนี้ ก็ด้วยเป็นการคำนิยมที่ดี มีกุศลเจตนา สร้างความสมัครสมานในชุมชน อีกทั้งแฝงไปด้วยความเชื่อที่ดี จึงเป็นปัจจัยเสริมให้เกิดมโนคติที่ดีแก่ผู้พบได้เห็น เกิดคำนิยมที่ดีสืบต่อไป

5. สร้างสมอุดมการณ์

ในด้านอุดมการณ์นั้น การจากศึกษาเอกสาร ตำรา การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในพื้นที่ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด พบว่า เป็นชุมชนที่มีอุดมการณ์ที่ดี มีความเจริญมั่นคง ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเข้มแข็งทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญ

โดยอุดมการณ์พื้นฐานของมนุษย์นั้น การรักชาติ ศาสนา และผู้ปกครองประเทศ นับเป็นอุดมการณ์อันควรมีในแต่ละบุคคล หากแต่ว่าชนชาติมอญนั้นมิได้มีชาติของตน เนื่องจากปัญหาการสูญเสียประเทศจากการรุกรานด้วยชนชาติพม่า ตามประวัติศาสตร์มอญตั้งถิ่นฐานในพม่าตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาล เคยสถาปนาเป็นอาณาจักรมอญในบริเวณพม่าตอนล่าง และมีวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาช้านาน แต่เนื่องจากอาณาจักรมอญอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดีซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและมีเมืองท่าเป็นทางออกทะเล ทำการค้ากับต่างถิ่นได้ จึงมักถูกพม่าซึ่งอาศัยอยู่บนบก รุกรานอยู่ตลอด เป็นเหตุให้มอญจึงเผชิญกับภาวะสงคราม เกิดการบ้านแตกสาแหรกขาดหลายครั้ง นอกจากนี้ยังถูกบังคับกดขี่ข่มเหงน้ำใจ อันเป็นเหตุให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำมาหากินในอาณาเขตประเทศไทย ซึ่งเป็นอาณาเขตที่ติดต่อกัน

ภาพประกอบ 33 แผนที่แสดงอาณาจักรมอญในอดีต¹

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยได้รับการต้อนรับแบบมิตรภาพที่ดีจากชาวไทย และได้รับพระราชทานที่ดินที่เหมาะสมในการทำมาหากินในการตั้งหลักแหล่งมักจะอยู่กันทางริมฝั่งลุ่มแม่น้ำ เจ้าพระยาตอนเหนือจากกรุงเทพขึ้นไปและตามลำน้ำแม่กลอง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และคำบอกกล่าวถึงสาเหตุในการตั้งหลักแหล่งว่าเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การคมนาคม จึงมีการอพยพของชาวมอญจากพม่ามาอยู่แถบนี้ ซึ่งเป็นเส้นทางในการอพยพที่ใกล้เมืองมอญเดิมมาก และหากว่าจะกลับไปเยี่ยมบ้านเกิดก็จะกระทำได้ง่าย และเป็นพื้นที่ที่ทางการไทยได้จัดให้และยินดีที่จะต้อนรับการอพยพของชาวมอญ ชาวมอญจึงได้เข้ามาอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศไทย

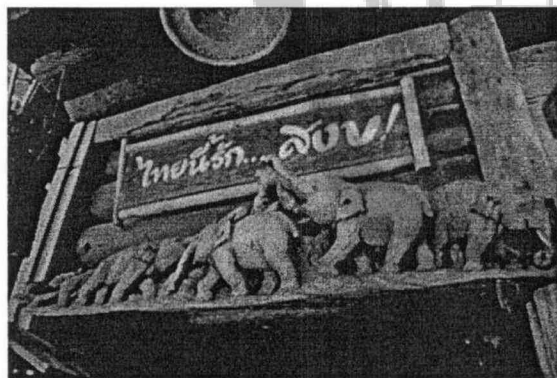
ด้วยเหตุที่สูญเสียดินแดนอาณาจักรมอญให้แก่พม่า ทำให้คนมอญไม่มีประเทศของตน มีการแยกกลุ่มคนออกเป็นกลุ่มคนมอญที่ยังคงอาศัยอยู่ในพม่าที่ต้องมีสัญชาติพม่า ต้องหัดพูดภาษาพม่าเพื่อใช้ติดต่อกับราชการ งานค้าขาย เป็นประชาชนชั้นที่ 1 รองมาจากประชาชนเชื้อสายพม่า กับกลุ่มคนที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาสู่ประเทศไทย ทำให้คนมอญเหล่านี้มีอุดมการณ์ในความรักชาติของตนอย่างสูง ซึ่งปัจจุบันได้มีการพยายามที่จะกอบกู้แยกดินแดนมอญคืนจากพม่า หากแต่ยังคงเป็นการเคลื่อนไหวภายในประเทศ

¹ Independent Mon News Agency: <http://www.monnews-imna.com/> , 2008

พม่าอย่างลับๆ จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านโดยเฉพาะผู้สูงอายุมีความสนใจในเรื่องของการกอบกู้ชาติและอิสรภาพให้กลับมาเป็นประเทศมอญเป็นอาณาจักรมอญอย่างในอดีต ถึงแม้ว่าจะเป็นคนมอญใหม่ ที่มีได้เกิดในสมัยที่สูญเสียดินแดนจนกระทั่งต้องอพยพมาตั้งรกรากถิ่นฐานในประเทศไทยแล้วก็ตาม หากการกอบกู้ชาติกระทำการสำเร็จตนก็จะมีภาคภูมิใจที่ได้เชื้อชาติชนชาติของตนได้ประเทศกลับคืนมาอีกครั้ง

ในอีกทางหนึ่งคนมอญที่อาศัยในเขตพื้นที่เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ยังคงมีอุดมการณ์อย่างแรงกล้าในการรักผืนแผ่นดินประเทศไทย และเคารพกษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลปัจจุบัน เนื่องด้วยคำสอนจากบรรพบุรุษและการมีจิตสำนึกในบุญคุณของแผ่นดินและพระเจ้าแผ่นดิน ที่ได้อยู่อาศัยได้พึ่งพระบรมโพธิสมภารนับแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ในอุดมการณ์ด้านศาสนา ชนชาติมอญเป็นชนชาติที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้านับแต่อดีตเมื่อครั้งยังเป็นอาณาจักรมอญ มีการจัดคณะสงฆ์รามัญนิกาย มีการจัดทำพระไตรปิฎกอักษรรามัญ รวมถึงการสร้างวัด สร้างอุโบสถ ในรูปแบบสถาปัตยกรรมมอญ มีเสนาหังส์ ธงตะขาบอยู่ในวัดตามแบบความเชื่อของคนมอญ ซึ่งในพื้นที่เกาะเกร็ดโดยเฉพาะวัดไผ่ล้อมนั้น พระสงฆ์จะเป็นพระสงฆ์จากรามัญนิกาย สวดบาลีสำนียมอญ มุ่งแต่จะปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้คนมอญมีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 34
แผ่นป้ายข้อความหน้าร้านค้า

ภาพประกอบ 35
ภาพปฏิทินพระบรมฉายาลักษณ์

ด้วยอุดมการณ์พื้นฐานทั้ง 3 นี้ทำให้ชาวมอญเกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีความรักชาติ ศาสนา และผู้ปกครองประเทศ อันนำมาสู่การเกิดอุดมการณ์อื่นๆ ตามมาอีก อาทิ อุดมการณ์ที่จะส่งสอนสรรพวิชา ความรู้เรื่องราวของมอญให้แก่ผู้คนที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นเชื้อสายมอญหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีเจตคติที่ดี ไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ ในสังคม มีการทำมาหากิน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกัน

และกัน ยังผลให้ค่านิยมประเพณีการออกบอญทางเรือในบทเพลงพื้นบ้านเพลงเจ้าชายนั้น ยังคงปรากฏ อยู่ในสังคมชุมชนมอญเกาะเกร็ดจนถึงปัจจุบัน

6. สืบสานวัฒนธรรม

ด้านวัฒนธรรม ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ดนตรีและนาฏศิลป์ และยังคงสืบปฏิบัติมาจนทุกวันนี้

วัฒนธรรมด้านภาษา ในสังคมชุมชนมอญเกาะเกร็ดยังคงใช้ภาษามอญในการติดต่อระหว่างชาวมอญด้วยกัน มีการสอนภาษามอญให้แก่เยาวชนเชื้อสายมอญไม่ว่าจะเป็นจากคนในครอบครัวหรือจากพระสงฆ์ นอกจากนี้พระสงฆ์ที่วัดมอญในบริเวณพื้นที่ชุมชนมอญเกาะเกร็ดนั้นเป็นพระสงฆ์รามัญนิกาย มีบทสวดมนต์เป็นภาษาบาลีสำนึกมอญ จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมด้านภาษาโดยเฉพาะภาษามอญนั้นยังคงมีบทบาทและมีความสำคัญต่อชุมชน จึงยังคงมีการดำเนินกิจกรรมที่มุ่งหวังในการสืบทอดวัฒนธรรมด้านภาษามิให้สูญหายไปจากชุมชนเสมอมา

ภาพประกอบ 36 ป้ายอักษรมอญบริเวณท่าเรือข้ามฟาก

วัฒนธรรมด้านการแต่งกายของคนมอญและคนไทยมีความคล้ายคลึงกัน หากแต่ว่ามีประเด็นทางวัฒนธรรมของพม่าเข้ามาเกี่ยวข้องคือ เมื่อมอญเสียเอกราชแก่พม่า พม่ารับเอาศิลปวัฒนธรรมทุกประการของมอญไปใช้ จนทุกวันนี้ เมื่อพบเห็นศิลปวัฒนธรรมมอญ คนทั่วไปจึงเข้าใจว่าเป็นพม่า โดยจารึกภาพคนต่างภาษา ที่วัดพระเชตุพลวิมลมังคลาราม กล่าวถึงการแต่งกายของชาวมอญ ว่า

นุ่งผ้าตารางริ้วเช่น ชาวอังวะแะ
พันโพกเกล้าแต่งกาย ใส่เสื้อ
มอญมักสักไหล่หลัง ลงเลข ยันต์นา
พลอยทับทิมน้ำเนื้อ นับถือ

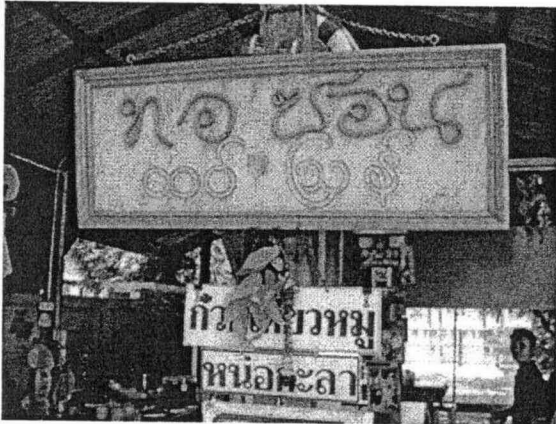
การแต่งกายของชาย ชาวมอญ สวม "เกล็ด" หมายถึงผ้าถุง ส่วนผ้าผืนยาวที่นุ่งเวลาออกงานสำคัญ เรียกว่าเกล็ดสะเหลิ่น แปลว่า ผ้าถุงยาว (ลวยชาย) ส่วนเสื้อ เป็นเสื้อคอกลมผ่าอกตลอด แขนกระบอก มีกระดุมผ้า หรือเชือกผูกเข้ากัน สมัยก่อนนิยมโพกศีรษะ ต่อมาตัดสั้นแบบสมัยนิยม

การแต่งกายของ หญิงมอญ จะสวม "หนิน" คล้ายผ้าถุงของผู้ชาย แต่ลายของผู้หญิงมีความละเอียดสวยงามกว่า และวิธีการนุ่งต่างกัน สวมเสื้อ ตัวในคอกลมแขนกุดตัวสั้นแคเอว เล็กพอดีตัว สีสด สวมทับด้วยเสื้อแขนยาวทรงกระบอก เป็นผ้าลูกไม้เนื้อบาง สีอ่อน มองเห็นเสื้อตัวใน ถ้ายังสาวอยู่แขนเสื้อจะยาวถึงข้อมือ หากมีครอบครัวแล้ว จะเป็นแขนสามส่วน หญิงมอญนิยมเกล้าผมมวย ค่อนข้างมาทางด้านหลัง โดยมีเครื่องประดับ 2 ชิ้น บังคับไม่ให้ผมมวยหลุด คือ โลหะรูปตัวยูคว่ำ แคบ และ โลหะรูปปีกกาตามแนวนอน ภาษามอญเรียกว่า "อะนัดไซก" และ "อะเหลียงไซก" จากนั้นประดับด้วย "แหมะเกวี่ยปาวชก" รอบมวยผม

เมื่ออยู่เมืองไทยนานเข้า ผู้หญิงมอญก็รับเอาอิทธิพลการแต่งตัวของผู้หญิงไทยเข้าไป หันมาแต่งกายตามสมัยนิยมของไทย สุนทรภู่ กล่าวไว้ในนิราศภูเขาทอง ถึงการแต่งกายของผู้หญิงมอญที่ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

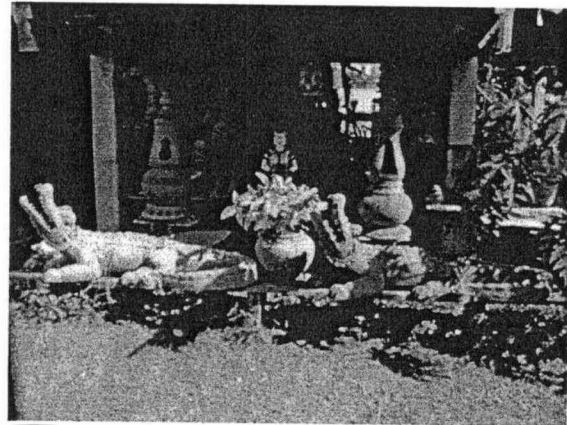
ถึงเกร็ดย่านบ้านมอญแต่ก่อนเก่า
เดี๋ยวนี้มอญถอนไรจุกเหมือนตุ๊กตา

ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา
ทั้งผัดหน้าจับเขม่าเหมือนชาวไทย

ภาพประกอบ 37

ป้ายร้านทอเตี่ยว "ทอชอน" เขียนด้วยอักษรไทย
และ อักษรมอญ

ภาพประกอบ 38

เครื่องปั้นดินเผาในลักษณะต่างๆ

สิ่งสำคัญของคนมอญเมื่อเข้าวัดเช้าวา คือผ้าสไบ เรียกว่า "หยาดโดัด" ใช้ได้ทั้งชายหญิง แต่โดยมากชายสูงอายุมักใช้ผ้าขาวม้า วิธีหมั คือ พาดจากไหล่ซ้ายไปด้านหลัง อ้อมใต้รักแร้ขวา แล้วขึ้นไปทับบนไหล่ซ้าย หากไปงานรื่นเริง เที่ยวเล่น ก็ใช้คล้องคอแทนหรือพาดลงมาตรงๆ บนไหล่ซ้าย

ภาพประกอบ 39

ภาพถ่ายการแต่งกายของชาวมอญ

ภาพประกอบ 40

การแต่งกายเพื่อการแสดงของเยาวชนชาวมอญ

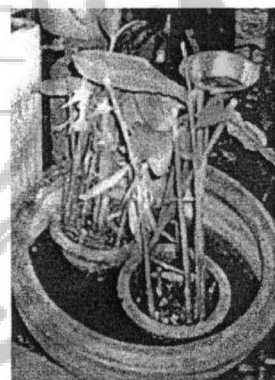
ดังที่กล่าวในข้างต้นนั้นคือการแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติมอญ หากแต่สภาพในปัจจุบันคนมอญในชุมชนมอญเกาะเกร็ดนิยมแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของคนมอญเฉพาะในช่วงงานเทศกาลประเพณี หรือพิธีกรรมต่างๆ มิได้แต่งตัวเพื่อดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันดังเช่นในอดีต

ด้านอาหารการกิน ชาวมอญเกาะเกร็ดเป็นกลุ่มคนที่มีความโดดเด่นในเรื่องของงานหัตถกรรม ด้วยความเป็นกลุ่มคนชนชั้นขุนนางมอญเก่าที่อพยพมาแต่ครั้งอดีต ทำให้งานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น งานครัว เรือ่น การประกอบอาหารคาวหวาน งานแกะสลัก งานเครื่องปั้นดินเผา ล้วนแต่มีความวิจิตรงดงามตามแบบฉบับราชสำนักมอญ อาหารการกินของคนมอญเกาะเกร็ดที่มีชื่อเสียงอาทิ ข้าวแช่ แกงกล้วยดิบ แกงเขียวหวานค่อมะพร้าว แกงลูกโยนผักบุ้งโอบมะขาม แกงส้มมะตาดและหน่อกะลา (ต้นกะลาเป็นพืชที่พบมากในเขตเกาะเกร็ดมีลักษณะคล้ายข้าว ขยายพันธุ์ด้วยการแทงหน่อ สามารถนำไปประกอบอาหารได้หลากหลาย เช่น ทอดมันหน่อกะลา ก๋วยเตี๋ยวหน่อกะลา และหน่อกะลาสด) แกงกระเจี๊ยบ ฯลฯ สาเหตุที่ชาวมอญเกาะเกร็ดมีฝีมือในการทำกับข้าวนี้ เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ที่พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ใช้เป็นที่พักแรมระหว่างทางเสด็จประพาสพระราชวังบางปะอิน จึงมีการแลกเปลี่ยนความรู้ในการประกอบอาหารกันระหว่างชาววังและชาวมอญในท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนและปรับปรุงจนกลายเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมด้านอาหารของท้องถิ่นที่ยังคงมีบทบาทอยู่ในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 41

หน่อกะลาชอยสำหรับใส่ประกอบอาหาร

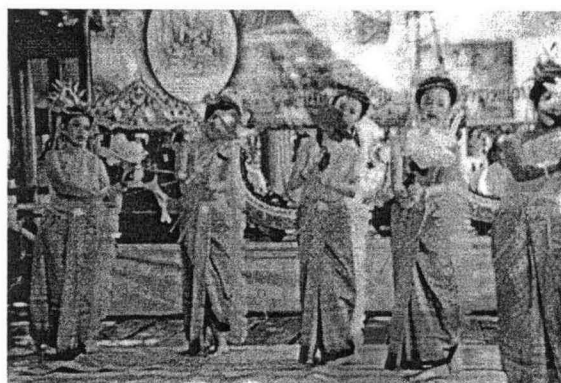

ภาพประกอบ 42

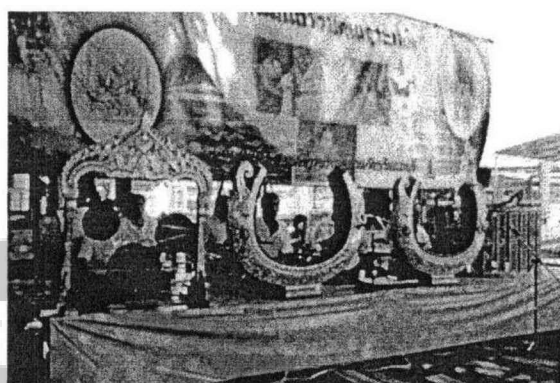
ต้นกะลา

ด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ชุมชนมอญเกาะเกร็ดได้สืบทอดวัฒนธรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ไว้คือ วงปี่พาทย์มอญ รำมอญ เพลงเจ้าขาว เพลงระบำบ้านไกล ฯลฯ ด้วยเหตุที่วัฒนธรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์เป็นวัฒนธรรมที่ต้องรับใช้สังคม การบรรเลงวงปี่พาทย์มอญไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืองานอวมงคล การรำมอญเพื่อเป็นการต้อนรับแขกคนตักผู้มาเยือน หรือเพื่อแสดงถึงความเคารพสักการะผู้ถวายชนม์ เพลงเจ้าขาวบทเพลงพื้นบ้านที่ใช้ร้องในอุตุกฐินเพื่อออกเรียไรขอบริจาคทำบุญให้แก่วัด และเพลงระบำบ้านไกลที่ร้องเล่นกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้หนุ่มสาวได้พบกัน

วัฒนธรรมเหล่านี้จึงยังคงมีบทบาทอย่างสำคัญในสังคมชุมชนมอญเกาะเกร็ด อีกทั้งเป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยจะมีการจัดการแสดงแสงสีเสียง ณ วัดปรมัยยิกาวาส เป็นประจำทุกปี เพื่อแสดงซึ่งเอกลักษณ์ประจำชนชาติของตนและชุมชนมอญเกาะเกร็ด

ภาพประกอบ 43
การแสดงนาฏศิลป์ชุดระบำกุหลาบ

ภาพประกอบ 44
วงดนตรีปี่พาทย์มอญคณะสมจิตรศิลป์

7. จุดจำประเพณี

ในวิถีชีวิตของชาวมอญเราจะเห็นข้อห้ามและประเพณีต่างๆ รวมทั้งพิธีกรรมอยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดก็ตาม เนื่องจากชาวมอญมักจะนำนิทานปรัมปรากล่าวถึงมูลเหตุที่มาเพื่อให้เกิดว่าเป็นเรื่องจริงมีความศักดิ์สิทธิ์และเชื่อต่อกันต่อมา มอญจึงเป็นชาติหนึ่งที่ถือวัฒนธรรมประเพณีอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด ศาสนา ศิลปะแขนงต่างๆ ประเพณีที่เราเห็นเป็นเอกลักษณ์เช่น ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์, ประเพณีการเล่นสะบ้า, ประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ, ประเพณีค้ำตันโพธิ์, ประเพณีแห่หนก - แห่ปลา, ประเพณีจอบโอะห่ต่าน, ประเพณีตักบาตรดอกไม้, ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง, ประเพณีการรำเจ้า ฯลฯ

ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตก็ถือว่าเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ชาวมอญถือเป็นพิธีกรรมที่มีความหมายมากซึ่งมักใช้ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่รองรับและอ้างอิงถึงหลักพระพุทธศาสนาและผีบรรพบุรุษในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนและมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่ประเพณีของชุมชนแต่ละหมู่บ้าน ประเพณีของชาวมอญจะมีความคล้ายคลึงกับชาวไทย โดยแบ่งออกเป็น

1. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต กล่าวคือเป็นประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้คนตั้งแต่เกิดจนถึงตาย
 - 1.1 ประเพณีโกนผมไฟ
 - 1.2 ประเพณีการบวช
 - 1.3 ประเพณีการแต่งงาน
 - 1.4 ประเพณีการตาย

2. ประเพณีในรอบปี คือประเพณีที่กระทำเป็นประจำมาโดยตลอด ได้แก่

เดือนเมษายน มีการแห่เปิงขงกราน (ข้าวแช่) ไปทำบุญตามวัด ปล่อยนก ปล่อยปลา สรงน้ำพระ
คารวะผู้ใหญ่ และแห่นางสงกรานต์ เป็นต้น

เดือนพฤษภาคม ชาวมอญนิยมไปทำบุญและรดน้ำต้นโพธิ์ ปลูกต้นโพธิ์ตามวัด เพื่อเป็นเครื่อง
เตือนจิตระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน โดยถวายน้ำสรงที่โคนต้นโพธิ์

เดือนมิถุนายน ชาวมอญนิยมบวชลูกหลานเพื่อเป็นการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนา ศึกษาเล่า
เรียนพระธรรมวินัยเพื่อทำใจให้ผ่องใส

เดือนกรกฎาคม ชาวมอญหล่อเทียนเข้าพรรษา และแห่เทียนเข้าพรรษาเพื่อไปถวายตามวัดต่างๆ
ที่ตนนับถือ ตลอดจนถวายผ้าอาบน้ำฝนด้วย

เดือนสิงหาคม ชาวมอญนิยมทำบุญตั้งเป็นทุนมูลนิธิเพื่อเก็บดอกผลบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญ
ถาวรต่อไป

เดือนกันยายน ชาวมอญนิยมทำบุญตักบาตรน้ำผึ้งตามวัดที่มีพระสงฆ์มอญและหมู่บ้านชาวมอญ
ต่างๆ ไป

เดือนตุลาคม ชาวมอญทำบุญออกพรรษาดักบาตรเทโว และตักบาตรดอกไม้

เดือนพฤศจิกายน ชาวมอญทำบุญกฐินและผ้าป่า

เดือนธันวาคม ชาวมอญทำบุญด้วยผลิตผลของเกษตรกรรมใหม่ๆ เช่น ข้าวใหม่ (ตำข้าวเม่า) ผล
ไม้ซึ่งออกผลใหม่ๆ นำมาถวายพระ

เดือนมกราคม ชาวมอญทำบุญด้วยกาลทาน 5 ประการคือ

- ทำบุญกับพระอาคันตุกะที่มาพักแรมตามวัดเพื่อเป็นการปฏิสังขรณ์ฐานต้อนรับพระสงฆ์
- ทำบุญกับพระภิกษุซึ่งเดินทางไกลหรือออกธุดงค์ เพื่อปฏิบัติสมณธรรม
- ทำบุญกับพระภิกษุสงฆ์อาพาธซึ่งถือว่าได้บุญล้ำเลิศประเสริฐนัก
- ทำบุญให้ทานแก่บุคคลซึ่งประสบทุกข์ภัย คือข้าวยากหมากแพง และสงเคราะห์

ประชานประสบเคราะห์กรรมหนัก เช่น อัคคีภัย วาตภัย เป็นต้น

- ทำบุญให้ทานด้วยผลผลิตเกษตรกรรมใหม่ เช่น ข้าวใหม่ ผลไม้ใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ ชาวมอญทำบุญด้วยพินเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ผิงไฟ และถวายผ้าห่มกันหนาว
ตลอดจนถวายข้าวยาคุเป็นต้น

เดือนมีนาคม ชาวมอญพร้อมใจนมัสการพระเจดีย์เสี่ยะเกิง ตลอดจนจัดงานสมโภชพระเจดีย์เสี่ยะ
เกิงที่เมืองย่างกุ้ง

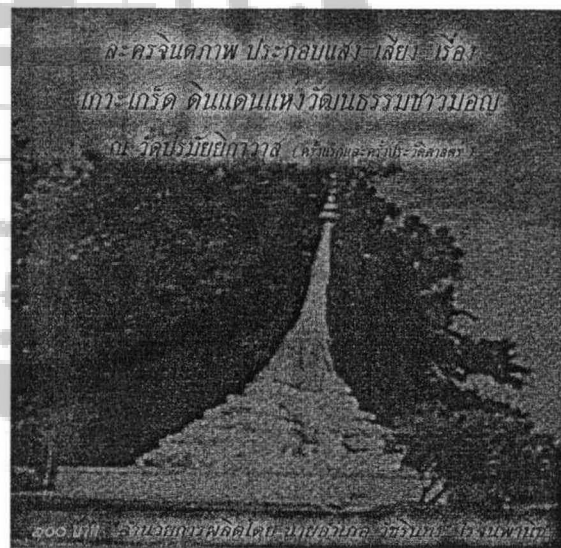
ดังที่ได้กล่าวมานั้นมีประเพณีต่างๆ ที่คนมอญโดยทั่วไปยึดถือและปฏิบัติมาโดยตลอด ไม่ว่าจะ
เป็นชุมชนมอญกลุ่มใดก็ตาม ซึ่งจะปฏิบัติในรายละเอียดที่แตกต่างกันไปบ้างไม่มากก็น้อยตามแต่ความ
สะดวกของแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น เพลงพื้นบ้านที่เล่นในหน้าน้ำ หน้ากฐิน ในชุมชนมอญเกาะเกร็ดนั้นมี
เพลงเจ้าขาว พื้นที่มอญสามโคกจังหวัดปทุมธานีมีเพลงรำพาข้าวสารซึ่งมีประวัติที่มาเดียวกันกับเพลงเจ้า

ชาว จะแตกต่างก็แต่บทขับร้องและทำนองเพลง นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม แม่เพลงเจ้าขาว ได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านในลักษณะเดียวกันในจังหวัดกาญจนบุรี หมู่บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง ซึ่งเป็นชุมชนมอญอีกแห่งหนึ่ง มีเพลงพื้นบ้านที่มีการร้องชักชวนให้มาทำบุญ กล่าวชมบ้านเรือน และน้ำใจของเจ้าบ้าน เมื่อเจ้าของบ้านทำบุญก็ร้องลาและอวยพร ต่อจากนั้นก็เดินทางไปยังบ้านหลังอื่นต่อไป จะแตกต่างจากเพลงเจ้าขาวและเพลงรำพาข้าวสารคือ การเดินทางของพ่อเพลงแม่เพลงจะใช้วิธีการเดินเท้า ทุกคนหอบกระบุงสำหรับใส่ข้าวของบริจาค บางครั้งเดินอยู่ตามคันทนา เห็นว่าพอสมควรแล้วก็บอกหยุดแล้วให้ทุกคนกลับหลังหัน เปลี่ยนจากคนท้ายแถวมาเป็นคนหัวแถว จะเห็นว่าประเพณีการออกบอญญูของชาวมอญนั้นยังคงมีปฏิบัติอยู่เสมอมา และหากทำการศึกษาถึงประเพณีของชาวมอญเกาะเกร็ด ในประเพณีสงกรานต์ก็ยังมีเพลงพื้นบ้านคือ “เพลงระบำบ้านไกล” อันเป็นเพลงที่ร้องเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์เท่านั้น ซึ่งประเพณีต่างๆ ที่ได้กล่าวมานั้นชาวมอญชุมชนมอญเกาะเกร็ด ได้ทำการจัดการแสดงแสงสีเสียงขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยมีเนื้อหาการแสดงเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน อันเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของตนไว้ไม่ให้สูญหาย อีกทั้งได้มีการบันทึกการแสดงไว้ในรูปแบบของสื่อต่างๆ ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าชุมชนมอญเกาะเกร็ดเป็นชุมชนมอญที่ยังคงรักษาและจดจำประเพณีของตนไว้ได้ดีชุมชนหนึ่ง

ภาพประกอบ 45

ปกวีซีดีการแสดงแสงสีเสียงชุมชนมอญเกาะเกร็ด

ภาพประกอบ 46

ปกวีซีดีการแสดงแสงสีเสียงชุมชนมอญเกาะเกร็ด

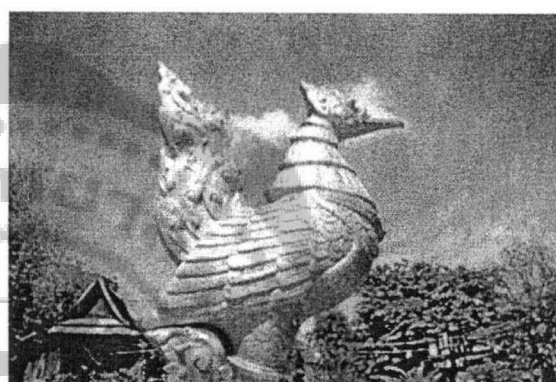
8. ของดีศาสนา

ในหัวข้อศาสนา ชาวมอญเป็นชนชาติที่นับถือศาสนาพุทธ โดยในชุมชนมอญเกาะเกร็ดนั้น ประชาชนกับวัดมีความผูกพันกันอย่างแยกไม่ออกในลักษณะการอาศัยเกื้อกูลกัน จนกล่าวได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของวิถีของสังคมชุมชนมอญเกาะเกร็ดอย่างแท้จริง เนื่องด้วยความสัมพันธ์ที่ทุกเรื่องตั้งแต่เกิด เติบโต เล่าเรียน ประกอบอาชีพการงาน มีครอบครัว การประสพความสุขและความทุกข์ในการดำเนินชีวิต ไปจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ดังสังเกตได้จากกรณีที่ในพื้นที่เกาะเกร็ดมีวัดทั้งสิ้น 6 แห่งคือ วัดปรมัยยิกาวาส, วัดฉิมพลี, วัดเสารงทอง, วัดไผ่ล้อม, วัดป่าเลไลยก์ และวัดศาลากุล

ภาพประกอบ 47

ผู้วิจัยพร้อมด้วยภรรยา บริเวณวัดไผ่ล้อม

ภาพประกอบ 48

หงส์ความเชื่อของคนมอญ

โดยวัดมีบทบาทในการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ชาวบ้านตั้งแต่วัยเด็ก ชาวบ้านนิยมที่จะส่งลูกหลานมา “ออกวัด” กล่าวคือ ให้เด็กๆ มาอยู่วัดเพื่อรับใช้พระ ซึ่งด้วยโอกาสเช่นนี้จะทำให้เด็กได้รับการสั่งสอนอบรมทั้งทางจิตใจและวิชาการแขนงต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น วัดปรมัยยิกาวาส พระสงฆ์ที่จำวัดอยู่นั้นมีความเชี่ยวชาญในหลายแขนง อาทิ ความรู้พื้นฐานสำหรับเด็กทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภาษามอญ ศิลปะมอญ และโดยมากพระสงฆ์เหล่านี้ไม่ว่าจะจำอยู่วัดใดก็ตาม มักจะมีลูกศิษย์ลูกหาคอยช่วยงานของวัดอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใดๆ ก็ตามทีวัดจัดขึ้นก็ดี หรือชุมชนจัดขึ้นก็ดี พระสงฆ์จะมีบทบาทในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ดำเนินหน้าที่เป็นผู้นำ คอยดูแลให้ผู้คนในชุมชนมอญเกาะเกร็ดมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยปราศจากผลประโยชน์ และสร้างจิตสำนึกและความสามัคคีในชุมชนด้วยบทบาทหน้าที่ดังกล่าวส่งผลให้ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาย่อมมั่นคงตามไปด้วย

เพลงเจ้าชาวเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการที่จำดำรงไว้ซึ่งพุทธศาสนา ด้วยเจตนาร้องเล่นเพื่อนำข้าวสาร สิ่งของ เงินทองที่ได้รับจากการออกบอญออกเรียโรทางเรื่อนั้น นำมาเพื่อทำนุบำรุง กระทำกิจกรรมให้แก่วัด อันเป็นการดำรงไว้ซึ่งประเพณีและเจตจำนงค์ที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ โดยจะแฝงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไว้ในบทขับร้อง ดังเนื้อหาที่ได้กล่าวไว้โนบทขับร้องเพลงเจ้าชาวในข้างต้น

สรุปความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

การศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งใช้ทฤษฎีรากแก้วของวัฒนธรรม 8 ข้อ ของรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์

พบว่าชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ยังคงมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนมีความเป็นอยู่ในระบบครอบครัว มีความเอื้ออาทรให้แก่ผู้คนรอบข้าง มีการปลูกฝังความรู้ ถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ทั้งแบบมุขปาฐะจากพ่อสู่ลูกที่สืบทอด และแบบครูพักลักจำ ยังผลให้ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญยังคงแพร่กระจายอยู่ในกระแสความนิยม

ระบบการดำเนินชีวิตของชาวมอญเกาะเกร็ดเป็นไปตามแบบวิถีชน มีอุดมการณ์และสืบสาน วัฒนธรรม พิธีกรรม รวมทั้งมีการจัดกระทำในเรื่องต่างๆ แล้วจัดแสดงในงานประเพณีทุกปีเสมอมา ซึ่งรวมถึงเพลงเจ้าขาว ที่ยังคงปรากฏในสังคมชุมชนมอญเกาะเกร็ดในปัจจุบัน นอกจากนี้ชาวมอญในชุมชนมอญเกาะเกร็ดยังมีความนิยมเลื่อมใสในศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ในบางโอกาสกระแสของสังคมอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบริบททางวัฒนธรรม จากเดิมที่มีเพียงเอกลักษณ์จนกระทั่งของความเป็นชาติมอญ กลายมาเป็นพหุลักษณะที่ได้รับวัฒนธรรมชาติอื่นมาปนจน ทำให้การถ่ายโยงวัฒนธรรมเชิงบริโภคนิยมมีการปรับเปลี่ยนไปตามโอกาส หากแต่ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ยังคงอยู่และมีกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเพื่อให้วัฒนธรรมมอญเกาะเกร็ดดำรงอยู่ และทำให้เกิดกระแสเลื่อนไหลของวัฒนธรรมต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เพลงเจ้าขาว : เพลงพื้นบ้านชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เพลงเจ้าขาว
2. เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะเพลงเจ้าขาว ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เก็บข้อมูลแปรผลในเรื่องวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าขาวในเขตพื้นที่ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเพลงเจ้าขาว ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้เป็นการวิจัยทางมานุษยวิทยา ซึ่งอาศัยกระบวนการขั้นตอนนับแต่การรวบรวมข้อมูลซึ่งผู้วิจัยจัดกระทำการรวบรวมและศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการละเล่นพื้นบ้าน ทัศนคติทางวัฒนธรรม ข้อมูลพื้นฐานพื้นที่เป้าหมาย และการรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้เครื่องมือคือ การสัมภาษณ์และสำรวจแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview and Survey), การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview), การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation), การใช้อุปกรณ์สื่อโสตทัศนอุปกรณ์อาทิ เครื่องบันทึกภาพนิ่ง/ภาพเคลื่อนไหว และเครื่องบันทึกเสียงทั้งในระบบอนาล็อก (Analog) และระบบดิจิทัล (Digital) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันพึงประสงค์สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

โดยในขั้นศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากรวบรวมและศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยทั้งหมดมาลำดับเนื้อหาสาระและจัดเป็นหมวดหมู่ตามความสำคัญ พร้อมกับเรียงขั้นตอนให้เป็นระเบียบอย่างต่อเนื่อง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามมาเรียบเรียงตามหมวดหมู่เดียวกับข้อมูลเอกสารตำราและงานวิจัย โดยมีประเด็นศึกษาดังนี้

- ประวัติความเป็นมาของเพลงเจ้าขาว
- วิธีการและขั้นตอนประเพณีการร้องเพลงเจ้าขาว
- บทร้องและทำนองเพลง

- ชนบและความเชื่อเกี่ยวกับเพลงเจ้าขาว
- กระบวนการสืบทอดและการถ่ายทอดเพลงเจ้าขาว
- บทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าขาวที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรม
- ประวัติพ่อเพลงแม่เพลง

เมื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาข้อมูลเสร็จสิ้น จึงเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ตามประเด็นหัวข้ออันเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสรุปผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์บรรยายเป็นความเรียง

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาและวิเคราะห์เพลงเจ้าขาว

1. ประวัติความเป็นมาของเพลงเจ้าขาว

เพลงเจ้าขาวเป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นเพลงที่ใช้บอกบุญชักชวนให้ผู้คนมาทำบุญร่วมกัน โดยจัดประเพณีขึ้นหลังวันออกพรรษา ช่วงฤดูจตุศิว (วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 - วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 12) เพลงบอกบุญนี้แต่เดิมเนื้อร้องเพลงเป็นภาษามอญ จนเมื่อรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้ออกเสด็จ ประพาสต้นเยี่ยมชาวไทยรามัญที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนที่เมืองนนทบุรี และเมืองสามโคกหลายครั้ง โดยครั้งหนึ่งหม่อมเจ้าชายชาว (ต่อมาได้รับสถาปนาในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ให้ดำรงพระยศเป็น พระองค์เจ้าวัชรวิงศ์) พระเจ้านหลานยาเธอ ในรัชกาลที่ 2 พระโอรสในกรมพระเทเวศน์วัชรินทร์ (พระองค์เจ้าชายกลาง) พระราชโอรสในรัชกาลที่ 2 กับ เจ้าจอมมารดาน้อยพระนาม ต้นราชสกุล “วัชรวิงศ์ ณ อยุธยา” ได้ออกตามเสด็จ และทรงทราบถึงประเพณีการร้องเพลงบอกบุญนี้ พระเจ้านหลานเธอพระองค์นี้จึงได้ทรงพระนิพนธ์ทำนองและทำนองเพลงบอกบุญเป็นภาษาไทย เพื่อให้คนมอญชุมชนมอญเกาะเกร็ดได้ร้องบอกบุญแก่คนไทยได้อีกทางหนึ่ง ต่อมาจึงเรียกชื่อทำนองเพลงและบทร้องที่แต่งขึ้นมาใหม่ว่า “เพลงเจ้าขาว” ตามพระนามเดิมของพระองค์คือ “พระองค์เจ้าขาว”

2. วิธีการและขั้นตอนของเพลงเจ้าขาว

เพลงเจ้าขาวเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่จัดกระทำขึ้นหลังวันออกพรรษา ช่วงฤดูจตุศิว (วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 - วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12) ซึ่งในเวลากลางคืนประมาณเวลา 1 ทุ่ม ถึงเที่ยงคืน ชาวไทยเชื้อสายมอญชุมชนมอญเกาะเกร็ดทั้งชายและหญิงจะตามความสะดวกสบายของแต่ละบุคคล หากแต่ทุกคนจะมีผ้าโพกหัวสำหรับกันน้ำค้าง เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่ออกทำการออกบุญนั้นเป็นฤดูหนาว มีทั้งคนหนุ่มและคนแก่คณะหนึ่งจะมาพบกันที่วัดหรือที่นัดหมายเพื่อลงเรือมาดหรือเรือสำปั้นซึ่งจะเรียกว่า “เรือเจ้าขาว” บริเวณหัวเรือจุดตะเกียงเจ้าพายุเพื่อให้แสงสว่างและวางบาตรพระไว้รับเงินบริจาค ในเรือมีปี่หรือกระบุง สำหรับไว้รับข้าวสารและสิ่งของอื่น ๆ กลางลำเรือจะจัดวางเครื่องดนตรี ได้แก่ ซอ จะเข้ ขลุ่ย จึง

กลองสองหน้า ระนาดเอก ตามแต่สะดวก สำหรับบรรเลงประกอบการร้อง(ปัจจุบันนิยมใช้เพียง ฉิ่ง กลองสองหน้า และปรบมือเข้าจังหวะ) จัดให้พ่อเพลงแม่เพลงอยู่บริเวณวงเรือ ส่วนคนอื่นนั่งเรียงถัดไป ทุกคนช่วยกันพายเรือไปตามบ้านทั่วไป พอถึงบ้านที่จะทำการบอกบุญก็จะจอดเรือที่หัวบ้านไต่บ้านแล้วก็จะร้องเพลงเป็นทำนองเพื่อบอกบุญเชิญชวนให้ทำบุญร่วมกัน เมื่อเจ้าของบ้านได้ยินเพลงก็จะทราบได้ทันทีว่าเป็นการมาบอกบุญเพื่อรวบรวมข้าวสาร สิ่งของต่างๆ เพื่อนำไปทอดกฐิน จากนั้นเจ้าบ้านจะนำข้าวสารและข้าวของต่างๆ ลงมาให้ที่เรือพร้อมยกมือไหว้เป็นการอนุโมทนาด้วย คณะเรือเจ้าชาก็จะร้องเพลงให้พรเจ้าของบ้าน แล้วจึงพายเรือไปยังบ้านอื่นๆ ต่อไป คณะเรือเจ้าชาก็จะออกบอกบุญครั้งละหลายๆ คีนจนกว่าเห็นว่าข้าวของที่ได้มาเพียงพอที่จะทอดกฐินแล้วจึงยุติ

3. บทร้องและทำนองเพลง

จากการศึกษาบทเพลงที่ใช้ในเพลงพื้นบ้านเจ้าช้าวของชุมชนมอญเกาะเกร็ดนั้น พบว่าในประเพณีการออกบอกบุญทางเรือเจ้าช้วนั้น มีการบรรเลงขับร้องบทเพลงด้วยกัน 2 ทำนองคือ ทำนองเจ้าช้าว และทำนองมอญดูดาว ซึ่งมีประเด็นของการศึกษาคือ

- 3.1. รูปแบบการขับร้องเพลงเจ้าช้าว เป็นการศึกษารูปแบบขั้นตอนของการขับร้อง
- 3.2. บทร้อง เป็นการศึกษาอันหลักัษณะ รูปแบบการประพันธ์บทขับร้อง
- 3.3. ทำนองเพลง เป็นการศึกษาแนวทำนองเพลง

รูปแบบของเพลงเจ้าช้าวเป็นเพลงที่มีรูปแบบการแสดงไม่สลับซับซ้อน มี 2 ทำนองคือ ทำนองเจ้าช้าว และ ทำนองมอญดูดาว การร้องจะนั่งร้องบน “เรือเจ้าช้าว” ซึ่งเป็นชื่อที่ตั้งขึ้นสำหรับเรือมาดหรือเรือสำปั้นหรือเรือยนต์ที่ใช้ในการออกบอกบุญทางน้ำ โดยจะมีพ่อเพลงแม่เพลงฝ่ายละไม่น้อยกว่า 1 คน และนักดนตรีสำหรับบรรเลงระนาดเอก ฉิ่ง กลองสองหน้า และเครื่องดนตรีอื่นๆ ตามแต่จะจัดหา โดยจะนั่งบนเรือเจ้าช้าว โดยจะช่วยกันพายเรือไปยังบ้านที่ต้องการบอกบุญ เมื่อถึงหัวบ้านไต่บ้านก็จะเริ่มการแสดงเพลงพื้นบ้านเจ้าช้าว โดยแบ่งช่วงของการขับร้องเป็น 3 ตอนด้วยกันคือ ตอนที่ 1 เป็นการบอกถึงมาการของเรือเจ้าช้าวใช้ทำนองมอญดูดาว ตอนที่ 2 เป็นการชักชวนให้เจ้าบ้านออกมาทำบุญ บอกถึงจุดประสงค์ของการออกเรียไร บอกถึงอานิสงค์ผลบุญในลักษณะต่างๆ จะร้องทำนองเจ้าช้าว หรือทำนองมอญดูดาวก็ได้ และตอนที่ 3 เป็นการอวยพรให้แก่เจ้าบ้านในสิ่งอันเป็นมงคล

บทร้องของเพลงเจ้าช้าว เป็นบทประพันธ์ลักษณะ “กลอนตลาดหัวเดียว” ไม่มีการกำหนดจำนวนคำตายตัวในแต่ละวรรค การประพันธ์เนื้อร้องนี้จะกระทำโดยการด้นกลอนสด ผูกกลอนว่าดอกโดยพ่อเพลงแม่เพลง

ในลักษณะของทำนอง ทำนองเจ้าช้าวเป็นทำนองที่มีความยาว 32 ห้องโน้ตเพลงไทย มีทั้งสิ้น 4 บรรทัด เป็นเพลงจังหวะสองชั้น ความยาว 8 หน้าทับมอญ ส่วนทำนองมอญดูดาวเป็นทำนองเพลงจาก

เพลงไทยเดิมนำมาดัดแปลงจากเดิมในทำนองเพลงไทยเดิมมีความยาว 11 หน้าทับ แต่ในเพลงเจ้าชายนี้นั้นทำนองมอญดูมีความยาวเพียง 9 หน้าทับ จำนวน 36 ห้องโน้ตเพลงไทย

2. บริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าชายนี้นั้น

ในการศึกษาบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงเจ้าชายนี้นั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยแยกออกเป็นประเด็นดังนี้

1. บทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าชายนี้นั้นที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรม
2. ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วของวัฒนธรรมของรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์

1. บทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าชายนี้นั้นที่ปรากฏในสังคมและวัฒนธรรม

ในด้านบทบาทและหน้าที่ของเพลงเจ้าชายนี้นั้น เพลงเจ้าชายนี้นั้นเป็นเพลงที่ใช้ในประเพณีการบอกบุญช่วงออกพรรษาที่ยังคงมีบทบาทและหน้าที่ในสังคมชุมชนมอญเกาะเกร็ด การร้องเจ้าชายนี้นั้นเป็นประเพณีหนึ่งในประเพณีของชนชาติมอญ ที่คนโบราณสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยกุศลเจตนา รูปแบบพิธีกรรมปฏิบัติ และผลสัมฤทธิ์ ที่มุ่งหมายให้ผู้คนเกิดจิตกุศลดี ประกอบกรรมดี ก่อให้เกิดความศรัทธา ความสามัคคี และความเชื่อในหมู่ชนชาวมอญเกาะเกร็ด โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพụngรักษาพระพุทธศาสนา และประเพณีให้ดำรงคงอยู่ในสังคมชาวมอญเกาะเกร็ดตลอดไป

หากแต่ประสบปัญหาขาดผู้ที่จะมาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีการร้องเพลงเจ้าชายนี้นั้น ด้วยกระบวนการสืบทอดและการถ่ายทอดเพลงเจ้าชายนี้นั้น จากการสัมภาษณ์พบว่า ในด้านพ่อเพลงแม่เพลงที่สืบทอดมาจากกระบวนการ “มุขปาฐะ” ในพื้นที่ชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบเพียงแม่เพลงคือ นางสาวทิววรรณ สงวนนาม ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งแม่เพลงและพ่อเพลง เนื่องด้วยพ่อเพลงแม่เพลงอาวุโสท่านอื่นๆ ต่างล้มหายตายจากโดยมิได้ทำการถ่ายทอดในบทเพลงเจ้าชายนี้นี้ให้แก่อนุชนรุ่นหลัง

2. ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ในด้านความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมโดยใช้ทฤษฎีรากแก้วของวัฒนธรรมของรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ นั้นผลการศึกษาพบว่า

1. อยู่อย่างไทย - มอญ

เพลงเจ้าชายนี้นั้นเป็นบทเพลงพื้นบ้านของชุมชนเกาะเกร็ด มีลักษณะเป็นเพลงพื้นบ้านที่กระทำในหน้าน้ำ กรู้น ผ้าป่า ออกพรรษา แต่เดิมเพลงบอกบุญที่ใช้ภาษามอญ จนกระทั่งพระองค์เจ้าวัชรวิวงศ์ (หม่อมเจ้าชายขาว) ได้ทรงพระนิพนธ์บทร้องและทำนองเป็นภาษาไทยให้แก่ชาวมอญเกาะเกร็ดเพื่อจะสามารถบอกบุญทางเรือให้แก่คนไทยที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาได้ จากการที่มีบทขับร้องเพลงเจ้าชายนี้นั้น

เป็นภาษาไทยนี้เอง ทำให้ประชาชนคนไทยที่อาศัยในเกาะเกร็ด และบริเวณรอบเกาะเกร็ด ได้รับรู้ถึง ประเพณีการบอกบุญผ่านบทเพลงพื้นบ้านเจ้าชานนี้ ทำให้เกิดความรู้จักคุ้นเคยเกิดขึ้น มีการขยายสังคม จากเดิมที่มีแต่สังคมคนมอญด้วยกันเองกลายเป็นสังคมที่กว้างขวางขึ้นทั้งคนไทย คนอิสลาม หรือชนชาติ อื่นๆ ที่อาศัยอยู่โดยรอบเกาะเกร็ด อีกทั้งทำให้คนมอญเกาะเกร็ดได้รับการยอมรับในสังคมไทย อันเป็นผล สืบเนื่องมาจากองค์ความรู้ที่คนมอญเกาะเกร็ดมีอยู่ในด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อาหารการกิน อาทิตี เครื่องปั้นดินเผา รำมอญ เพลงเจ้าชาน ปี่พาทย์มอญ ข้าวแช่ ขนมหวานอาหารชาววัง สถาปัตยกรรมและ งานช่างฝีมือมอญ ฯลฯ รวมถึงลักษณะนิสัยที่นอบน้อม รักความสงบ และยึดมั่นในพระพุทธศาสนา

2. ใฝ่ใจศึกษา

ชาวมอญยังมีกุศโลบายในการสร้างความรักษ์ในวัฒนธรรมประเพณีให้แก่เยาวชนโดยวิธีการ "ออกวัด" โดยจะให้เด็กมาอยู่วัดเพื่อรับใช้พระสงฆ์ โดยพระสงฆ์จะมีหน้าที่บ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรม และสรรพวิชาของมอญ นอกจากนี้ยังนิยมพาเยาวชนไปเข้าวัดฟังธรรม เด็กๆ ชาวมอญเกาะเกร็ดนั้น พ่อแม่ผู้ปกครองจะนิยมพาลูกหลานเข้าวัดฟังธรรม โดยอาศัยวิธีการเช่น ในวันอาทิตย์เมื่อพ่อแม่ผู้ปกครอง ทำบุญตักบาตรเสร็จก็จะมาฟังเทศน์ที่วัด แต่ว่าพ่อแม่ผู้ปกครองมักจะให้ลูกหลานเอาน้ำหวานเครื่องดื่ม หรือสิ่งของที่ตนต้องการนำมาให้แก่คนที่วัดขณะฟังเทศน์ฟังธรรม ด้วยวิธีการดังกล่าวเด็กๆ เยาวชนมอญก็ จะได้รับธรรมะอันเกิดจากการฟังเทศน์ฟังธรรม เกิดแนวคิดปฏิบัติที่ดีไม่มากก็น้อยตามแต่เด็กคนนั้นๆ ฟัง คิดได้ อาทิ รู้จักหลักการปฏิบัติตนเมื่อเข้าวัดฟังธรรม ได้ยินบทสวดมนต์บ่อยครั้งก็อาจสวดตามได้ เป็นผู้ที่มีจิตใจสงบเนื่องจากมีสติ ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นการกระทำให้วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีค่อยๆ ซึมซับสู่ตัว เด็กเยาวชน อันเป็นผลให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติและสามารถธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีของ ชนชาติมอญสืบต่อไปได้

ด้วยการที่เพลงเจ้าชานเป็นบทเพลงที่มีหน้าที่กล่อมเกลาคิดใจของผู้คน จากการเป็นบทเพลงที่ร้อง เล่นกันมาโดยตลอดและเป็นระยะเวลาอันยาวนานเมื่อยามหน้าน้ำดูถูกฐินทุกปี ซึ่งในแต่ละปีอาจออกบอกบุญ มากกว่าหนึ่งหน จึงส่งผลให้ประชากรเชื้อสายมอญในเขตพื้นที่เกาะเกร็ดรู้และเข้าใจถึงลักษณะทำนอง บทบาท และหน้าที่ของเพลงเจ้าชานได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นเนื้อหาของบทร้องยังเป็นการกล่าวถึงวิถี ชีวิตประจำวันของผู้คน การประกอบคุณความงามความดี รวมถึงผลกุศลบุญ โดยจะขับร้องในลักษณะด้น กลอนสดทำให้เจ้าบ้านหรือผู้คนละแวกใกล้เคียงนั้น จำเป็นต้องตั้งใจฟังว่าพ่อเพลงแม่เพลงจะขับร้องเช่นไร และจะผูกกลอนเดินเรื่องในลักษณะไหน ฝากคำสอนเรื่องใดไว้ในคำกลอน จึงกลายเป็นลักษณะการ เรียนการสอนศึกษาภูมิปัญญาจากบทเพลงพื้นบ้านเพลงเจ้าชานอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

3. เสาะหาความรู้

เพลงเจ้าชานเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่มีเรื่องราวในบทขับร้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน มีการแทรกคำสอนต่างๆ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดการเรียนรู้จากบทขับร้องนั้นๆ ด้วยเหตุนี้พ่อเพลงแม่เพลงจะต้อง

ทำการศึกษาเรื่องราวต่างๆ เพื่อมาผูกเป็นกลอนใช้ในการขับร้องอยู่เป็นประจำ อันนำมาซึ่งภูมิปัญญาแก่บุคคลและท้องถิ่น

4. เข้าสู่ค่านิยม

เพลงเจ้าชาวเป็นบทเพลงพื้นบ้านที่ร้องเพื่อการออกบอกรักบอกรักเรียไร่ข้าวสาร สิ่งของ เงินทองเพื่อไปทอดกฐินยังวัดที่ศรัทธา ซึ่งเป็นการกระทำที่แฝงไปด้วยเจตนาที่ดี เพลงเจ้าชาวนี้นี้มาตั้งแต่สมัยโบราณ กล่าวกันว่า อาจสืบมาจากเมืองมอญ จนกระทั่งคนมอญได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากเหตุต่างๆ เข้ามาสู่ประเทศไทย ก็ได้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีการบอกรักบอกรักเช่นนี้เข้ามาด้วย หากแต่ในขณะนั้นยังไม่มีชื่อเรียก และยังคงร้องเป็นภาษามอญ จนกระทั่งพระองค์เจ้าวัชรวิงศ์ (หม่อมเจ้าชายขาว) ได้ทรงพระนิพนธ์บทร้องและทำนองให้แก่ชาวมอญเกาะเกร็ดเพื่อไว้ใช้บอกรักในหมู่คนไทย จึงได้เรียกชื่อบทเพลงว่า “เพลงเจ้าขาว” และยังคงสืบสานประเพณีวัฒนธรรมการบอกรักมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นว่าการที่เพลงเจ้าชาวยังคงปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันนี้ ก็ด้วยเป็นการค่านิยมที่ดี มีกุศลเจตนา สร้างความสมัครสมานในชุมชน อีกทั้งแฝงไปด้วยความเชื่อที่ดี จึงเป็นปัจจัยเสริมให้เกิดมโนคติที่ดีแก่ผู้ได้พบได้เห็น เกิดค่านิยมที่ดีสืบต่อไป

5. สร้างสมอุดมการณ์

ชาวมอญเกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่เข้มแข็งในอุดมการณ์ในการความรักชาติ ศาสนา และผู้ปกครองประเทศ อันนำมาสู่การเกิดอุดมการณ์อื่นๆ ตามมาอีก อาทิ อุดมการณ์ที่จะสั่งสอนสรรพวิชาความรู้เรื่องราวของมอญให้แก่ผู้คนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นเชื้อสายมอญหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีเจตคติที่ดี ไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ ในสังคม มีการทำมาหากิน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ยังผลให้ค่านิยมประเพณีการออกบอกรักบอกรักทางเรือในบทเพลงพื้นบ้านเพลงเจ้าชาวนั้น ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมชุมชนมอญเกาะเกร็ดจนถึงปัจจุบัน

6. สืบสานวัฒนธรรม

ด้านวัฒนธรรม ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ดนตรีและนาฏศิลป์ และยังคงสืบปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ เนื่องด้วยการให้ความสำคัญในวันธรรมประจำชาติมอญของตนสืบเนื่องมาจากอุดมการณ์ที่มีความรักชาติรักวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติตน ถึงแม้คนมอญจะไม่มีประเทศอยู่แต่ด้วยความรักในวัฒนธรรมของตนเองจึงยังคงหวงแหนและรักษาไว้เป็นอย่างดี

7.จดจำประเพณี

ชนชาติมอญเป็นอีกชนชาติหนึ่งที่มาด้วยประเพณี อาทิ ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์, ประเพณีการเล่นสะบ้า, ประเพณีแห่งส์ - ธงตะขาบ, ประเพณีค้ำตันโพธิ์, ประเพณีแห่ยก - แห่ปลา, ประเพณีจองโอะห์ดำน, ประเพณีตักบาตรดอกไม้, ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีรำเจ้า ฯลฯ ที่ยังคงปฏิบัติมาจนปัจจุบัน

8.ของดีศาสนา

ชาวมอญเป็นชนชาติที่นับถือศาสนาพุทธ โดยในชุมชนมอญเกาะเกร็ดนั้นประชาชนกับวัดมีความผูกพันกันอย่างแยกไม่ออกในลักษณะการอาศัยเกื้อกูลกัน จนกล่าวได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของวิถีของสังคมชุมชนมอญเกาะเกร็ดอย่างแท้จริง เนื่องด้วยความสัมพันธ์ที่ทุกเรื่องตั้งแต่เกิด เติบโต เล่าเรียน ประกอบอาชีพการงาน มีครอบครัว การประสบความสำเร็จและความทุกข์ในการดำเนินชีวิต ไปจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

เพลงเจ้าขาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการที่จะดำรงไว้ซึ่งพุทธศาสนา ด้วยเจตนาร้องเล่นเพื่อนำข้าวสาร สิ่งของ เงินทองที่ได้รับจากการออกบิณฑบาตออกเรียไรทางเรือ นั้น มาทำนุบำรุงกระทำกิจกรรมให้แก่วัด อันเป็นการดำรงไว้ซึ่งประเพณีและเจตจำนงศที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ โดยจะแฝงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไว้ในบทขับร้อง ดังเนื้อหาที่ได้กล่าวไว้ในบทขับร้องเพลงเจ้าขาในข้างต้น

สรุปผลการศึกษาริบททางวัฒนธรรมของเพลงเจ้าขา

การจากศึกษาริบททางวัฒนธรรมของเพลงเจ้าขา สรุปได้ว่า เพลงเจ้าขายังคงบทบาทและหน้าที่ในสังคมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในการเป็นเพลงพื้นบ้านอันแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งมีหน้าที่กล่อมเกลาคิดใจของผู้คนให้ประพฤติในทางที่ดีผ่านบทร้องที่แฝงไปด้วยความหมายในเชิงคำสอนของพุทธศาสนา ประเพณีและกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้คนในสังคมมีกิจกรรมกระทำร่วมกัน ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน

ในด้านการความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนมอญเกาะเกร็ดมีความเป็นอยู่ในระบบครอบครัว มีความเอื้ออาทรให้แก่ผู้คนรอบข้าง มีการปลูกฝังความรู้ ถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ทั้งแบบมุขปาฐะจากพ่อสู่ลูกที่สืบทอด และแบบครูพักลักจำ ยังผลให้ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญยังคงแพร่กระจายอยู่ในกระแสความนิยม

ระบบการดำเนินชีวิตของชาวมอญเกาะเกร็ดเป็นไปตามแบบวิถีชน มีอุดมการณ์และสืบสานวัฒนธรรม พิธีกรรม รวมทั้งมีการจัดกระทำในเรื่องต่างๆ แล้วจัดแสดงในงานประเพณีทุกปีเสมอมา ซึ่งรวมถึงเพลงเจ้าขา ที่ยังคงปรากฏในสังคมชุมชนมอญเกาะเกร็ดในปัจจุบัน นอกจากนี้ชาวมอญในชุมชนมอญเกาะเกร็ดยังมีความนิยมเลื่อมใสในศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ในบางโอกาสกระแสของสังคมอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบริบททางวัฒนธรรม จากเดิมที่มีเพียงเอกลักษณ์จนกระทั่งของความเป็นชาติมอญ กลายมาเป็นพหุลักษณะที่ได้รับวัฒนธรรมชาติอื่นมาปนจน ทำให้การถ่ายโยงวัฒนธรรมเชิงบริโภคมมีการปรับเปลี่ยนไปตามโอกาส หากแต่ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ยังคงอยู่และมีกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเพื่อให้วัฒนธรรมมอญเกาะเกร็ดดำรงอยู่ และทำให้เกิดกระแสเลื่อนไหลของวัฒนธรรมต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษา เพลงเจ้าขาว : เพลงพื้นบ้านชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาวิเคราะห์ได้ดำเนินการตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งได้พรรณนาไว้ในบทที่ 4 โดยผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลเพิ่มเติมดังนี้

ปัจจุบันวัฒนธรรมของชนชาติมอญ ยังคงมีการสืบทอดอยู่ตามชุมชนมอญต่างๆ ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย ซึ่งยังคงมีให้เห็นอยู่ตามเทศกาลงานประเพณี ซึ่งผู้ที่มีความรู้ในวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติมอญนั้นโดยมากจะเป็นผู้ใหญ่ในวัยกลางคน โดยเยาวชนส่วนมากจะไม่มีความรู้ที่ชัดเจนหรือให้ความสนใจในวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติมอญ ในบางครั้งการสอบถามข้อมูลต่างๆ จึงไม่สามารถสืบค้นข้อมูลจากเยาวชนได้ โดยประเด็นในเรื่องของการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีนี้ยังคงเป็นประเด็นเพื่อการแก้ไขในชุมชนมอญเกาะเกร็ดต่อไป เพื่อเป็นการผดุงไว้ซึ่งมรดกวัฒนธรรมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในเรื่อง เพลงเจ้าขาว : เพลงพื้นบ้านชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ในด้านบทเพลงพื้นบ้านของชุมชนเกาะเกร็ดยังคงเหลือประเด็นเพื่อการศึกษาคือ "เพลงระบำบ้านไกล" ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านสำหรับร้องเล่นในเทศกาลสงกรานต์
2. การทำการศึกษาเปรียบเทียบถึงวัฒนธรรมการร้องเพลงบอกบุญในหน้าน้ำ (ฤดูกรู้น) คือ เพลงเจ้าขาว (ชุมชนมอญนนทบุรี) เพลงรำพาข้าวสาร (ชุมชนมอญปทุมธานี) และเพลงพื้นบ้านหมู่บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี (ชุมชนมอญกาญจนบุรี) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชนชาติมอญ โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยางควิทยา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2512). *มอญที่เกี่ยวกับไทย*. กรุงเทพมหานคร . ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิลพร (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงชุติมา สุริยสัจย์ จ.จ. ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2512).
- _____. (2520). *พงศาวดารมอญ พม่า คัดจากประชุมพงศาวดารภาคที่ 1*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ อำมาตย์ศรีหลวงบริณัยจรรยาราชบุรี (มณฑล คชสนี) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันจันทร์ที่ 26 ธันวาคม พุทธศักราช 2520).
- กลุ่มอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมครองแครง (มป.ป) *เพลงพื้นบ้าน*. (<http://www.krongkrang.th.gs/web-krongkrang/cul0.htm>)
- กฤษณา แสงทอง. (2540). *เพลงปฏิพากย์: วัฒนธรรมการดนตรีและภาพสะท้อนทางสังคมของชาวตำบลเขาทอง อำเภอพุนนัง จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2526). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ในระดับปริญญาตรีโดยใช้โมดูลกับการสอนปกติ*. วิทยานิพนธ์.
- (2532). *การวิเคราะห์รูปแบบเพลงพื้นบ้าน*. วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 ประจำภาคเรียนที่ 2. 2532.
- (2540). *เทคนิคการขับร้องเพลงไทย*. ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- (2525). *แนวการศึกษาเพลงพื้นบ้าน*. ดนตรีไทยมัธยมศึกษาครั้งที่ 8 โรงละครแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร.
- (2540). *พื้นฐานมานุษยวิทยาภาควัฒนธรรม*. เอกสารคำสอนคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- (2521). *เพลงพื้นบ้าน ที่ระลีกงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 11* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- (2536). *เพลงพื้นบ้าน*. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับที่ 12 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพ สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- กาญจนา อินทรสุนานนท์, มานพ วิสุทธิแพทย์ และเมธี พันธุ์วราทร. (2543). *การศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำบ้านนา ตำบลบางลูกเสือ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.

- จารุเกตุ กาญจนานา. (2515). *ประเพณีสามัญในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตตยา เป็นเพ็ชร. (2546). *การศึกษาเพลงลูกทุ่งหมอลำของ บานเย็น รากแก่น*. วิทยานิพนธ์
ศป.ม.(มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรินทร์ เทพสงเคราะห์. (2540). *การศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอในจังหวัดสงขลา* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(มานุษยวิทยา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เด่นดวง พุ่มศิริ. (2542). *การศึกษาและวิจัยวัฒนธรรมพื้นบ้านในแนวศิลปกรรม*. ที่ระลึกในงาน
พระราชทานเพลิงศพ. กรุงเทพฯ, กองโรงพิมพ์ กรมสารบรรณทหารอากาศ.
- ธนพร นุตสาระ. (2546). *การแสดงจำตอ คณะบ้านห้วยขาน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์
ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธานี คำศรี. (2546). *การศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรี : กรณีศึกษาชุมชน บางไผ่ไก่อ*.
วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- นัชชา โสคติยานุรักษ์. (2544). *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- บัวผัน สุพรรณยศ. (2535). *การวิเคราะห์เพลงอีแซวของจังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. (2522). *ร้อยกรองชาวบ้าน, พระนครศรีอยุธยา : ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครู
พระนครศรีอยุธยา*.
- ประเวศ วะสี. (2537). *วัฒนธรรมกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปานัน คำฝอย. (2546). *บทเพลงและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงกรณี ศึกษา คณะ
นครินทร์ ชาทอง*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรรณราย คำโสภา. (2542). *การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกันตรึมของหมู่บ้านดงมัน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(มานุษยวิทยา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พวน งามัญวงศ์. (2548). *พจนานุกรมมอญ - ไทย ฉบับมอญสยาม*. สำนักพิมพ์มติชน. กรุงเทพฯ.
- พิทยวัฒน์ พันธะศรี. (2546). *การศึกษาบทเพลงของวงมโหรีอีสานหมู่บ้านเทียมแท้ จังหวัดร้อยเอ็ด*.
วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิศาล บุญผูก. (2547). *เพลงเจ้าขาว. ฌนีกลัมพันธ์รามัญ - ไทย*. สำนักพิมพ์เสียงเชียงใหม่. กรุงเทพฯ.
- พิสัณห์ ปลัดสิงห์. (2531). *คนมอญ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงแดด.

- มหาช่วง โชติปาโล. (มปป.) *ประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญ 12 เดือน*, หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระครูปฐมธรรมรัตน์ (อำภา) อาทิตโต. กรุงเทพฯ.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). *ดนตรีไทยวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- มานะ ธานี. (2546). *การศึกษาความเข้มแข็งวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จังหวัดสิงห์บุรี*. ปรินิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วินัย ใจเอื้อ. (2546). *การศึกษาวิธีการร้อง "หมอลำ" ของฉวีวรรณ ดำเนิน*. ปรินิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิบูลย์ ศรีคำจันทร์. (2537). *เพลงพวงมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์*. ปรินิพนธ์ ศป.ม. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมชาย วาสุกี. (2545). *การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของละครเท่งต๊ก คณะ ส.บัวน้อย อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี*. ปรินิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุกัญญา สุจฉายา. (2525). *เพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ .
- สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง. และคนอื่นๆ. (2538). *มอญบทบาทด้านสังคม วัฒนธรรม ความเป็นมา และความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก จำกัด.
- สุพัทธรา สุภาพ. (2539). *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ, บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- สุภรณ์ โอเจริญ. (2519). *ชาวมอญในประเทศไทย : วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางถึงสมัยรัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมลมาลย์ เรืองเดช. (2517). *เพลงพื้นเมืองจากพนมทวน*. ปรินิพนธ์ กศ.ม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์ (2549). "มอญบ้านโป่ง-มอญโพธาราม" [www.monstudies.com](http://www.monstudies.com/show_content.php?topic_id=82&main_menu_id=2) : http://www.monstudies.com/show_content.php?topic_id=82&main_menu_id=2
- สำรวย น้ากมล. (2532). *เพลงพื้นบ้านจากตำบลลานดอกไม้: การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับความรัก*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มศว. พิษณุโลก.
- องค์ บรรจุน. (2549) "มอญเข้าสู่ประเทศไทยสมัยใด" . [www.monstudies.com](http://www.monstudies.com/show_content.php?topic_id=34&main_menu_id=1): http://www.monstudies.com/show_content.php?topic_id=34&main_menu_id=1
- อารุณ พันธุ์เสื่อ. (2546). *การศึกษาเพลงกล่อมเด็กชาวไทยเขมรบ้านตาหยวก ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*. ปรินิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอนก นาวิกมูล. (2527). *เพลงนอกศตวรรษ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

กรุงเทพฯ, บริษัทธรรมสาร.

เอ็ด ภิรมย์. (2548). *เกาะเกร็ด*. พิมพ์ครั้งที่ 2. บริษัท เอ็น.พี.สกรีนพริ้นติ้ง จำกัด.

Independent Mon News Agency. (2008). www.monnews-imna.com

ภาควิชาคณิตศาสตร์

- ชื่อ นางสาวทวีวรรณ สงวนนาม
- อายุ 59 ปี
- วันเดือนปีเกิด วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2492
- ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 6 ม.6 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด นนทบุรี
- การศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนปากเกร็ด
พ.ศ.2547 วิทยาลัยการปกครอง
- อาชีพ
- วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2514 รับราชการ
 - วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ.2520 ที่ว่าการอำเภออัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
 - พ.ศ.2524 ศาลว่าการจังหวัดปทุมธานี
 - พ.ศ.2534 ศาลว่าการจังหวัดนนทบุรี
 - พ.ศ.2540 สำนักบริหารการศึกษา กรมการปกครอง วังสวนสุนันทา
 - วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2544 ลาออกจากราชการ
 - ปัจจุบัน เปิดร้านค้าขายถ้วยเตี๋ยชื่อว่า "ทอซอน" (เป็นภาษามอญแปลว่า "เงินทอง") โดยอาศัยพื้นที่ส่วนหนึ่งที่บ้านเปิดทำการ อยู่บริเวณทำน้ำวัดไผ่ล้อม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ภาพประกอบ 49 แม่เพลงเจ้าขาว นางสาวทวีวรรณ สงวนนาม

เพลงเจ้าขาว
"ทำนองเจ้าขาว"

เนื้อร้องที่ 1

เจ้า ขาว ขาว ระ ลอก หอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอ๋ย จำ

ปา ขอ เชิญ ทำ บุญ ร่วม กัน ได้ ขึ้น ส วรรค์ ขึ้น ฟ้า เห่ เห่ เห่ เจ้า

เอ๋ย เจ้า ขาว ขาว ระ ลอก หอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอ๋ย จำ

ปา ขอ เชิญ ทำ บุญ ร่วม กัน ได้ ขึ้น ส วรรค์ ขึ้น ฟ้า เห่ เห่ เห่ เจ้า

เนื้อร้องที่ 2

เอ๋ย เจ้า ขาว ขาว ระ ลอก หอม แต่

ดอก ดอก เจ้า เอ๋ย ดอก ไม้อำนาจ วัน นี้ นำ ได้ เป็น เศรษฐี ระ ดับ โลก เห่ เห่ เห่

เจ้า เอ๋ย เจ้า ขาว ขาว ระ ลอก หอม แต่

เนื้อร้องที่ 3

เจ้า เอ๋ย เจ้า ขาว ขาว ระ

ดอก หอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอ๋ย มะ ละ กอ ทำ บุญ วัน นี้ นำ ได้ เป็น ผู้ ว่า กอ หอ

มอ เห่ เห่ เห่ เจ้า เอ๋ย เจ้า ขาว ขาว ขาว

2

45

ลอก นอม แต่ คอก คอก เจ้า เอ๋ย มะ ละ กอ ทำ บุญ วัน นี้ ให้ ได้ เป็น ผู้ ว่า กอ ทอ

49

มอ เน้ เหม เน้ ลา เจ้า เอ๋ย เจ้า

เนื้อร้องที่ 4

53

ชาว รว ระ ลอก นอม แต่ คอก คอก เจ้า เอ๋ย หลัง ทำ บุญ วัน

57

นี้ ขอ ให้ ถูก ลือค เตอ ี่ ราง วัล ที่ หนึ่ง เน้ เหม เน้ ลา เจ้า เอ๋ย เจ้า

61

ชาว รว ระ ลอก นอม แต่ คอก คอก เจ้า เอ๋ย หลัง ทำ บุญ วัน

65

นี้ ขอ ให้ ถูก ลือค เตอ ี่ ราง วัล ที่ หนึ่ง เน้ เหม เน้ ลา เจ้า เอ๋ย

69

เจ้า ชาว รว ระ ลอก นอม แต่ คอก คอก เจ้า เอ๋ย หลัง

เนื้อร้องที่ 5

73

หลัง ทำ บุญ เสีย ด้วย กัน ได้ ขึ้น ส วรรค ขึ้น ดาว ดึงส เน้ เหม เน้ ลา เจ้า

77

เอ๋ย เจ้า ชาว รว ระ ลอก นอม แต่ คอก คอก เจ้า เอ๋ย หลัง

81

หลัง ทำ บุญ เสีย ด้วย กัน ได้ ขึ้น ส วรรค ขึ้น ดาว ดึงส เน้ เหม เน้ ลา เจ้า

85

เอ๋ย เจ้า ชาว รว ระ ลอก นอม แต่

เนื้อร้องที่ 6

ทำนอง: พระนิพนธ์ใน พระองค์เจ้าวิจิตรวงศ์, บทร้องขับร้อง: นางสาวทิววรรณ สงวนนาม, บันทึกโน้ต: นายเมธี พันธุ์วาทะ วันที่ 13 เมษายน 2551, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร

89

คอก คอก เจ้า เอ๋ย... คำ... ถึง... ทำ บุญ วัน... นี้... ได้... ขึ้น... สวรรค์... ขึ้น... ดาว... ดึงส์... เน้... เน้... เอ้...

93

ลา... เจ้า... เอ๋ย... เจ้า... ชาว... ชาว... ะ... ลอก... หอม... แต่...

97

คอก คอก เจ้า เอ๋ย... คำ... ถึง... ทำ บุญ วัน... นี้... ได้... ขึ้น... สวรรค์... ขึ้น... ดาว... ดึงส์... เน้... เน้... เอ้...

101

เนื้อร้องที่ 7

ลา... เจ้า... เอ๋ย... เจ้า... ชาว... ชาว... ะ...

105

ลอก... หอม... แต่... คอก คอก เจ้า เอ๋ย... จำ... ปี... ขอ... เจิญ... แม่... คุณ... ทำ... บุญ... ก... ฐิน... สา... มัค...

109

คี... เน้... เน้... เอ้... ลา... เจ้า... เอ๋ย... เจ้า... ชาว... ชาว... ะ...

113

ลอก... หอม... แต่... คอก คอก เจ้า เอ๋ย... จำ... ปี... ขอ... เจิญ... แม่... คุณ... ทำ... บุญ... ก... ฐิน... สา... มัค...

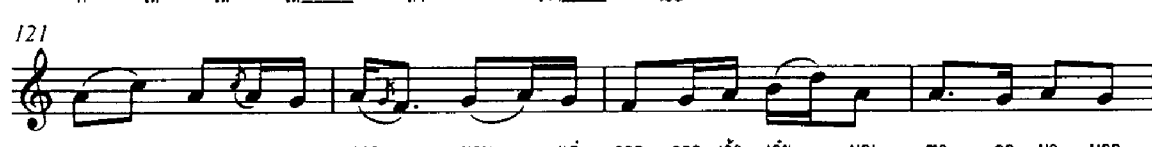
117

เนื้อร้องที่ 8

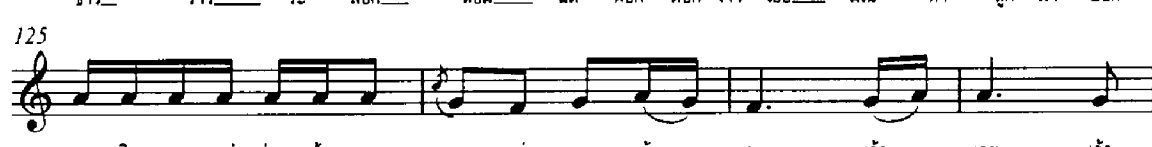
คี... เน้... เน้... เอ้... ลา... เจ้า... เอ๋ย... เจ้า...

121

ชาว... ชาว... ะ... ลอก... หอม... แต่... คอก คอก เจ้า เอ๋ย... มณ... ทา... ลูก... มา... บอก...

125

บุญ... เจิญ... คุณ... แม่... ช่วย... สร้าง... คา... ลา... เน้... เน้... เอ้... ลา... เจ้า... เอ๋ย... เจ้า...

129

ชาว... ชาว... ะ... ลอก... หอม... แต่... คอก คอก เจ้า เอ๋ย... มณ... ทา... ลูก... มา... บอก...

133

บุญ เจิญ คุณ แม่ ช่วย สร้าง ศา ลา เหน้ เหน้ เหน้ ลา เจ้า เอย

137 เนื้อร้องที่ 9

เจ้า ชาว ราว ะ ลอก นอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอย ภา ชา ๖

141

ดี บุญ แม่ มาก หลาย ลูก พาย มา ส่ง ถึง ที่ เหน้ เหน้ เหน้ ลา เจ้า

145

เอย เจ้า ชาว ราว ะ ลอก นอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอย ภา ชา ๖

149

ดี บุญ แม่ มาก หลาย ลูก พาย มา ส่ง ถึง ที่ เหน้ เหน้ เหน้ ลา เจ้า

153 เนื้อร้องที่ 10

เอย เจ้า ชาว ราว ะ ลอก นอม แต่

157

ดอก ดอก เจ้า เอย อัญ รัญ เจิญ สร้าง ฤ ศค ครั้ง นี้ เพิ่ม ทาน บา ๖ มี กัน เหน้ เหน้

161

ลา เจ้า เอย เจ้า ชาว ราว ะ ลอก นอม แต่

165

ดอก ดอก เจ้า เอย อัญ รัญ เจิญ สร้าง ฤ ศค ครั้ง นี้ เพิ่ม ทาน บา ๖ มี กัน เหน้ เหน้

169 เนื้อร้องที่ 11

ลา เจ้า เอย เจ้า ชาว ราว ะ

173

ลอก นอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอย อัญ รัญ แม่ เจ้า ประ คุณ เภา มา ทำ บุญ เสีย ด้วย

177

กัน เน้ เน เน้ ลา เจ้า เอย เจ้า ชาว ราว ะ

181

ลอก หอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอย อัญ รัญ แม่ เจ้า ประ คุณ เรา มา ทำ บุญ เสีย ด้วย

185

เนื้อร้องที่ 12

กัน เน้ เน เน้ ลา เจ้า เอย เจ้า

189

ชาว ราว ะ ลอก หอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอย ก็ ล ป พุฒ บุญ กฐิน ยิ่ง

193

โหญ่ ล่อง ลอย มา ให้ ท่าน ใน ยาม ดึก เน้ เน เน้ ลา เจ้า เอย เจ้า

197

ชาว ราว ะ ลอก หอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอย ก็ ล ป พุฒ บุญ กฐิน ยิ่ง

201

โหญ่ ล่อง ลอย มา ให้ ท่าน ใน ยาม ดึก เน้ เน เน้ ลา เจ้า เอย

205

เนื้อร้องที่ 13

เจ้า ชาว ราว ะ ลอก หอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอย ะล ฤ

209

คนธ์ ขอ ให้ ท่าน มิ่ง มี เป็น เศษ ฐี เมือง นนท เน้ เน เน้ ลา เจ้า

213

เอย เจ้า ชาว ราว ะ ลอก หอม แต่ ดอก ดอก เจ้า เอย ะล ฤ

217

คนธ์ ขอ ให้ ท่าน มิ่ง มี เป็น เศษ ฐี เมือง นนท เน้ เน เน้ ลา เจ้า

6

221 เนื้อร้องที่ 14

เอย เจ้า ชาว... ชาว... ะ ลอก... หอม... แต่

225

ลอก ลอก เจ้า เอย... ล่า โย แม่ เจ้า ประ คุณ ลง มา ทำ บุญ เสีย ไว ไว เหน้ เหน้ เหน้...

229

ลา เจ้า... เอย เจ้า ชาว... ชาว... ะ ลอก... หอม... แต่

233

ลอก ลอก เจ้า เอย... ล่า โย แม่ เจ้า ประ คุณ ลง มา ทำ บุญ เสีย ไว ไว เหน้ เหน้ เหน้...

237 เนื้อร้องที่ 15

ลา เจ้า... เอย เจ้า ชาว... ชาว... ะ

241

ลอก... หอม... แต่ ลอก ลอก เจ้า เอย... ะ เจียม ทำ บุญ วัน นี้ ขอ ให้ เป็น เศษ ฐี ชาย ช้าว...

245

เทียบ เหน้ เหน้ เหน้... ลา เจ้า... เอย เจ้า ชาว... ชาว... ะ

249

ลอก... หอม... แต่ ลอก ลอก เจ้า เอย... ะ เจียม ทำ บุญ วัน นี้ ขอ ให้ เป็น เศษ ฐี ชาย ช้าว...

253 เนื้อร้องที่ 16

เทียบ เหน้ เหน้ เหน้... ลา เจ้า... เอย เจ้า

257

ชาว... ชาว... ะ ลอก... หอม... แต่ ลอก ลอก เจ้า เอย... ที กุล ขอ เจิญ แม่ งาน

261

ทวิทย์ ลง มา รับ เอา ส่วน บุญ เหน้ เหน้ เหน้... ลา เจ้า... เอย เจ้า

ทำนอง: พระนิพนธ์ใน พระองค์เจ้าวรวงศ์ฯ บทร้องขับร้อง: นางสาวทวิวรรณ สงวนนาม, บันทึกโน้ต: นายเมธี พันสุวรรณ วันที่ 13 เมษายน 2551, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร

265
 ขาว... ขาว... ะ ลอก... หอม... แต่ ดอก ดอก เจ้า เอ๋ย... พิ กุล ขอ เญญ แม่ งาน

269
 ทริทย์ ลง มา รับ เอา ส่วน บุญ เน้ เน้ เน้... ลา เจ้า... เอย

273 **เนื้อร้องที่ 17**
 เจ้า ขาว... ขาว... ะ ลอก... หอม... แต่ ดอก ดอก เจ้า เอ๋ย... มะ ลิ

277
 วัลย์ ทำ บุญ กัน เกิด นะ จะ จะ ได้ พบ พระ ศรี... อารีย์ เน้ เน้ เน้... ลา เจ้า

281
 เอย เจ้า ขาว... ขาว... ะ ลอก... หอม... แต่ ดอก ดอก เจ้า เอ๋ย... มะ ลิ

285
 วัลย์ ทำ บุญ กัน เกิด นะ จะ จะ ได้ พบ พระ ศรี... อารีย์ เน้ เน้ เน้... ลา เจ้า

289
 เอย

เพลงเจ้าขาว
"ทำนองมอญดูดาว"

เนื้อร้องที่ 1

พอ มา ถึง_____ เจือ ก็ หยุด สอง_____ มือ ก็ หยุด จุด เอ๊ย_____ บัน

5 โด คุณ แม่ เจ้า ขา_____ นี้ เจือ ผ้า ป่า เขา มา เจือ

9 ไร เอ๊ย โอ ละ หน่าย โอ ละ หน่าย หน่าย_____

13 เอ๊ย

17 เนื้อร้องที่ 2

ทำ

21 บุญ ก็ ได้ บุญ ดู ธิ ว่า ส่วน บุญ_____ จะ เสีย_____ ทาง โด หวาน

25 ข้า ลง ไป ใน นา_____ จะ กลาย เป็น หญ้า ไป เสีย เมื่อ ไร เอ๊ย

29 โอ ละ หน่าย โอ ละ หน่าย หน่าย_____ เอ๊ย

33

37 เนื้อร้องที่ 3

โอ้ เจ้า ช่อ ไม้ ดอก_____

41 _____ ฉัน นี้ มา หอม ดอก ดอก เอ๊ย พลับ พลึง ทำ บุญ เสีย ร่วม กัน_____

2

45

— จะ ได้ ขึ้น ล วรรค ขึ้น ดาว _____ ดึงส์ เอ๊ย โอ ละ

49

หน่าย โอ ละ หน่าย น้อย _____ เอ๊ย

53

57 **เนื้อร้องที่ 4**

โอ้ เจ้า ช่อ ไม้ ดอก _____ อัน นี้ มา นอม

61

ดอก ดอก เอ๊ย พลับ พลับ ทำ บุญ คิน นี้ _____ ขอ ให้ ถูก ลีด เตอ

65

เฝ้า ราง วัด ที่ นิ่ง _____ เอ๊ย โอ ละ หน่าย โอ ละ

69

หน่าย น้อย _____ เอ๊ย

73

77 **เนื้อร้องที่ 5**

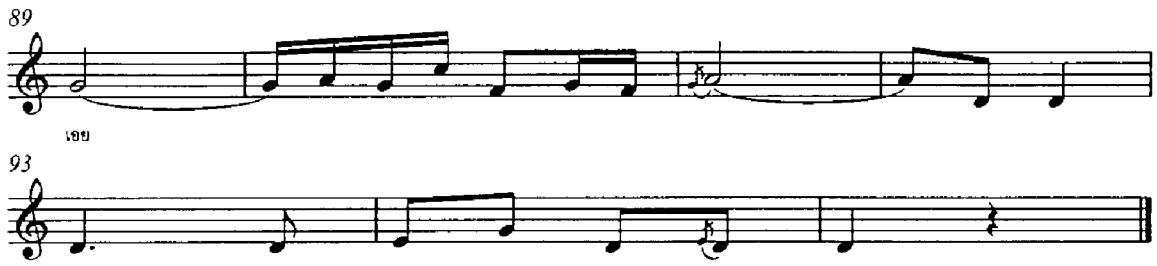
โอ้ เจ้า ช่อ ไม้ ดอก _____ อัน นี้ มา นอม ดอก ดอก เอ๊ย _____ พ

81

ยอม สิ่ง ของ ที่ ถูก ได้ มา _____ จะ ไป ทอด ผ้า ป่า ที่ วัด ไผ่

85

ล้อม _____ เอ๊ย โอ ละ หน่าย โอ ละ หน่าย น้อย _____

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายเมธี พันธุ์วาท
วันเดือนปีเกิด	25 สิงหาคม 2521
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	652 ซอยไสวสุวรรณ ถนนกรุงเทพ-นนท์ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
ประวัติการศึกษา	<p>พ.ศ.2532 ประถมศึกษา โรงเรียนราชวินิต</p> <p>พ.ศ.2538 มัธยมศึกษา โรงเรียนราชวินิตมัธยม</p> <p>พ.ศ.2542 การศึกษาระดับบัณฑิต (ดุริยางคศาสตร์ไทย) เกียรตินิยมอันดับ 2 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ</p>